

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**KİŞİLERARASI GÜÇLER ENVANTERİ'NİN (INVENTORY OF
INTERPERSONAL STRENGTHS) TÜRK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE
UYARLANMASI: DİLSEL EŞDEĞERLİK, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK
ÇALIŞMASI**

İŞİL TEKİN
(Yüksek Lisans Tezi)

İSTANBUL, 2012

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**KİŞİLERARASI GÜÇLER ENVANTERİ'NİN (INVENTORY OF
INTERPERSONAL STRENGTHS) TÜRK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE
UYARLANMASI: DİLSEL EŞDEĞERLİK, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK
ÇALIŞMASI**

İŞİL TEKİN
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Halil EKŞİ

İSTANBUL, 2012

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Işıl TEKİN tarafından hazırlanan “KİŞİLERARASI GÜÇLER ENVANTERİ’NİN (INVENTORY OF INTERPERSONAL STRENGTHS) TÜRK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE UYARLANMASI: DİLSEL EŞDEĞERLİK, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI” başlıklı bu çalışma 27.06.2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman: Prof. Dr. Halil EKŞİ
Üye: Doç. Dr. Hamza AKENGİN
Üye: Yrd. Doç. Dr. Mustafa OTRAR

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: IŞIL TEKİN

Doğum Yılı: 1988

EĞİTİM

2010-2012 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans

2006-2010 İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

2006-2010 İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü İlköğretim Matematik Öğretmenliği

2002-2006 İbrahim Turhan (YDA) Lisesi

1994-2002 Güngören İlköğretim Okulu

DENEYİM

2010- Güngören İlköğretim Okulu-Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

İLETİŞİM

---

e-posta: isil_iu@hotmail.com

**Yaşayan hiçbir şey, yalnız başına ya da
yalnızca kendisi için var olamaz.
William Blake**

ÖNSÖZ

Kişilerarası ilişkiler, insan yaşamının her döneminde önemini artırarak varlığını sürdürmektedir. İnsanların sosyal varlıklar olduğu ve tek başlarına yaşayamayacakları düşünüldüğünde, bireyin yaşam kalitesini etkileyen temel unsurlardan biri olan kişilerarası ilişkilerin, önemi yadsınamayacak bir konu olduğu fark edilmektedir. Özellikle genç yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkiler büyük önem kazanmaktadır. Genç yetişkinlik dönemi bireylerin üniversiteye adım attıkları, mesleklerine ve evliliklerine yönelik hazırlık yapmaya başladıkları yıllara denk gelmektedir. Topluma uyma, biriyle birlikte yaşamayı öğrenme, topluma uyumlu sosyal gruplara katılma gibi kişilerarası ilişkiler genç yetişkinlik dönemi gelişim görevleri arasındadır. İnsanın varlığı için kaçınılmaz olan kişilerarası ilişkilerine yönelik gerçekleştirilen araştırmalar da bu nedenle büyük önem arz etmektedir.

Çevremizdekilerle iletişime geçmenin bir gelişim görevi olduğu genç yetişkinlik dönemi başta olmak üzere insan gelişiminin her döneminde, bireyin diğerleriyle kurduğu iletişimi, iletişimin yapısını, iletişimi etkileyen unsurları araştırmak ve gereken önlemleri almak bireylerin daha sağlıklı ilişkiler kurabilmelerini böylece gelişim görevlerini daha sağlıklı bir şekilde yerine getirerek daha sağlıklı bireyler olabilmelerini sağlayacaktır. Bu nedenler göz önüne alındığında bireylerin ilişkilerinde sergiledikleri özellikleri, özellikle de ilişkilerindeki güçlü yönleri incelemeyi kolaylaştıracı bir ölçme aracı olan Kişilerarası Güçler Envanteri'ni Türkçe uyarlamasını yapmanın gerekliliğine karar verilmiştir.

Tez dönemi sürecimde görüş ve önerileriyle verimli bir çalışma ortamı sağlayan, pek çok zaman süreci hızlandıran tez danışmanım Prof. Dr. Halil EKŞİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın çeşitli aşamalarında benden desteğini esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Seval ERDEN İMAMOĞLU'na ve lisans eğitimim sürecinde olduğu gibi lisansüstü eğitimimde de bilgilerini ve yardımlarını esirgemeyen hocalarım Yrd. Doç. Dr. Gamze İNAN ve Yrd. Doç. Dr. Serhat Armağan YILDIZ'a teşekkür ederim.

Yardımlarıyla ve destekleriyle çalışmamı kolaylaştıran Yrd. Doç. Dr. Faruk LEVENT'e; Araştırma Görevlileri Akif AVCU, Dilek PEKİNCE, Gamze YAMAN'a,

Öğretim Görevlisi Tuncay AKINCI'ya; arkadaşlarım Neslihan BALCI ve Seher YILDIZ'a teşekkürlerimi sunarım. Okul müdürüm ve çalışma arkadaşlarıma, ayrıca varlıkları ile beni mutlu eden tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak iyi ve kötü her günümde yanımda olan ve beni her koşulda destekleyen sevgili aileme özellikle annem Tülay TEKİN'e sonsuz teşekkür ederim.

Işıl TEKİN

Haziran, 2012

ÖZET

KİŞİLERARASI GÜÇLER ENVANTERİ'NİN (INVENTORY OF INTERPERSONAL STRENGTHS) TÜRK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE UYARLANMASI: DİLSEL EŞDEĞERLİK, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Bu araştırmada, kişilerarası ilişkilerdeki pozitif özellikler olarak karakterize edilen kişilerarası güçleri ölçen Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'ni Türk kültürüne uyarlamak amaçlanmıştır. Uyarlama çalışması kapsamında ölçek Türkçe'ye çevrilmiş, geri çeviri yapılmış, bu çeviri ölçeği geliştiren araştırmacılara gönderilmiş, geri bildirimler dikkate alınarak nihai Türkçe form oluşturulmuştur. İngilizce form ile Türkçe form arasındaki dilsel eşdeğerlik incelenmiş, ölçeğin, ölçüt bağımlı geçerliği ve güvenilirliği için de iç tutarlığı incelenmiş ve madde analizleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ölçeğin yaş, cinsiyet, madeni hal, sınıf düzeyi, bölüm, ailedeki birey sayısı, anne ve babanın eğitim durumu, algılanan gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, Marmara Üniversitesinin farklı bölüm ve sınıflarına devam eden 539 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. İngilizce ve Türkçe formun dilsel eşdeğerliği 48 öğrenciden toplanan veriler üzerinde; ölçüt bağımlı geçerlik çalışması 46 öğrenciden oluşan bir örnekleme; madde analizleri ve iç tutarlık kat sayısı ise 445 kişilik bir örnekleme gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizi için SPSS for Windows 15.00 istatistik programı kullanılmıştır. Dilsel eşdeğerlik için gerçekleştirilen analizler sonucunda ölçekteki tüm maddelerin dilsel eşdeğerliğe sahip olduğu bulunmuştur. Kişilerarası Güçler Envanterinin ölçüt bağımlı geçerliği için Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği kullanılmıştır. Envanterin güvenilirliğini belirlemek amacıyla ölçeğin tümü ve alt ölçekler için iç tutarlık katsayısı hesaplanmış, ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .941 bulunmuştur. Ayrıca güvenilirliği belirlemek için iki yarı test güvenilirliği hesaplanmış, Spearman-Brown değeri .964 ve Guttman değeri de .963 olarak bulunmuştur.

64 maddeden oluşan Kişilerarası Güçler Envanteri 8 alt ölçekten (bağlantı, ilgi, liderlik, yönetme, denge, sınırlama, işbirliği, önemseme) oluşmakta ve 6'lı Likert

tipinde derecelendirilmektedir. Analizler sonucunda Kişilerarası Güçler Envanteri'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu bulunmuştur, ayrıca Kişilerarası Güçler Envanteri Puanları yaş, sınıf düzeyi ve bölüme göre farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kişilerarası İlişki, Kişilerarası Güçler, Envanter.

ABSTRACT

THE ADAPTATION OF INVENTORY OF INTERPERSONAL STRENGTHS INTO TURKISH LANGUAGE: BILINGUAL EQUIVALENCE, VALIDITY AND RELIABILITY

The purpose of this study was to adapt the Inventory of Interpersonal Strengths which measures interpersonal strengths, that is characterized as positive interpersonal features, into Turkish culture. Within the scope of adaptation study, the inventory was translated to Turkish then back translation was done. This back translation was sent to the researchers and by taking into consideration researchers feedback, the final form was designed. Bilingual equivalence between Turkish and English form, criterion validity, reliability, internal consistency and item analysis were examined. Also analysis were done to examine if inventory scores become differ according to age, gender, marital status, class, department, the number of family members and educational level of parents, or not.

The research was conducted with the 539 university students who attended in different departments and grades of Marmara University. The bilingual equivalence of English and Turkish form was examined on data of 48 students. Criterion validity was assessed on data derived from sample consisting of 46 students. Item analyses and reliability analysis were assessed on data derived from sample consisting of 445 students.

SPSS for Windows 15.00 statistical package was used to analyse the data. According to analysis, all items have bilingual equivalence. Scale of Interpersonal Relationship Dimensions was used to examine the criterion validity of Inventory of Interpersonal Strengths. Reliability of the inventory was examined and coefficient of internal consistency was found .941. Also coefficient of Spearman-Brown was .964 and coefficient of Guttman was .963.

64-item Inventory of Interpersonal Strengths has 8 subscales (connect, engage, lead, direct, balance, restrain, cooperate, consider) and ranges on 6-point scale. Having assessed the analysis it can be say that Inventory of Interpersonal Strengths is reliable

and valid. Also scores of Inventory of Interpersonal Strengths were significantly different according to age, class and department.

Keywords: Interpersonal Relationship, Interpersonal Strengths, Inventory.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
KISALTMAVE SEMBOLLER.....	xix
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Problem Cümlesi.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Sayıtlar.....	7
1.6. Tanımlar.....	7
BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN.....	9
2.1. Kişilik.....	9
2.2. Kişilerarası İlişkiler.....	10
2.3. Kişilerarası İlişkilerin Önemi.....	11
2.4. Kişilerarası İlişkilerde Etkili Olan Faktörler.....	13
2.5. Kişilerarası İlişkilerin Sınıflandırılması.....	14
2.6. Gelişim Dönemlerine Göre Kişilerarası İlişkiler.....	15
2.7. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar.....	17
2.7.1. Psikanalitik Teori.....	17
2.7.2. Nesne İlişkileri Kuramı.....	17
2.7.3. Sullivan'ın Kişilerarası İlişkiler Teorisi.....	18
2.7.4. Bağlanma Teorisi.....	20
2.7.4.1. Bağlanma Teorisinde Kişilerarası İlişkiler.....	22

2.7.5. İçsel Çalışan Modeller.....	23
2.7.6. Yükleme Kuramı.....	24
2.7.6.1.Heider'in Yükleme Kuramı.....	25
2.7.6.2.Jones ve Davis'in Uyuşan Çıkarımlar Kuramı.....	26
2.7.6.3.Kelley'in Nedensel Yükleme Kuramı.....	27
2.7.6.4.Weiner'in Yükleme Kuramı.....	29
2.7.7. Bem'in Benlik Algısı Kuramı.....	30
2.7.8. Sosyal Bilişsel Yaklaşımlar.....	31
2.7.8.1.Safran'ın Kişilerarası Şema Yaklaşımı.....	31
2.7.9. Sosyal Psikoloji Yaklaşımlarında Kişilerarası İlişkiler.....	33
2.7.9.1.Sosyal Mübadele Kuramı.....	34
2.7.9.2.Karşılıklı Bağımlılık.....	34
2.7.9.3.Yatırım Modeli.....	34
2.7.9.4.Eşitlik Teorisi.....	34
2.7.9.5.Sembolik Etkileşim Kuramı.....	35
2.7.9.6.Diğer Sosyal Psikoloji Kuramları.....	35
2.7.10. Alan Kuramının Kişilerarası İlişkilere Bakışı.....	37
2.7.11. Transaksiyonel Analiz.....	37
2.7.12. Kişilerarası Döngü.....	39
2.8.Döngüsel Yapı (Circumplex Structure).....	44
2.9.Benzer Ölçme Araçları.....	47
2.9.1. Yurtdışında Kullanılan Ölçme Araçları.....	48
2.9.2. Türkiye'de Kullanılan Ölçme Araçları.....	51
2.9.2.1.Türkiye'de Geliştirilen Ölçme Araçları.....	51
2.9.2.2.Yabancı Bir Dilden Uyarlanan Ölçme Araçları.....	54
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	61
3.1. Araştırmanın Modeli.....	61
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	61
3.3. Veri Toplama Araçları.....	63
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	63
3.3.2. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE).....	63

3.3.3. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği.....	65
3.4.İşlemler.....	66
3.4.1. Dilsel Eşdeğerlik Çalışması.....	66
3.4.1.1.Çeviri Süreci.....	67
3.4.1.2.Çevirinin Değerlendirilmesi.....	67
3.4.1.3.Eşdeğerlik Çalışması.....	68
3.4.2. Güvenirlik Çalışmaları.....	68
3.4.3. Geçerlik çalışmaları.....	69
3.4.3.1.Ölçüt Bağımlı Geçerlik.....	70
3.5.Verilerin Toplanması.....	70
3.6.Verilerin Analizi.....	70
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	72
4.1.Örneklem Grubuna Ait Betimsel Analizler.....	72
4.2.Dilsel Eşdeğerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	75
4.3.Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Türkçe Uyarlamasının Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	83
4.4.Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Türkçe Uyarlamasının Geçerliğine İlişkin Bulgular.....	93
4.5.Kişilerarası Güçlerin Araştırmanın Demografik Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular.....	97
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	106
5.1.Sonuç ve Tartışma.....	106
5.1.1. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Dilsel Eşdeğerliğinin İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	106
5.1.2. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Güvenirliğinin İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	106
5.1.3. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Geçerliğinin İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	107
5.1.4. Kişilerarası Güçlerin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	110

5.2.Öneriler.....	119
KAYNAKÇA.....	121
EKLER.....	135
EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	136
EK 2: Kişilerarası Güçler Envanteri.....	137

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1.	Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Tablo 4.2.	Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Tablo 4.3.	Medeni Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Tablo 4.4.	Bölüm Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Tablo 4.5.	Sınıf Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Tablo 4.6.	Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	74
Tablo 4.7.	Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri....	75
Tablo 4.8.	Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	75
Tablo 4.9.	Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	75
Tablo 4.10.	Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	76
Tablo 4.11.	Dilsel Eşdeğerlik Çalışması İçin Eşleştirilmiş Gruplar t Testi (Paired Samples t Test).....	76
Tablo 4.12.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları.....	80
Tablo 4.13.	Ölçek Maddelerinin Dilsel Eşdeğerliğini Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu.....	80
Tablo 4.14.	Kişilerarası Güçler Envanteri Cronbach Alfa Katsayıları	83
Tablo 4.15.	Kişilerarası Güçler Envanteri Spearman-Brown Guttman Katsayıları...	84
Tablo 4.16.	Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin Madde Analizi Sonuçları...	85
Tablo 4.17.	Kişilerarası Güçler Envanteri Bağlantı Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	87

Tablo 4.18.	Kişilerarası Güçler Envanteri Bağlantı Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	87
Tablo 4.19.	Kişilerarası Güçler Envanteri İlgı Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	88
Tablo 4.20.	Kişilerarası Güçler Envanteri İlgı Alt Ölçeği Madde Analizler.....	88
Tablo 4.21.	Kişilerarası Güçler Envanteri Liderlik Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	89
Tablo 4.22.	Kişilerarası Güçler Envanteri Liderlik Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	89
Tablo 4.23.	Kişilerarası Güçler Envanteri Yönetme Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	89
Tablo 4.24.	Kişilerarası Güçler Envanteri Yönetme Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	90
Tablo 4.25.	Kişilerarası Güçler Envanteri Denge Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	90
Tablo4.26.	Kişilerarası Güçler Envanteri Denge Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	91
Tablo 4.27.	Kişilerarası Güçler Envanteri Sınırlama Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	91
Tablo 4.28.	Kişilerarası Güçler Envanteri Sınırlama Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	91
Tablo 4.29.	Kişilerarası Güçler Envanteri İşbirliği Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	92
Tablo 4.30.	Kişilerarası Güçler Envanteri İşbirliği Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	92
Tablo 4.31.	Kişilerarası Güçler Envanteri Önemseme Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	93

Tablo 4.32.	Kişilerarası Güçler Envanteri Önemsene Alt Ölçeği Madde Analizleri.....	93
Tablo 4.33.	Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Puanlarının Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları.....	95
Tablo 4.34.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları.....	95
Tablo 4.35.	Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) İLE Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBO) Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Moment Korelasyon Analizi.....	96
Tablo 4.36.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları.....	97
Tablo 4.37.	Kişilerarası Güçler Envanteri Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları.....	98
Tablo 4.38.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Non Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	98
Tablo 4.39.	Kişilerarası Güçler Envanteri Alt Boyutlarının Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.40.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	100
Tablo 4.41.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan LSD Testi Sonuçları.....	100

Tablo 4.42.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Bölüme Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	101
Tablo 4.43.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	102
Tablo 4.44.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	103
Tablo 4.45.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	103
Tablo 4.46.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Ailedeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	104
Tablo 4.47.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	104
Tablo 4.48.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	105
Tablo 4.49.	Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1.	Neden Kişilerarası İletişim.....	12
Şekil 2.2.	Kelley'in Nedensel Yükleme Kuramının Temel Tahminleri.....	28
Şekil 2.3.	Leary'nin Kişilerarası Döngüsel Modeli.....	42
Şekil 2.4.	Kiesler'in Kişilerarası Döngüsel Modeli.....	43
Şekil 2.5.	Basit Yapı Ve Döngüsel (Circumplex) Yapı.....	44
Şekil 2.6.	Basit ve Döngüsel (Circumplex) Yapıların Yapısal Modelleri.....	45
Şekil 2.7.	Kişilerarası Daire.....	46

KISALTMA VE SEMBOLLER

IIS : Inventory of Interpersonal Strengths

KAGE : Kişilerarası Güçler Envanteri

KİBÖ : Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem

İnsan kendini ifade ettiği ölçüde hayatta var olabilmektedir. Doğumdan yaşlığa kadar tüm yaşam dönemlerinde bireyin varlığı, çevresindeki insanlara bağlıdır. Çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkiler, bireyin yaşamını kolaylaştırmanın ötesinde bireyin yaşamını oluşturmakta ve anlamlı kılmaktadır. Bu bağlamda diğer bireylerle ilişki kurmak kişilerin arzularına bağlı kalmamakta bir ihtiyaç ve zorunluluk halini almaktadır.

Pek çok zaman kişi içi süreçler olarak nitelendirilen kişilik kavramı, Mc Adams (1997) tarafından insanın sosyal yaşantısının bir parçası olarak ele alınmıştır (Akt. Yelboğa, 2006). Kişilik büyük oranda sosyal çevrede gelişmekte ve yine sosyal çevrede anlam kazanmaktadır. Aynı zamanda bireylerin ilişkilerinde sergiledikleri kişisel özellikler de yine ilişkiler neticesinde şekillenmektedir.

İnsanın içindeki en eski içgüdü, onu diğer insanlarla ilişki kurmaya iten içgüdüdür (Adler, 1985). Yaşam boyu çevresiyle etkileşim ve iletişim içinde olmak, sosyal ilişki ihtiyacının sonucudur ve bireyin sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesi için gereklidir. Aile ve arkadaş ilişkileri, sorunların aşılabilmesi, çevreye uyum sağlaması, yaşam güçlükleriyle başa çıkma, gruba aidiyet vb. birçok ihtiyaç kişinin sosyal ilişkileriyle şekillenir (Kartal ve Çetinkaya, 2009).

Kişilerarası ilişkiler, hem bireyin kişiliğinin oluşumunda, hem de diğer bireylerle kurduğu iletişimin niteliğinde önemli bir role sahiptir (Yanbastı, 1990). Doğumdan ölüme kadar başkaları ile birlikte yaşama durumunda olan insanlar, çevresi ve ilişkileri ile bir bütün olur, geliştirdiği ilişkiler ile varlığını sürdürme ve temel ihtiyaçlarını karşılama olanağı bulurlar (İmamoğlu, 2009).

İnsan, ilişkileri içinde sürekli, yeniden tanımlanan bir varlıktır; diğer insanlarla hiç ilişkisi olmayan bir insan düşünülemez. Bir kişinin kendinden hoşlanması ve kendini diğer insanlarla, doğayla, ilişki içinde görmesi, yaşamının anlamlı olmasını sağlar Bir

insanın ilişkilerinin niteliği, o insanın yaşamının kalitesini belirler (Cüceloğlu, 2004). Diğer bir deyişle kişilerarası ilişkilerdeki başarı/ başarısızlık yaşamın diğer alanlarını da kapsayacak şekilde bireylerin iyi oluş düzeylerine olumlu/olumsuz etki eder (Erözkan, 2009b). Bu nedenle bireylerin diğer bireylerle olan ilişkileri uzun yıllardır süregelen, önemini kaybetmeyen bir araştırma konusudur.

Plutchik (1997) tarafından, “*bireylerin diğer kişilerle olan ilişkilerinde yaşadıkları duygu, düşünme ve davranış stilleri*” olarak tanımlanan *kişilerarası ilişki* kavramı, “*iki ya da daha fazla insan arasında gelişen, farklı ihtiyaçlardan kaynağını alan, tanışıklıktan samimiyete kadar farklı yoğunlukta yaşanan, karşılıklı duygusal etkileşim ve davranımlar*” olarak tanımlanabilir (İmamoğlu, 2008).

Bireylerin yaşamının anlamlı olması için bireyin kendinden hoşlanmasının yanı sıra kendini diğer insanlarla, doğayla ilişki içinde görmesi gerekir. Bireyin ilişkisinin niteliği yaşamının kalitesini belirler. İnsanlarla olumlu, sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurabilen bireyler anlama ve anlaşılma ihtiyaçlarını büyük oranda tatmin edebilecek, yaşam memnuniyetleri daha yüksek olan bireyler olabileceklerdir. Diğer yandan Peplau ve Perlman (1984) tarafından bireyin var olan sosyal ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkileri arasındaki farklılık sonucu yaşanan hoş olmayan bir duygu durumu olarak tanımlanan *yalnızlık* bireylerin kendilerini ve yaşamlarını olumsuz algılamalarına sebep olmaktadır (Akt. Haskan, 2009). Yalnızlık, Killeen (1998) tarafından da olumsuz, huzursuz eden ve hatta acı veren şekillerde yaşanabilen; her bireyin yaşamını etkileyebilen yaygın, depresif ve zayıf düşüren bir durum olarak tanımlanmıştır. Kişilerarası ilişkilerin sağlıksız olmasını ya da çok zayıf olmasını ifade eden yalnızlık pek çok araştırmacı tarafından olumsuz duygu durumu olarak tanımlanmış, bireyin yaşamını olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır. Yalnızlığın bireylerin yaşamlarını olumsuz etkilemesi de sağlıklı kişilerarası ilişki kurmanın önemini gözler önüne sermektedir.

Yalnızlığın karşı kutbunda ele alınabilecek olan sosyal destek bireylerin yaşamla aralarındaki bağı kuvvetli tutmada büyük bir rol üstlenmiştir. Ryff ve Singer (2000)’e göre *sosyal destek*, sosyal ilişkiler ve bireyin diğerleriyle olan bağı ile ilgili koruyucu faktörler içerisinde yer alan geniş bir kategoridir. Sosyal destek ve sağlık ilişkisi üzerine iki önemli yaklaşım söz konusudur. Bunların ilki sosyal destekle sağlık arasında doğrudan bir ilişki olduğu, ikincisi ise sosyal desteğin en önemli işlevinin stres verici

yaşam olaylarının yarattığı zararları azaltarak ya da dengeleyerek psikolojik sağlığı korumak olduğu şeklindedir (Ardahan, 2006). Kişilerarası ilişkilerden kaynağını alan sosyal desteğin etkileri göz önüne alındığında, yapılan araştırmalar sosyal desteğin, bireyin, sağlığını ve psikolojik sağlığını koruduğunu kanıtlamıştır. Bu durum da kişilerarası ilişkilerin önemini belirtmektedir.

Kişilerarası ilişkileri ele alan farklı kuramlar bulunmaktadır. Psikanalitik teoride kişilerarası ilişkiler, Freud'un psikoseksüel gelişim dönemleri içerisinde, kişilik gelişimi açıklanırken dolaylı şekilde ele alınmaktadır. Kurama göre psikoseksüel gelişim dönemlerinin başarı ile sağlıklı şekilde aşılması ya da aşılabilmesi durumu, bireyin kişilik gelişimini, dolayısıyla kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir. Bu etkiler, içinde bulunulan gelişim döneminin özelliğine göre şekillenmektedir (İmamoğlu-Erden, 2009). Kişilerarası ilişkiler üzerine yapılan çalışmalar pek çok farklı kurama dayansa da bu alanda en çok öne çıkan iki başlık kişilerarası kuram ve bağlanma kuramıdır (Saymaz, 2003). İlişkiler ve kişiliğin teorik açıdan birlikte ele alınması, 1930 ve 1940'lı yıllarda Sullivan'la başlamıştır. Sullivan'ın kişilerarası kramının temel taşı, insanoğlunun doğumdan ölüme kadar temel ihtiyaçlar, gelişimi ve güvenlik için diğerleri ile etkileşimde olmak zorunda olduğudur. Diğerlerine olan bu bağımlılıktan dolayı kişilerarası davranış, kişilik ve psikopatolojiyi büyük oranda açıklayan anahtar rolü oynamaktadır (İmamoğlu, 2008). Sullivan'ın çalışmalarının bir uzantısı olarak Leary (1957), kişilerarası tepkilere dayanan kişilik teşhis sistemini (system of personality diagnosis) geliştirerek, kişilerarası ilişkileri incelemiştir. Kişiliğin Kişilerarası Tanısı (Interpersonal Diagnosis of Personality) adlı eserinde, kişiliği ve ilişkileri psikanalitik görüşün ötesinde ele almış, kişilerarası etkileşimlerin döngüsel modelini geliştirmiştir. Kişilerarası döngüsel modelde (Interpersonal Circumplex Model- ICM), kişilerarası davranışların içeriğinin evrensel olduğu, belli bir yapısal modelde, bireylerin aynı yönde davranış geliştirdiği varsayılır. Değişkenlerin birbiri ile benzerliklerine göre dairesel sırada yer aldığı döngüsel modelde kişilerarası ilişkiler, döngü ve tamamlayıcılık özellikleri ile açıklanmaya çalışılmıştır (Leary, 1957'den akt. İmamoğlu, 2008). Leary (1957) teorisinde, kişilerarası davranışı yöneten iki temel boyut üzerinde durmaktadır. Bunlardan yatay boyut, arkadaşlık-düşmanlık; dikey boyut ise baskınlık-boyun eğicilik boyutu olarak isimlendirmiştir. Bu boyutlar grafiksel olarak, yatay ve dikey iki eksenin birleşimini göstermektedir. "Kişilerarası Döngü" (Interpersonal Circle), Sullivan'ın

hoşlanma ve gücün, temel kişilerarası ihtiyaçları temsil ettiği fikri ile paralellik göstermektedir. Teorinin sınanması ve kişilerarası ilişkilerin belirlenmesinde, bu boyutların yani kişilerarası ilişkiler çemberinin ölçülmesi esas alınır (Benjamin, 1979). Kişilerarası ilişkiyi ele alan kuramların hepsi, ilişkilerin bireyler için yaşamsal önem taşıdığını vurgulamaktadır.

İlişki kurmak bireyin psikolojik ihtiyaçlarından biridir (Ulusoy, 2010). İlişki ihtiyaçları, bireyin aradığı davranışları hangi kişilerde bulabileceğine göre belirlenir (Gençtan, 2006). Bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerindeki kişilerarası ilişkilerin temelini oluşturan bağımlılık, ilerleyen yıllarda yerini hem özerklik kazanma hem de bireyselleşme gereksinimine bırakmaktadır. Çocuk, gelişimle birlikte, yavaş yavaş ebeveyninden kopmaya başlamakta, akranları ile daha fazla etkileşimde olma eğilimi sergilemektedir. Akranlarıyla ilişkilerinde tamamlayıcılık ve karşılıklılık görülür (Hortaçsu, 2003). Çocukluktan ergenliğe giren birey, yetişkin dünyasına adım atmakta ve yeni ihtiyaçlar baş göstermektedir. Kişilerarası ilişkilerin önemli bir yer tuttuğu genç yetişkinlik döneminde, gelişim görevlerini başarı ile tamamlanması diğerleri ile yakınlığın kurulmasına; aksi durumun olması ise bireyin sosyal çevresinden yalıtılmış yaşamasına neden olmaktadır. Genç yetişkin de artık bağımsızlığını kazanmış bir kişi olarak kişilerarası ilişkilere girebilen, toplumsal, siyasal, kültürel etkinliklere katılabilen kişidir (Onur, 2008).

Kişilerarası ilişkiler insan yaşamının her döneminde önemini artırarak varlığını sürdürmektedir. Çevremizdekilerle iletişime geçmenin bir gelişim görevi olduğu genç yetişkinlik dönemi başta olmak üzere insan gelişiminin her döneminde, bireyin diğerleriyle kurduğu iletişimi, iletişimin yapısını, iletişimi etkileyen unsurları araştırmak ve gereken önlemleri almak bireylerin daha sağlıklı ilişkiler kurabilmelerini böylece gelişim görevlerini daha sağlıklı bir şekilde yerine getirerek daha sağlıklı bireyler olabilmelerini sağlayacaktır. Bu nedenle bu araştırmada Hatcher ve Rogers (2009) tarafından geliştirilen Kişilerarası Güçler Envanteri'nin (Inventory of Interpersonal Strengths) Türk üniversite öğrencilerine uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaca dayalı olarak aşağıda araştırmanın problemi ifade edilmiştir:

1.2.Problem Cümlesi

Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) (Inventory of Interpersonal Strengths-IIS) Türk üniversite öğrencilerinin pozitif kişilerarası özelliklerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) dilsel eşdeğerliğe sahip midir?
2. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin güvenilirlik düzeyi yüksek midir?
3. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin geçerlik düzeyi yüksek midir?
4. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
5. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'den alınan puanlar araştırmanın demografik değişkenlerine göre (cinsiyet, medeni durum, yaş, bölüm, sınıf düzeyi, ailedeki birey sayısı annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve algılanan sosyo-ekonomik düzey) farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Kişilerarası ilişkiler insan yaşamının her döneminde önemini artırarak varlığını sürdürmektedir. İnsanların sosyal varlıklar olduğu ve tek başlarına yaşayamayacakları düşünüldüğünde kişilerarası ilişkilerin önemi yadsınamayacak bir konu olduğu fark edilmektedir. Kişilerarası ilişkiler, bireyin yaşamını ve yaşam kalitesini etkileyen temel unsurlardan biridir. Özellikle genç yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkiler büyük önem kazanmaktadır. Genç yetişkinlik dönemi bireylerin üniversiteye başladıkları, mesleklerine ve evliliklerine yönelik hazırlık yapmaya başladıkları yıllara denk gelmektedir. Topluma uyma, biriyle birlikte yaşamayı öğrenme, topluma uyumlu sosyal gruplara katılma gibi kişilerarası ilişkiler genç yetişkinlik dönemi gelişim görevleri arasındadır. Bireylerin bu görevleri başarıyla sürdürmeleri ve tamamlamaları, kendilerine ve hayata yönelik farkındalıklarını geliştirecek, yaşam memnuniyetlerini arttıracak ve sonraki dönemlere benlik bütünlüğü içinde girmelerini sağlayacaktır.

İnsanın varlığı için kaçınılmaz olan kişilerarası ilişkilerine yönelik gerçekleştirilen araştırmalar da bu nedenle büyük önem taşımaktadır.

Yalnızlık yani kişilerarası ilişkilerin yetersiz olması durumu gibi kişilerarası ilişkilerden kaynağını alan sosyal desteğin eksikliği de bireyin psikolojik sağlığını dolayısıyla yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum da kişilerarası ilişkilerin önemini gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmada bireylerin kişilerarası ilişkilere yönelik sahip oldukları güçlü yönleri, pozitif kişilerarası özellikleri ölçen bir ölçeğin standardizasyonun gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Literatür incelendiğinde ülkemizde kişilerarası ilişkilerde bireylerin sahip oldukları güçlü yönleri ölçen bir ölçeğe rastlanmamıştır. Ülkemizde kişilerarası ilişkileri incelemek üzere hazırlanan ölçme araçlarının genel anlamda ya kişilerarası iletişim becerilerini ölçmek ya da kişilerarası ilişkileri sınıflandırmak amacına yönelik oldukları gözlenmiştir. Bu çalışmada Türkçe standardizasyon çalışması yapılan envanter, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde sergiledikleri kişilerarası güçler olarak kavramsallaştırılan ve kişilerarası yeterlik, özellik ve değerleri içeren pozitif kişilerarası özellikleri; ölçmek için oluşturulmuş bir ölçme aracı olması nedeniyle, yeni araç sunması bakımından katkı sağlayacaktır. Envanter, bireyi tanıma, bireyin kişilerarası ilişkileri hakkında fikir edinme ve kişilerarası ilişkilerde kendini ifade etme yeteneği hakkında fikir edinme amaçlarıyla bireysel danışmanlık süreçlerine de katkı sağlayabilecek, Üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinde ve Danışmanlık Merkezlerinde kullanılabilir. Bu çalışmada ölçek standardizasyonunun yanı sıra kişilerarası ilişkilerde bireylerin sahip oldukları güçlü yönlerin cinsiyet, yaş, bölüm, algılanan gelir durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenecektir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. 2011-2012 eğitim öğretim yılı,
2. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerine devam eden 445 öğrenci,

3. Örneklem grubunun veri toplama araçları kapsamındaki ölçme araçlarına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırma için seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.
2. Katılımcıların ölçme aracına verdikleri tepkiler onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada yer alan bazı temel kavramlara ilişkin tanımlar aşağıda yer almaktadır.

Kişilik: Geniş anlamda, pek çok konuda bireylerin verdikleri tepkiler üzerinde etkisi olan bireysel özelliklerdir (Ajzen, 1988). Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 2004).

Kişilerarası İlişki: Kişilerarası ilişkiler, genel anlamıyla bireylerin diğer kişilerle olan ilişkilerinde yaşadıkları duygu, düşünme ve davranış stillerini ifade etmektedir (Saymaz, 2003; Yüksel, 2008). İki ya da daha fazla insan arasında gelişen, farklı ihtiyaçlardan kaynağını alıp, tanışıklıktan samimiyete kadar farklı yoğunlukta yaşanan, karşılıklı duygusal etkileşim ve davranımlardır (İmamoğlu, 2008).

Kişilerarası Güçler: Bu çalışmada kişilerarası güçler; kişilerarası yeterlik, özellik ve değerleri içeren pozitif kişilerarası özellikleri ifade etmektedir.

Kişilerarası Tamamlayıcılık: Kişilerarası davranışların ne olacağını planlayan, bu davranışları ortaya çıkaran ya da belirli reaksiyonları çağrıştıran ve kişilerarası ilişkilerde bireylerin birbirlerine karşı vereceği tepkilerin ranjını bir bakıma sınırlayan ve kontrol eden sistem (Kiesler, 1983'den akt. Çelik, 2006).

Genç Yetişkinlik: Ergenlik döneminin sonundan başlayarak, orta yaşa kadar gelen, 20–45 yaşları arasındaki yaşam dönemini kapsayan işe başlama, eş seçimi, eşle yaşamayı

öğrenme, toplum içinde makul bir kuruma girme ve bulunduğu ortamlarda diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilme gibi gelişim görevlerini barındıran gelişim dönemidir (Aydın, 2002).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kişilik

Kişilik, psikolojinin bireylerin birbirinden hangi yönlerden farklılaştıklarını sistematik yöntemlerle açıklamaya çalışan bir alanıdır. Bireyler, birbirlerinden fizik yapıları, görünüşleri, geçmişleri, demografik özellikleri gibi pek çok açıdan farklılık gösterebilirler. Ancak, kişilik çalışmalarının temel amacı, belirli biçimlerde davranma eğilimlerindeki bireysel farklılıkların nedenine ilişkin sistematik veriler sunmaktır (Wiggins, 1979'den akt. Saymaz, 2003).

Harry Stuck Sullivan kişiliği, özellikle önemli kişilerle olan ilişkileri içeren nispeten kalıcı, tekrarlanan bir bireylerarası ilişkiler yapısı olarak tanımlamıştır (Budak, 2005) ve kişiliğin ilişkiler içinde geliştiğini savunmuştur. İlişkileri dışlayarak kişiliğin gelişmesinden söz etmenin anlamı olmadığını ifade eder (Hall ve Lindzey, 1957). Kişilik ancak insan, bir ya da daha fazla sayıda kişiyle ilişki durumundayken ortaya çıkar (Gençtan, 2006). Kişilerarası teoriye göre kişilik, birey ve önemli diğerleri arasındaki gerçek ve hayali ilişkilerin içinde varlığını devam ettirir (Kiesler, 1996). Bu nedenle Sullivan psikolojinin ilgi alanının kişilerarası ilişkiler olması gerektiğini savunur (Topçuoğlu, 2003).

Sullivan'ın izinden giden pek çok araştırmacı kişiliğin kişilerarası bağlamda incelenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bilen (1983)'e göre başkalarını tanımak kendimizi tanımamızı kolaylaştırır. Cüceloğlu (2000)'na göre ise insan, ilişkileri içinde sürekli yeniden tanımlanan bir varlıktır; diğer insanlarla hiç ilişkisi olmayan bir insan düşünülemez. Demokratik toplum yaratabilmek için önce bireylerin kendi günlük yaşamlarında diğer kişilerin görüşlerine saygılı ve hoşgörülü olmayı öğrenmeleri gerekir. Çünkü Erdoğan (2005)'a göre toplum bireyler arasındaki ilişkiden meydana gelir.

Kişilerarası ilişkiler, hem bireyin kişiliğinin oluşumunda, hem de diğer bireylerle kurduğu iletişimin niteliğinde önemli bir role sahiptir. Kişilik gelişimiyle ilgili

çalışmalarda da bireyin, kendisi ve çevresi ile uyumu vurgulanmaktadır (Yanbaştı, 1990).

2.2. Kişilerarası ilişkiler

İnsanlar sosyal varlıklardır ve tek başlarına var olamazlar (Hackney ve Cormier, 2008), çevresindeki insanlarla ve diğer canlılarla dolaylı ya da doğrudan ilişki içerisindedirler. Hiçbir birey kendini dış dünyadan tam manasıyla soyutlayamaz. William Blake'e göre yaşayan hiçbir şey, yalnız başına ya da yalnızca kendisi için var olamaz (Akt. Buscaglia, 1982). Diğer bir deyişle hiçbirimiz çevremize karşı edilgen değiliz (Araz, 2005).

İnsanın içindeki en eski içgüdü, onu diğer insanlarla ilişki kurmaya iten içgüdüdür (Adler, 1985). İnsanlar, diğerleri ile birlikte olma eğilimi ile doğmaktadır. Bu eğilim diğerleriyle etkileşimi ortaya çıkarmaktadır (Wheeler, 1998a'den akt. Bozkurt, 2006).

Bireyler arasındaki iletişim süreci, insan olarak bizi sosyal varlık yapan, yaşamı zenginleştiren ya da fakirleştiren önemli olaylardır. İnsan ancak ilişkileri içinde var olabilen bir varlık olduğundan, insanların düşünebilme, düşündüğünü karşısındakine anlatabilme yeteneği, toplumsal hayatın temelini oluşturur (Cüceloğlu, 2000). Pek çok kişi kişilerarası ilişkileri geliştirmenin, insan yeterliğine ve verimliliğine -ve belki de, aynı zamanda insan mutluluğuna ve akıl sağlığına- bağlı olduğu görüşünü benimseme eğilimindedir. Çünkü, yeterlik, mutluluk ve akıl sağlığı, genellikle birlikte bulunur. İnsanlığın var olmasının bunlara bağlı olduğu söylenebilir (Tregold, 1992).

Doğası gereği toplumsal bir varlık olan insan, ilişkiler ağı içinde doğar yaşar ve ölür (Hortaçsu, 2003). İlişki bir kişinin diğer bir kişi ya da kişilere karşı sergilediği davranımları tümüdür. İlişkideki en önemli nokta, karşıdaki kişinin farkında olmak, onu kabul ederek onu etkilemeye çalışmaktır (Birtchnell, 1993'den akt. Çelik, 2006). Bu ilişkiler ebeveyn, çocuk, arkadaş, komşu, iş arkadaşı gibi çeşitlilik gösterebilir ve birçok açıdan birbirinden farklılaşır. Ancak hepsindeki ortak özellik ilişki içindeki bireylerin birbirlerini etkilemeleri ve birbirlerinden etkilenmeleridir (Hortaçsu, 2003).

İmamoğlu ve Aydın (2009) kişilerarası ilişkiyi, "İki ya da daha fazla kişi arasında gerçekleşen, farklı gereksinimlerden kaynaklanan, tanışık olmaktan samimiyete kadar

farklı düzeylerde yaşanan, karşılıklı duygusal etkileşim ve davranımlar” şeklinde tanımlamıştır. Kişilerarası ilişkiler, genel anlamıyla bireylerin diğer kişilerle olan ilişkilerinde yaşadıkları duygu, düşünme ve davranış stillerini ifade etmektedir (Saymaz, 2003; Yüksel, 2008). Bilen (1983) ise kişilerarası ilişkileri, doyum sağlayan, grup psikolojisi ve kubaşmayı özendirilen ve verimli yaşamayı geliştirmeyi amaçlayan bir süreç olarak tanımlamıştır.

Bolton’a (1979) göre iki kişi birbirleriyle iletişim kurduğunda, doğada başka hiç bir yerde bulunmayan çok özel bir durum gerçekleşir. Çünkü kişilerarası ilişkiler tüm anlamsız şeyleri anlamlı hale getirebilmektedir (akt. Karşlı, 2008). İnsan ilişkileri yaşamın hem özünü hem de çerçevesini oluşturur (Cüceloğlu, 2000).

Çevresini etkileyen ve çevresinden etkilenen varlıklar olan insanlar, geliştirdiği ilişkilerle varlığını sürdürme olanağı bulmaktadır. Bilen (1983)’e göre insan mutluluğu ihtiyaçlarının dengeli bir biçimde giderilmesine, o da düzenli, doyumlu ve verimli ilişkilerin kurulup sürdürülmesine bağlıdır.

2.3. Kişilerarası İlişkilerin Önemi

Kişilerarası ilişkiler, bireyin yaşamını ve yaşam kalitesini etkileyen temel unsurlardan biridir (İmamoğlu, 2008; Cüceloğlu, 2000). Etkileyen ve etkilenen olabilen insanoğlu, sağlıklılığı ile ilişkilerini, ilişkileri ile de sağlıklılığını sağlayabilmektedir. Sağlıklı ilişkiler kurabilen birey, kendini olumlu şekilde algılamakta, diğerlerine güvenmekte, başkalarını anlayabilme becerisi sergilemektedir. Tüm bunlar bireyin kendini ve duygularını sağlıklı şekilde ifade etme ve gerektiğinde kontrol etme becerisi de kazandırmaktadır. İlişkiler, bireyin sağlıklılığını belirlerken; bireyin sağlıklılığı da aynı şekilde ilişkileri belirlemektedir (İmamoğlu, 2008).

Yalnızlık yani kişilerarası ilişkilerin yetersiz olması durumu ve kişilerarası ilişkilerden kaynağını alan sosyal desteğin eksikliği bireyin psikolojik sağlığını dolayısıyla yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum da kişilerarası ilişkilerin önemini gözler önüne sermektedir.

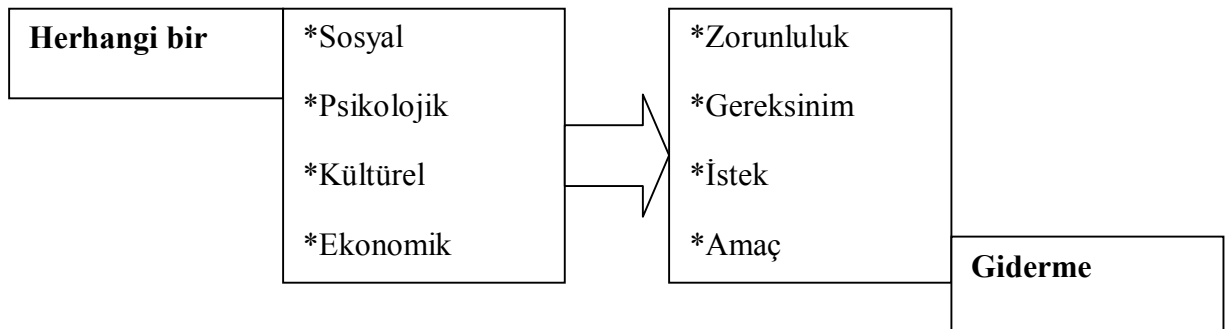
Sullivan, psikolojik gelişimin en iyi kişilerarası ilişkiler kavramlarıyla bakıldığında anlaşılacağını ileri sürmüştür (Steinberg, 2007). Bireyin en büyük yaşamsal zevk ve

doyum kaynaklarından birinin etkili iletişim olduğu (Matheews, 1993) düşünüldüğünde kişilerarası ilişkilerin psikolojik rolü daha iyi anlaşılmaktadır. (akt. Kaya, 2010).

Sullivan'ın sistemine göre "kendi" kavramı sadece diğer insanlarla olan ilişkilerde anlam kazanır. (Sullivan, 1953'den akt. Çelik, 2006; Burger, 2006). Hiçbir şey kendi kendine yeterli olamaz, birey ancak kendi çevresel alanı içinde var olur. Bireyin davranışlarını belirleyen çevresi ile arasındaki ilişkidir (Daş, 2002'den akt. Bozkurt, 2006). İnsanın kendini anlaması ve anlamlandırması, benliğinin oluşması kendi başına olmaz, doğumundan ölümüne kadar olan toplumsal yaşamındaki ilişkilerden geçerek olur. İnsan kendini 'ben' olarak tanımlarken bu tanımlamayı kendi çevresini ve çevresiyle olan ilişkilerini anlamlandırma yoluyla yapar (Erdoğan, 2005).

Şekil 2.1. 'de Erdoğan (2005), kişilerarası iletişimin gereğini şu şekilde şematize etmiştir:

Şekil 2.1. Neden Kişilerarası İletişim (Erdoğan, 2005).

Şekil 2.1. herhangi bir sosyal, psikolojik, kültürel ya da ekonomik; zorunluluk, gereksinim, istek ya da amacı giderme amacıyla kişilerarası ilişkiler kurulduğunu belirtmektedir.

Dengeli ve olumlu ilişkiler kurabilen kişiler duygusal güvenlik içinde, olayları durumları gerektiği biçimde yorumlayabilmekte ve çevresindeki insanlar kadar kendilerinin de gelişimine katkı getirebilmekteler (Bilen, 1983). Ayrıca ilişki şekillerimizi inceleyerek birey olarak kendimizi büyük ölçüde tanıyabiliriz (Buscaglia, 1982).

İnsanın kurtuluşu sağlıklı bir ilişki kurmasına bağlıdır. İnsanların birbirleriyle karmaşık ve uzun süreli ilişkilerini yaşamın her evresinde uyum içinde sürdürebilmeleri, en çok istem gerektiren davranışlarıyla mümkün olabilir (Buscaglia, 1982).

2.4. Kişilerarası İlişkilerde Etkili Olan Faktörler

Kişilerarası ilişkilerin kurulmasında, etkili olan en temel değişken, erken dönem yaşantılarıdır. Erken dönem ilişkilerinin yanı sıra benlik kavramı, kişilerarası bağlılık ve bağımlılık, bağımsız ya da uygucu yapı, mükemmeliyetçilik, kendini kontrol, düşünce tarzı, düşüncede katılık, diğer insanlara duyarlılık, diğerlerini kontrol etme eğilimi, duyguları kontrol etme becerisi, güvenli davranabilme, sosyal beceriler, yardım etme ve destek verme isteği, empati becerisi, sosyallik, dikkatleri üzerinde toplama isteği, vicdan ve prensiplere bağlılık gibi kişilik özellikleri kişilerarası ilişkilerde bireyle doğrudan ilişkili faktörler olarak sıralanmaktadır (Youniss ve Lorr, 1972; Hill ve Zrull, 1997; Alberti ve Emmons, 1998; Tangney, Baumeister, ve Bone, 2004).

Kişilerarası ilişkilerin başlamasında, sürdürülmesinde ve sonlandırılmasında hem ilişkiyi birebir yaşayan kişinin (perceiver) hem ilişkinin diğer tarafının (other) seçim ve nitelikleri belirleyici faktörleri oluştururken, ortamsal faktörler de kişilerarası ilişkilerde etkili diğer değişkenler olarak göz önüne alınmaktadır (Graham ve Lafollette, 1989'den akt. İmamoğlu, 2008).

Karşılıklı etkileşim ile oluşan güven, ilişkinin gelişmesinde ve devam etmesinde etkili olan bir faktör olarak işlev görmektedir. Kişilerarası ilişkilerin niteliği, bireylerin pek çok özelliğini etkiler. Bunun yanı sıra bireylerin çeşitli kişilik özellikleri de yaşadıkları ilişkilerin niteliğini etkiler (Yüksel, 2008). İlişkilerde etkili olan faktörler arasında bireylerle ilgili izlenimlerimiz, tutumlarımız da yer almaktadır (Cüceloğlu, 2004).

Kişilerarası ilişkilerde etkili olan bir diğer değişken cinsiyet ve cinsiyet rolleridir. Bireyin kız ya da erkek çocuk olarak dünyaya gelmesi, beraberinde birtakım kalıp yargıları kazanması ve beklentileri karşılama zorunluluğunu da getirmektedir. Cinsiyet, kız veya erkek oluştan öte, cinsiyetine uygun cinsiyet rolleri sergilemesi açısından bireyin kendini, diğerlerini ve ilişkilerini algılamasında ve diğerleri tarafından algılanmasında etkili olmaktadır (İmamoğlu, 2008).

Kişilerarası ilişkileri etkileyen diğer değişken ise, bireyin yalnızlık algısıdır. Kişinin sosyal ilişkilerinde niceliksel ya da niteliksel olarak bir şekilde ortaya çıkan, hoş olmayan psikolojik durum olarak tanımlanan yalnızlık, kişinin var olan sosyal ilişkisi ile

arzuladığı sosyal ilişki arasındaki niceliksel ya da niteliksel farklılıklar sonucunda oluşmaktadır (Peplau ve Perlman, 1982).

Horowitz (1979) ise, kişilerarası ilişkilerde ilişkilerin başlamasında ve sürdürülmesinde başka belirleyicilerin de etkili olduğunu savunmaktadır. Bunları;

1. Katılım derecesi (Girişkene karşın kaçınan),
2. Katılımın doğası (Dostçaya karşın düşmanca tutum) ve
3. Katılım niyeti (Baskınlığa karşın boyun eğcilik) olarak isimlendiren

Horowitz (1979)'e göre kişilerarası ilişkide sosyallik boyutu son derece önemlidir. *Katılım derecesi* olarak nitelendirilen bu boyut, tarafların birbirine bilişsel ve duygusal olarak ne derece yaklaştıklarını ve ilişkiye ne oranda katıldıklarını yansıtır. Kişilerarası ilişkilerde sergilenen dostça yaklaşım ya da düşmanca tutumlar ise “kişilerarası hassasiyeti” işaret etmekte ve ilişkiye *katılımın doğası* olarak görülmektedir. Son olarak “katılımın niyeti” olarak ifade edilen boyutta diğerlerini etkileme, değiştirme ve kontrol etme isteği yer almaktadır. Bu boyut, “baskınlık” boyutunu temsil etmektedir (Akt. İmamoğlu, 2008).

2.5. Kişilerarası İlişkilerin Sınıflandırılması

Kişilerarası ilişkiler, *özel* olan ve *özel olmayan* ilişkiler ya da *yakın* ve *yüzeysel* ilişkiler ve “*kişisel*” olan ve “*kişisel olmayan*” ilişkiler şeklinde kategorize etmektedir. Tanışıklık düzeyinden başlayıp, yakınlığa doğru ilerleyen kişilerarası ilişkileri sürekli bir düzlemsel yapı içerisinde ele alan LaFollette (1997)'e göre “kişisel” olan ilişkiler, düzlemin yakınlık boyutunda yer alan, özel ilişkiler olarak nitelerken; kişisel olmayanları da tanışıklık boyutunda yer alan ve özel olmayan ilişkiler olarak tanımlamıştır.

Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından geliştirilen Kişilerarası İlişkiler Ölçeği'nde kişilerarası ilişkilerdeki olumsuz tarzlar Ketleyici Kişilerarası İlişki Tarzı olarak adlandırılmış, kişilerarası ilişkilerdeki olumlu tarzlar ise Besleyici İlişki Tarzları olarak adlandırılmıştır. Besleyici ilişki tarzlarının açık ve saygılı; ketleyici ilişki tarzlarının küçümseyici ve saygısız boyutlarının olduğu ifade edilmiştir (Şahin, Durak ve Yasak, 1994). Besleyici ilişki tarzı, “kendi ihtiyaçlarını ve isteklerini karşısındakine açıkça belli

etmek, karşısındakine ona saygı duyduğu ve onu kabullendiğine ilişkin mesajlar vermek, neşeli ve yapıcı şakalar yapmak, otomatik tepkilerini erteleyebilmek ve kendini kaybetmemek, düşünce ve duygularını dürüstçe paylaşmak, konuşmaların yapıcı ve olumlu olması” gibi özelliklerle tanımlanabilir (Oral ve Hisli Şahin, 2008).

2.6. Gelişim Dönemlerine Göre Kişilerarası İlişkiler

Doğası gereği toplumsal bir varlık olan insan, ilişkiler ağı içinde doğar yaşar ve ölür. Yaşamın her döneminde birey, diğerleriyle farklı amaç ve işlevlere sahip ilişkiler kurmaktadır. Diğer bireylerle ilişki kurmak kişilerin arzularına bağlı kalmamakta bir ihtiyaç ve zorunluluk halini almaktadır.

Wheeler (1998)’e göre insanlar, diğerleri ile birlikte olma eğilimi ile doğmaktadır ve bu eğilim diğerleriyle etkileşimi ortaya çıkarmaktadır (akt. Bozkurt, 2006).

Bebeklik döneminde ilişkilere yönelik olarak yapılan araştırmalar daha çok bebek-anne ilişkisine dayanmakta ve Bowlby’nin Bağlanma kuramı çerçevesinde açıklanmaktadır. Hortaçsu (2003)’e göre anne bebek arasındaki bağlılık ilişkisi, yavrunun ve türün varlığını sürdürebilmesi açısından önemli ve gereklidir. Bu etkileşimde özellikle fiziksel temas çok önemlidir. Bebeklikte yaşlılarla olan ilişkiler, anneyle olan ilişkiye bazı açıklardan benzemekle birlikte, farklılıklar da gösterir. Yaşlılar da anne gibi çocuğa güven duygusu verirler. Öte yandan çocuklar yaşlılarıyla olan ilişkilerinde çatışma ve taklit yollarıyla aktif bir biçimde bazı kural ve doğruları öğrenirken, anneleri tarafından çoğu zaman bilinçli olarak eğitilirler. Çocuğun hayatında küçük yaşlarda anne ve baba tek önemli kişilerken, okulun başlamasıyla arkadaşlar da çocuğun hayatında önemli yer kazanırlar. Çocukluk devresi, anne ve babayla ilişkilerin çocuğun kişilik gelişimi ve okul başarısı üzerinde önemli etkilerinin olduğu, arkadaşlık ilişkilerinin de çocuğun okul yaşamını ve gelecekteki uyumunu etkilediği bir devredir.

Bazı çalışmalar ergenlik döneminde anne babayla çatışmayı ve onlardan uzaklaşmayı öngörmekte ise de (Hall, 1987), yapılan araştırmalar, genellikle ergenlikte kişilerin aileleriyle yakın ilişkiler içerisinde bulduklarını (Douvan ve Adelson, 1996; Wilks, 1986) aile ve yaşlılarıyla ilişkilerinin arasında olumlu bir etkileşim olduğunu ortaya koymuştur (Armsden ve Greenberg, 1987; Bell ve ark, 1985). Ergenlikle gencin gelişen beceri ve yetenekleri bazı konularda onu ana babadan bağımsız kılmakta ve bazı

sorumluluklar yüklenmesine olanak tanımaktadır. Öte yandan arkadaşların gencin yaşamındaki önemi artmakta, anne babayla paylaşılacak deneyimler arkadaşlarla paylaşılabilir (Hortaçsu, 2003).

Genç yetişkinlik dönemi, kişilerarası ilişkilerin yaşamda odak olduğu, daha yakın ve samimi ilişkilerin kurulduğu gelişim dönemi olarak görülmektedir. Geç ergenlik döneminden başlayarak, orta yaşa kadar gelen, 20–45 yaşları arasındaki yaşam dönemini kapsayan bu dönem işe başlama, eş seçimi, eşle yaşamayı öğrenme, toplum içinde makul bir kuruma girme ve bulunduğu ortamlarda diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilme gibi gelişim görevlerini barındırmaktadır (Aydın, 2002). Kişilerarası ilişkilerin önemli bir yer tuttuğu bireyin kişisel özelliklerine, donanımlarına, koşullarına, kültürel yapılara ve eğitimine göre başlangıcı ve bitişi belirlenen bu dönemde, diğerleri ile yakınlığın sağlıklı şekilde kurulması gelişim görevlerinin başarı ile tamamlanması anlamına gelmektedir. Aksi durumun söz konusu olması, sağlıklı ilişkilerin kurulamaması ise bireyin sosyal çevresinden yalıtılmış yaşamasına, yalnızlık algısı geliştirmesine neden olmaktadır (Erikson, 1982’den akt. İmamoğlu-Erden, 2009). Başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurmaya çalışan genç yetişkinden, farklı sosyal ortamlarda farklı yoğunlukta kişilerarası ilişkiler kurması beklenmektedir. Farklı düzeylerde yaşanan ilişkilerden bazıları yakın ilişki niteliğinde derinleşirken, bazı ilişkiler de yüzeysel şekilde yaşamda yer almaktadır (İmamoğlu, 2008).

Yetişkinlik yıllarında insanların toplumsal ilişkileri bir bakıma onların toplumsallaşma yeteneklerinin de anlatımıdır. Orta yaşlılığın gelişim dönemlerinden biri de “arkadaşlık” sanatına ulaşmaktır; kişi arkadaşlık ve kişilerarası ilişkileri konusunda daha seçici olmakta aynı zamanda beklentilerini daha çok gerçekleştirmektedir. Özellikle stresli dönemlerde yetişkinler için arkadaşlık ilişkileri çok önemli olmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri yaşlılık döneminde de bireyler için önemli bir rol üstlenmiştir. Yaşlılıkta yeni bunalım ve rol değişimleriyle başa çıkmada arkadaşlığın önemi vurgulanmaktadır. Bununla birlikte bu dönemde arkadaşlık ilişkileri aile ilişkilerinin yerini dolduramamaktadır (Onur, 2008).

Görüldüğü gibi yaşamın her döneminde çevremizdeki bireylerle farklı amaç ve işlevlerle ilişkiler kuruyuz. Bu ilişkiler sayesinde kendimizi daha iyi tanımakta, yaşamımızı kolaylaştırmakta ve anlamlı kılmaktayız.

2.7. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Çalışmanın bu bölümünde kişilerarası ilişkileri ele alan kuramlar tanıtılacak, kuramların temel kavramları ve ilişkileri ele alış şekli incelenecektir. Bu bağlamda aşağıda ele alınacak kuramlar, Psikanalitik Kuram, Nesne İlişkileri Kuramı, Bağlanma Teorisi, İçsel Çalışan Modeller, Yükleme Kuramı, Kişilerarası Kuram, Sosyal Yaklaşımlar, Safran'ın Bilişsel Kişilerarası Yaklaşımı, Alan Kuramı, Transaksiyonel Analiz ve Kişilerarası Döngüdür.

2.7.1. Psikanalitik Teori

Kişilerarası ilişkilerle ilgili ilk kuramsal çabalar, Freud ve ardılları olan psikanalitik kuramcılarla başlamıştır (Boyacıoğlu, 1994). Psikanalitik teoride kişilerarası ilişkiler, Freud'un psikoseksüel gelişim dönemleri içerisinde, kişilik gelişimi açıklanırken dolaylı şekilde ele alınmaktadır. Kurama göre psikoseksüel gelişim dönemlerinin başarı ile sağlıklı şekilde aşılması ya da aşılamaması durumu, bireyin kişilik gelişimini, dolayısıyla kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir. Bu etkiler, içinde bulunulan gelişim döneminin özelliğine göre şekillenmektedir (İmamoğlu, 2008). Örneğin ergenlik yıllarına denk gelen genital dönemde karşı cinsle etkileşimin yanı sıra toplumsallaşma, grup etkinliklerine katılma gibi kişilerarası birliktelikler önem kazanmaktadır. Ayrıca bu dönemde kişilerarası ilişkiler kimlik bunalımının aşılmasında temel faktör olarak rol oynamaktadır (Gençtan, 2006).

Psikanalitik kuramlar genelde anne-çocuk ve karşı cinsle olan ilişkilere önem vermekle birlikte, arkadaşlık ilişkilerinden de söz etmektedirler. Bu kuramlara göre ilişkiler kişiliği etkilemektedir. Yani bu kuramlar kişiyi odak noktası olarak almakla birlikte, ilişkilerin kişi için önemini vurgulamakta ve önceki ilişkilerin sonraki ilişkileri etkilediğini savunmaktadırlar (Hortaçsu, 2003).

Aşağıda Psikanalitik Kuramın uzantısı olarak ortaya çıkan Nesne İlişkileri Kuramı ele alınmıştır.

2.7.2. Nesne ilişkileri kuramı

Ego psikolojisine göre; içgüdüsel dürtüler birincil, obje (insan) ilişkileri ikincildir. Objeye ilişkileri kuramı ise dürtülerin bir ilişki içinde belirlediğini ve bu ikisinin birbirinden

soyutlanamayacağı görüşünü savunur. Psikanalitik kuramın uzantısı olarak ele alınan nesne ilişkileri kuramında başta anne olmak üzere diğer insanlar birey için sosyal obje olarak değerlendirilmektedir. Bu kurama göre; kişilerarası ilişkiler, ilişkilerin içselleştirilmiş (internalized) imgelerine dönüştürülerek yaşanmaktadır. Yani, birey ilişki içinde olduğu bireyleri içselleştirmekten çok, ilişkinin kendisini içselleştirerek yaşamaktadır (Geçtan, 2006).

Nesne ilişkilerine yönelik modeller kendi içlerinde farklılık gösterse de genel anlamda “nesne” kavramı, dış dünyadaki gerçek kişiler ve imgeleri kapsar. Bu bağlamda kişilerarası ilişkiler bireyin dışındaki kişiler ya da bu kişilere ait temsillerle etkileşimi olarak kabul edilebilir. Psikanaliz ekolünü benimsemekle birlikte Freud'dan farklılık gösteren bir grup ise bu kabulün de ötesine geçerek nesne ilişkilerini, kişilerarası ilişkiler çerçevesinde psikolojik sağlığın temel niteliği olarak ele almışlardır (Koç, 2008).

Teori bireyin, sosyal objelerle ilişkilerini kullanarak içsel amaçlarına ulaştığını varsayar. Bu bağlamda kişilerarası ilişkiler, bireyin ihtiyaçlarını gidermek için diğerlerine bağımlı olmasından dolayı kurulur ve ihtiyaçları ile paralel şekilde gelişir (Hirschfeld, Klerman, Gough, Korchin ve Chodoff, 1977).

Kernberg, obje ilişkilerinde; *diğer kişilerin imgesi, benlik imgesi ve benliğin bu diğer kişilerle ilişkilerinin imgesi* olmak üzere üç boyuttan söz etmiştir (Akt: Baldwin, 1992'den akt. Saymaz, 2003). Kernberg'in nesne ilişkileri kuramı, benlik ve diğerlerinin (nesne ilişkilerinin) zihinsel temsillerinin doğasını ve gelişimini ele alır. Sadece temsillerin kendisini değil, aynı zamanda bu temsillerle ilişkili duygular ve hayalleri ve bu değişkenlerin kişilerarası işlevselliğe nasıl aracılık ettiğini de içerir (Oltmanns, Neale, Davison, 2003).

2.7.3. Sullivan'ın Kişilerarası İlişkiler Teorisi

İlişkiler ve kişiliğin teorik açıdan birlikte ele alınması, 1930 ve 1940'lı yıllarda Sullivan'la başlamıştır (Mitchell, 2000). Kökleri psikodinamik kurama dayanan teori, çeşitli ortam ve alanlarda kişilerarası ilişkilerdeki davranışlara, reflekslere, karşılıklı kişilerarası etkileşimlere ve kişinin genel iyilik haline vurgu yapmaktadır (İmamoğlu, 2008). Günümüzde de kişilerarası kuram ve araştırmalar, Sullivan'ın klasik çalışmasına

dayandırılmaktadır (Yüksel, 2008). Sullivan'ın 'kişilerarası kuramı' bireyden çok ilişkiye vurgu yapar ve kişilerarası ilişkilerdeki davranışları ön planda tutar (Ingraham ve Wright, 1987'den akt. Karlı, 2008).

Sullivan, gelişimin diğer insanlarla etkileşim aracılığıyla yaşamın çok erken dönemlerinden beri aşama aşama sosyal bağlam içinde ortaya çıktığını ileri sürmektedir (Zucker, 1989'den akt. Göçener, 2010). Kimlik ve benlik saygısı kişilerarası ilişkiler boyunca yavaş yavaş inşa edilir (Steinberg, 2007).

Sullivan kişiliğin incelenmesinde insanlar arası ilişkilere öncelik tanımış ve davranışların oluşumunda organizma dışında yer alan olayları önemle vurgulamıştır (Yanbastı, 1990). Davranışların ilişkilerden kaynaklandığına inandığı için, bir insanın davranışlarının çevresinden ayrı ve tek başına ele alınarak yorumlanmasının doğru olmayacağı görüşünü yansıtır (Gençtan, 2002). Kişilerarası kuramın temel prensibi kişiliğin kişilerarası etkileşimler içinde olduğu, geliştiği ve en iyi bu etkileşimler içindeyken anlaşılabiliridir (Saymaz, 2003; Bozkurt, 2006). Sullivan'a göre kişilik, insan yaşamını karakterize eden yinelenen ve sürekliliği olan kişilerarası durumlardır; görülemeyen ya da objektif yöntemlerle ölçülemeyen konular hakkında tartışmak anlamsızdır (Sullivan, 1953'den akt. Göçener, 2010). Yani Sullivan, kişiliğin varsayımsal bir kavram olduğu ve ilişki durumları dışında incelenemeyeceği görüşünü vurgulamıştır (Gençtan, 2006). İnceleme birimi insan değil, ilişkidir (Gençtan, 2006; Koç, 2008). Kişilik kuramcılarının için temel veriler, ilişkiler içinde gerçekleştirilen tepkilerdir (Gençtan, 2006). Bu durumda kişiliği anlayabilmek için bireyi değil, bireyin ilişkilerini incelemek gerekmektedir (Yüksel, 2008). Sullivan psikopatolojinin odağının da sosyal etkileşimler ve bireylerin diğerleriyle olan ilişkisine olması gerektiğine inanmıştır (Blackburn, 1998'den akt. McClure, 2008; Pincus, 1994).

Sullivan'a göre, her kişilerarası davranış, iki grup değişkenin birlikte işlev görmesi ile tanımlanmaktadır. Bunlardan ilki, birlikte olma (affiliation), sevgi, dostluk ve düşmanlık; diğeri de kontrol, güçlülük ve pasiflik boyutlarıdır (İmamoğlu, 2008). Bu boyutlar, daha sonraki kişilerarası teorilerin, özellikle Kişilerarası Döngü gibi çağdaş kişilerarası teorilerin anahtar kavramları olarak işlev görmüştür.

Aşağıda tanıtılan Bağlanma Kuramı ise, bireyin güvende hissetme, korunma ve bakım görme gibi duygularının süreklileşebilmesi için bireyin ilk yaşantılarına önem veren bir kuramdır.

2.7.4. Bağlanma Teorisi

Bağlanma, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969; 1973'den akt. Ergin, 2009). Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Nolen-Hoeksema (2002)'ye göre *bağlılık*; bebeğin belirli kişilere yakın olma ve kendini onların yanında daha güvenli hissetme eğilimidir. İnsan hayatı için bağlanmanın üç temel işlevi vardır. Bunlar; dünyayı keşfederken geri dönelebilecek güvenli bir liman olma, fiziksel gereksinimleri karşılama, hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme şansıdır (Ünal, 2004).

Bowlby; 1950, 1960'lı yıllarda yaptığı çalışmalarda çocukların ebeveynlerinden ayrılmaya gösterdikleri tepkiyi inceleyerek oluşturduğu bağlanma kuramında nesne ilişkileri ve psikodinamik yaklaşımı temel almış, bunları etoloji ve bilişsel psikoloji ile bütünlüştürmüştür (Bozkurt, 2006; Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Nolen-Hoeksema, 2002). Bowlby (1973), çocuklarda ebeveynlerine yakın olma isteğinin olduğunu ve çocukların güvende hissetmelerinde bakım veren ile yaşanan ilişkinin merkezi öneme sahip olduğunu belirlemiştir (Bozkurt, 2006). Bağlanma kuramına göre bebeklerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için yetişkinlere gereksinimleri vardır. Bu gereksinim, bebeğin içgüdüsel olarak getirdiği bağlanma eğilimi ile doyurulmaktadır. Bağlanma eğilimi, bebeğin hayatta kalmasını sağlarken, aynı zamanda fiziksel dünya ile temasına olanak tanımaktadır (Kobak ve Sceery, 1988).

Bowlby'e (1989) göre bağlanma, yaşamın genellikle ilk on iki ayı içinde bireyin kendisi için önemli olan başkalarıyla, tehlike ya da tehdit durumlarında duygusal bağlar kurma eğilimidir. Bebeğin ihtiyaçlarına bakım veren kişinin vereceği tepkiler sonucunda bağlanma düzenlenmektedir. Bakıcıyla yinelenen ilişkiler sayesinde bebekler ne bekleyeceklerini öğrenirler. Bu beklentiler sonucunda 'kendilik' ve 'önemli diğerleri'ne ilişkin bilişsel temsiller (şemalar) oluşmaktadır (akt. Karşlı, 2008) Oluşan bu şemalar, hem bakım verenin ne tür tepkiler verebileceğini yordamada kullanılır hem de daha sonraki kişilerarası ilişkilerde duyguları, düşünceleri ve davranışları büyük oranda etkilerler (Akt. Karşlı, 2008; Hazan ve Shaver 1987'den akt. Açık, 2008 Tutarel-Kışlak

ve Çavuşoğlu 2006; Wampler, Bruceriggs, Kimball, 2004). İnsanların kişilerarası ilişkilerinde, dünyayı içsel temsil yoluyla yapılandırmalarında ve yeni durumlara yönelik tepkilerine rehberlik etmede bağlanma sürecinde ortaya çıkan şemalar oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Diğer bir deyişle; kişilerarası ilişkilere nasıl anlamlar verileceğini belirlemede bu şemaların rolü büyüktür (Balkaya, 2005; Kaya, 2010). Bu bağlamda bağlanma kuramının açıklamaya çalıştığı temel konulardan birinin kişilerarası ilişki tarzlarında görülen farklılıklar olduğu söylenebilir (Oral, 2006).

Bowlby tarafından gözlenerek oluşturulan teorik bilgiler Ainsworth ve arkadaşları tarafından laboratuvarda yapılan deneysel çalışmalarla sınanmıştır (Erdoğan, 2010). Ainsworth ve arkadaşları “Yabancı Ortam” olarak bilinen çalışmalarında 1 yaşındaki çocukları bir oyun odasına almış, 20 dakikalık periyotlar ve 8 farklı durumda gözlem yapmıştır. Burada temel amaç, bebeğin bağlanma biçimini ortaya çıkaracak şekilde annenin yabancı bir ortamda tekrarlayan bir şekilde ve kimi zaman içerde bir yabancı olduğu durumlarda bebeğinden ayrılmasıdır. Böylelikle bebeklerin, işlem boyunca vermiş olduğu tepkiler gözlemlenerek ne tür bağlanma örüntüleri sergiledikleri araştırılmak istenmiştir (Bretherton 1992’den akt. Erdoğan, 2010). Bu işlem sırasında gösterdikleri duygusal tepkilere göre bebekler, güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olmak üzere 3 kategoride sınıflandırmışlardır (Sümer 2006; Hazan ve Shaver 1994).

Bağlanma, geçmişte bebeklik ve erken çocukluk dönemlerindeki çocuk ve ebeveyn ilişkisine ışık tutarken, günümüzde yetişkinlerin diğerleriyle ilişkilerinde yaşadıkları duygusal, bilişsel ve davranışsal özellikleri anlama ve açıklamada başvurulan bir kuram haline gelmiştir (Zuvela, 2004’den akt. Bozkurt, 2006). İki nedenden ötürü bebeklikteki bağlanmanın yaşamın ilerleyen dönemlerindeki ilişkiler üzerinde etkisi olduğuna inanılmaktadır (Steinberg, 2007).

İlk olarak, bazı kuramcılar ilk yakın ilişkilerin tüm yaşam boyunca kullanılan kişilerarası ilişkilerin daha genel bir modelinin bir alt yapısını oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir (Steinberg, 2007). Aşağıda açıklanmış olan bu model *İçsel Çalışan Model* olarak adlandırılmaktadır. Bu görüşe göre, çocuk ile bakımını veren kişi arasında kurulan duygusal bağ olarak tanımlanan bağlanma ilişkileri “beşikten mezara kadar” tüm yaşam boyu bireylerin kişilerarası ilişkilerini, duygusal yaşantılarını ve tepkilerini belirlemektedir (Bowlby, 1980’den akt. İmamoğlu, 2008). İlk bağlanma ilişkilerinin

yaşamın ilerleyen dönemlerinde süren öneminin ikinci nedeni kişilerarası gelişimin birikimli olmasıdır. Bu görüşe göre bebeklik erken çocukluğu o da orta çocukluğu etkileyerek devam eder (Kerns, 1996'den akt. Steinberg, 2007). Bu nedenlerle bağlanma kuramı temelde, çocuğun bağlanma figürüyle olan ilişkisinin yaşam boyunca önem taşıdığını ve kişilerarası ilişkilere yansıtacağını ileri sürmektedir (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1985'den akt. Karlı, 2008). Böylece bağlanma kuramının ilk çocukluk döneminden, yaşamın son dönemlerine dek geliştirilen kişilerarası ilişkilere ışık tuttuğu söylenebilir (Saymaz, 2003).

2.7.4.1. Bağlanma Teorisinde Kişilerarası İlişkiler

İlgili alanyazında bağlanma stillerine yönelik farklı sınıflandırmalarla karşılaşılmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini dört kategoriye ayırmış ve bu kategorilere göre kişilerarası ilişkilerin işleyişi şöyle ifade edilmiştir (akt. İmamoğlu, 2008). **Güvenli** (secure) bağlanma stilindeki bireylerin kendini sevmeye değer; başkalarını güvenilir, destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olarak algıladıkları; bu nedenle ilişkilerde kolaylıkla yakınlık kurabildikleri özerk kalmayı başarabildikleri, olumlu, iyimser ve yapıcı bir tutum sergiledikleri belirtilmiştir. Ayrıca diğer bağlanma biçimine sahip bireylerden daha az oranda fiziksel rahatsızlık belirtileri ve ölüm korkusu göstermektedirler (Bartholomew ve Horowitz 1991'den akt. İmamoğlu, 2008; Cooper, Shaver ve Collins, 1998'den akt. Çalışır, 2008; Solmuş, 2006; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). “Olumsuz benlik” ve “olumlu başkaları” modelinin birleşiminden doğan **saplantılı** (preoccupied) bağlanma stilindeki bireyler, kendini değersiz hissetmekte ancak başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeler geliştirmektedirler. Bu nedenle yakın ilişkilerde kendini doğrulama ve kanıtlama eğilimi gösterirler. Buna karşın **korkulu** (fearful) bağlanma stilinde, kişi değersizlik duyguları ile başkalarının da güvenilirmez ve reddedici olduğuna ilişkin inanç geliştirir, yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan bir kişilik sergilerken; **kayıtsız** (dismissing) bağlanma stili geliştiren kişiler de, yakınlık duygularından yoksun kalma pahasına özerklik duygularını ve öz saygılarını koruma çabasına yönelmektedirler (Bartholomew ve Horowitz 1991'den akt. İmamoğlu, 2008).

2.7.5. İçsel Çalışan Modeller (Internal Working Models)

Çalışan modeller, çocuk ve bakım veren arasındaki günlük yaşam deneyimlerinin içselleştirilmesi sonucu oluşan devingen zihinsel yapılar olarak tanımlanmıştır (Bowlby 1973'den akt. Uluç ve Ötkem, 2010). Bowlby (1973), içsel çalışan modeller terimini bireyin kendisi de dahil olmak üzere dış dünya ve birey için önemli diğer bireyler için geliştirdiği zihinsel temsilleri tanımlamak için kullanmıştır. Bu temsiller, bağlanma figürleriyle yaşanan deneyimler sonucu elde edilmekte ve bağlanma ihtiyaçlarının -yani yakınlık sağlama ve güvende hissetmenin- doyurulması eksenine odaklanmaktadır. Bebek - bakıcı ilişkisinin niteliği ve bireyin çalışan modellerinin doğası, bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarına yanıt verme düzeyi ve duygusal hazır bulunuşluğuna bağlı bulunmaktadır (Akt. Saymaz, 2003).

Bowlby'e göre (1969, 1982) birey, belirli diğerlerine (bağlanma figürü) yaklaşma eğilimindedir (Akt. Kaya, 2010). Yine Bowlby'e göre (1985, 1989) bağlanma figürüyle olan etkileşimler zihinsel temsiller şeklinde kaydedilir (Akt. Kaya, 2010). Bu zihinsel temsiller bağlanma figürünün tepkilerine ilişkin modellerdir ve kişi aynı zamanda bağlanma figürüyle olan etkileşimine göre kendiliğine ilişkin modeller de oluşturur. Bowlby, kendiliğe ilişkin ve diğerlerine ilişkin olmak üzere, iki tip içsel çalışan modeli tariflemiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Akt, Alkan, 2008). Bu modeller bireyin diğer insanlarla olan etkileşimlerine yönelik varsayımlarda bulunmasını sağlar (Koç, 2008). Örneğin, bireyin ilk bakım vereni ile arasındaki ilişki, kendini güvende hissettiği, ihtiyaçlarının giderildiği, yakınlık ve kabul gördüğü bir ilişki ise, birey bakıcısı ile kurduğu ilişkiden tatmin olacak ve kendisini sevmeye değer ve önemli hissedecektir. Karışındaki kişiyi ise güvenilir ve olumlu algılayacaktır (Hazan ve Shaver, 1994). Buradan da anlaşıldığı üzere içsel olarak çalışan modellerin en önemli özelliği, bireyin diğer insanların davranış ve tutumlarını bu modellere dayanarak tahmin etmesi ve kendi davranışını ona göre planlamasıdır (Alkan, 2008).

Sevgi dolu ve tutarlı tepkiler veren bakıcıya sahip çocuklar, sevmeye değer olduklarına ilişkin bir benlik modeli; insanların güvenilir ve yardımsever olduklarına ilişkin bir başkaları modeli geliştirmektedir. Güven sağlama ihtiyaçları giderilmeyen bir çocuk ise kendinin değersiz olduğuna dair bir benlik modeli ve başkalarının güvenilirmez olduğuna dair bir başkaları modeli geliştirmektedir (Saymaz, 2003).

Bebeğin bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve yanıt verebilirliği hakkındaki beklentileri, içsel çalışan modellerinin temelini oluşturur (Bowlby, 1973'den akt. Ergin, 2009). *İçsel çalışan modeller*, erken dönemdeki bakım verme deneyimlerinin zihinsel temsilleridir ve kişilerarası etkileşimler sırasında gerçekleşir. Bu çalışan modellerin kalitesinin bakım verenin bebeğe duyarlı ve sürekli bakım verme derecesini yansıttığına inanılmaktadır. Bağlanma kuramının temel bir varsayımı bebeklikte gelişen içsel çalışan modellerin büyük ölçüde sabit olduğu ve ergenlik ve yetişkinlikteki ilişkilere kadar taşındığıdır (Bowlby, 1969'den akt. Ergin, 2009; Waters ve Cumming, 2000; Waters ve ark., 2002). Sonradan kurulan bu ilişkilerde çalışan modellerin kişinin beklentileri, algıları ve davranışları için bir rehber görevi gördüğüne inanılmaktadır (Bowlby, 1969'den akt. Ergin, 2009).

İçsel çalışan modellerin (zihinsel temsiller) en önemli yönü, bireyin diğer insanların tutumlarını tahmin etmesi ve davranışını ona göre planlamasıdır. Çalışan modeller bireylerin yeni durumlarda, durumu tekrar değerlendirmeye gerek kalmadan, nasıl davranacaklarına karar vermelerini sağlayan bağlanma sisteminin bir parçasıdır (Bowlby, 1973).

2.7.6. Yükleme Kuramı

İnsanlar çevrelerindeki olayların neden meydana gelmiş olduğunu ve diğer insanların niçin farklı şekillerde davranışta bulunduğunu anlamak isterler (Baron, 1998'den akt. Topaloğlu, 2006). İki kişi karşılaştığında, her biri diğerinin davranış ve sözlerinin arkasında yatan temel nedenleri anlamak ister; bu istek karşıdakiyle ilgili algısal süreçlerde önemli rol oynar (Cüceloğlu, 2004). İnsanların kendisini ve çevresini anlama isteği onu yükleme süreçlerini kullanmaya yöneltir. Yükleme kuramcıları bu süreci anlamaya, davranışın sebeplerini ve etkilerini zorlaştırıp kolaylaştıran faktörlerin neler olduğunu bulmaya çalışmışlardır (Arslan, 2005; Cüceloğlu, 2004).

Yükleme kavramı, sosyal durumlar için nedenin kim ya da ne olduğuna karar vermenin bilişsel süreci olarak tanımlanır (Seamon ve Kenrick, 1992'den akt. Arslan, 2005). Baron, Byrne ve Suls (1988)'e göre ise yükleme, insan davranışlarının nedenlerini belirleme, insanların temel özellikleri ve tavırları hakkında bilgi edinme süreci olarak tanımlanır. Başka bir ifade ile yükleme, bireylerin başkalarının davranışlarının ve hatta

kendi davranışlarının arkasındaki nedenleri anlamak için harcadığı efora karşılık gelmektedir (Baron ve Byrne, 2006). Yüklemenin ne olduğu sorusuna Heider'in cevabı ise şudur: “Yükleme çevremizdeki bilişimizin bir parçasıdır. Çevrenizi ne zaman tanırsanız, yüklemenin meydana gelişini bulacaksınız” (Harvey ve Weary, 1984).

Yükleme kuramı, 1960'larda bilişsel akımlarla gelişmeye başlamış, 1970'lerde temel paradigma olarak literatürde yerini almıştır. Kuram, insanların nasıl bildikleri sorusuna odaklanmaktadır. Bunun için insanların nedensel çıkarımları nasıl yaptığına ilişkin fikirlerle uğraşılır. Kuramın insan görüşü, insanların rasyonel olduğu yönündedir. Kurama göre insanlar bilgi girdilerine bağlı olarak çıkarımlarda bulunurlar ve eylemleri de saf psikolojik inançlar tarafından yönlendirilir (Fiske ve Taylor, 1991'den akt. İmamoğlu-Erden, 2009).

Yukarıda değinildiği gibi yükleme, insanların çevresini anlamak için kullandığı bilişsel bir süreçtir. Aşağıda bu süreci açıklayan yükleme kuramları ele alınmıştır.

2.7.6.1. Heider'in Yükleme Kuramı (Eylemin Naif-Deneyimsiz Analizi)

İlk yükleme kuramcısı olarak bilinen Heider (1944)'e göre insanlar içinde yaşadıkları çevreyi yordama ve kontrol etme isteğindedirler. Bunu yapabilmenin en iyi yolu davranışları anlamaktır ve ortalama her insan, diğer insanların davranışlarının nedenleri anlayabilecek genel donanımına sahiptir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Heider çalışmalarında kuramı, temel duyulardan çok yargılara dayanan kişilerarası etkileşimle açıklar (Ahles, 2004; Bruce, 2006).

Heider'e göre bütün insanlarda iki temel güdü vardır. Bunlar “çevremizdeki dünyaya ilişkin tutarlı, parçaları birbirine uyan bir görüş oluşturma” ve “çevremizi kontrol etme” güdüleridir. Bu güdülerden her birini doyurmanın nedenlerinden biri, insanların nasıl davranacaklarını kestirebilmektir. Eğer insanların nasıl davranacaklarını kestiremezsek bizi çevreleyen dünyaya ilişkin görüşümüz rastlantısal, şaşırtıcı, tutarsız ve düzensiz olmak zorunda kalırdı. Benzer biçimde başkalarının davranışlarını kestirebilme yeteneğimiz olmasaydı, çevremiz üzerinde doyurucu bir denetim kurabilmemizin olanağı olmazdı. Dolayısıyla çevremizi kontrol etmede temel faktör, o çevre içindeki başkalarının nasıl davranacaklarını kestirebilmektir. Bunu yapabilmek için, insan

davranışına ilişkin temel bir kuramımızın olması gerekmektedir. Bu nedenle Heider sadece psikologların değil, herkesin başka insanların davranışlarını açıklamaya dönük nedensel açıklamalar bulmaya çalıştığını ileri sürmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

Heider'a göre bireylerin davranışlarının altında, kişisel özellikler ya da dışsal faktörler yatmaktadır. Davranışlar hem içsel hem de dışsal faktörlerin bir ürünüdür (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Yani bir insanın davranışı, o kişiye ait özelliklerden ya da o kişinin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanır (Cüceloğlu, 2004). Bu doğrultuda da birey, gözlemediği olayları ve davranışları içsel ya da dışsal nedenlerden birine yükler. İçsel nedenler kişilik özellikleri, güdüler, tutumlar, yetenekler gibi bireye özgü, onun kontrolünde olan özellikler iken; dışsal nedenlerde çevre, norm, gelenek, hukuk, şans ve kader gibi bireyin dışındaki özelliklerden oluşmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003; Kağıtçıbaşı, 1999).

Heider, bireylerin davranışların ya da olayların açıklanmasında nedensellik kadar sorumluluk algılarının da önemli bir belirleyici olduğunu savunmaktadır. Davranışa ya da olaya neyin yol açtığı kadar, olaydan kimin sorumlu olduğu da önemli bir veridir. Bir başka ifade ile bireyin davranışının altında yatan niyetin bilinmesi, kasıtlılık ya da olagelen bir davranış olup olmaması, bireyin diğerlerinin davranışını anlamak ve yordamak için kullandığı bilgilerden birisidir (Fiske ve Taylor, 1991'den akt. İmamoğlu, 2008; Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

Heider (1958)'in kitabındaki temel fikir psikolojideki tüm yüklem teorileri için temel oluşturur (Akt. Can, 2005). Aşağıda diğer yüklem kuramları da tanıtılmıştır.

2.7.6.2. Jones ve Davis'in Uyuşan Çıkarımlar Kuramı

Heider'in diğer insanların davranışlarının nedenleri hakkında, sosyal algılayıcı tarafından yapılan yüklemelerle ilgili açıklamalarından etkilenen Jones ve Davis, "*Uyuşan Çıkarımlar Kuramı*" olarak bilinen kuramları ile insanların, diğer bireylerin *kişilik özellikleri hakkındaki durağan yüklemeleri nasıl yaptığı* ile ilgilenmişlerdir. Jones ve Davis'e göre insanlar, davranışları için niyetleri ve kapasiteleri yönünden nesnelere gibi değildirler. Bu yüzden insanların davranışları daha anlamlıdır. Jones ve Davis, insanların, diğer bireylerin davranışları için hem "sabit (durağan)" hem de "bilgi

sağlayıcı” anlamlı açıklamalar aradığını varsayarlar (Fiske ve Taylor, 1991’den akt. Arslan, 2005).

Kurama göre kişisel eğilimlerin çıkarılması sürecinde, iki temel aşama vardır. Bunlar; “niyete (amaca) yükleme” (kişi onu mu yapmak istedi?) ve “eğilimlere (karaktere) yükleme” yapmadır (hangi kişisel özellikler o davranışı yapmasına neden oldu?) (Hewstone ve Fincham, 2003).

Algılayıcının bir davranışa yükleme yapmak için kullandığı süreçler çıkarımlar ve gözlemleri içerir. Gözlenen davranış ve onu etkileyen şeylerden davranışın altında yatan niyetleri çıkarabilmek için belirli gerekliliklerin karşılanması gerekmektedir. İlk olarak gözlemci, aktörün davranışını etkileyen şeyler hakkında varsayımda bulunabileceği bir bilgiye sahip olmalıdır. İkincisi, gözlemci aktörün davranışsal olarak bağımsız olduğunu ya da davranışı gösterebilecek yetenekte olduğunu varsaymalıdır. Kuramın temel kavramı olan “uygunluk” davranışın gözlenen sonucu olarak aktörün niyeti ve eğilimi hakkındaki kazanılan bilginin derecesi ile ilgilidir. Belirli bir davranışın (ve onun sonucunun) altındaki eğilimi doğru bir şekilde yansıttığına inanılırsa, davranış ve niyet arasındaki uygunluk yüksek olacaktır (Försterling, 2001’den akt. Arslan, 2005).

Jones ve Davis’in kuramına göre, insanlar olağan hareketler dışında bir hareket sergiledikleri zaman, o insanın kişilik özellikleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olunabilir. Kurama göre, bireylerin kişilik özelliklerini yansıtan davranışlar hakkında sonuca varmak için şu durumların olması gerekmektedir; davranışın serbestçe seçilmesi, ortak olmayan ayırt edici etkilerin olması ve sosyal istenirliğin düşük miktarda olması (Günay, 2007).

2.7.6.3. Kelley’in Nedensel Yükleme Kuramı

Bir başka yükleme kuramcısı, Kelly (1976)’de bireylerin davranışlarının kişisel ya da çevresel faktörlere yükleneceğini kabul etmekle birlikte, hangi koşullarda hangi faktöre atıf yapılacağı konusunda yeni açıklamalar getirmiştir. Kelly (1976)’ye göre, temel ilke *değişmedir*. Eğer bir davranış zaman içinde bir nedenle birlikte değişme gösteriyorsa, bu davranış o nedene yüklenir. *Birlikte değişim* olarak da nitelendirilen bu ilkeye göre nesnelere, kişiler ve zaman değişim faktörleridir. Bireyler olayları yordama ve kontrol etmekte kullandıkları bu üç boyut, **küp kuramı** olarak isimlendirilmektedir (Fiske ve

Taylor, 1991'den akt. İmamoğlu, 2008; Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Eğer insanların eylemlerinin arkasında yatan nedenler anlaşılırsa gelecekte bu durum bireyler için bilgilendirici olur ve eylemlerin arkasında yatan olaylar, oluşan durumlarla sosyal dünya anlam kazanır (Günay, 2007).

Kelley de Heider gibi nedenselliğin kişinin içinde bulunan faktörler ya da içinde bulunduğu çevreye dayandığına inanmaktadır. Kelley'in temel sorusu algılayanın, bireyi ya da çevreyi nasıl gördüğüdür (Bruce, 2006). Kelley' e göre herhangi bir sosyal olayı açıklarken, insanlar nedensel yüklemelerini üç ana gruptan seçerler. Neden ya "failde (veya davrananda)", ya "uyaranın kendisinde", ya da "belli bir durum veya koşulda" aranır (Arkonaç, 2005; Kağıtçıbaşı, 2006). Bununla birlikte, Kelley'in kuramı, nedensel yüklemeler yapmaya çalışırken, insanların üç farklı türde bilgidен yararlandıkları üzerinde durur (Sears, Peplau, Freedman ve Taylor, 2006). Bunlar;

1. *Belirginlik, Farklılık*: Davranışı yapan kişi, diğer uyarıcılara değil de, sadece belli uyarıcı nesneye mi bu şekilde davranmaktadır. Yani; kişinin tepkisi belirli bir nesne veya durum için mi farklıdır?

2. *Fikir Birliği, Benzerlik*: Diğer insanlar bu durumda aynı şekilde mi davranıyor?

3. *Tutarlılık*: Diğer zaman ve durumlarda da kişi aynı şekilde mi tepki göstermektedir?

Şekil 2.2. Kelley'in Nedensel yükleme kuramının temel tahminlerini şematize etmektedir.

BİLGİ			
Benzerlik	Belirginlik	Tutarlık	Yükleme
Düşük	Düşük	Yüksek	Kişinin kendisine
Yüksek	Yüksek	Yüksek	Dıştaki obje ya da varlığa
Düşük	Yüksek	Düşük	Durum ya da şartlara

Şekil 2.2. Kelley'in Nedensel Yükleme Kuramının Temel Tahminleri

(Fösterling, 2001'den akt. Erdoğan, 2005).

Kelley kuramında, insanların benzerlik ve belirginlik az, tutarlılık yüksek olduğunda içsel özelliklere atıfta bulduklarını, ancak tutarlılık ve benzerlik az, belirginlik yüksek olduğunda, duruma bağlı etkenlere atıfta bulunma olasılığının artmakta olduğunu öne sürmüştür. Eğer üçü de yüksekse insanlar, dıştaki bir obje, varlık ya da kişiye (dışsal) atıfta bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2006).

2.7.6.4. Weiner'in Yükleme Kuramı (Motivasyonun Yüklemsel Kuramı)

Weiner'in araştırması başarı ve başarısızlık için yükleme nedenlerinin bilişsel yönü üzerine odaklanmıştır. Weiner; Heider, Atkinson ve en çok Kelley'den etkilenmiştir (deCharms ve Muir, 1978).

Weiner, bireylerin *başarı ile ilişkili davranışlarının yüklemsel analizi* üzerine bir model ortaya koymuştur ve çeşitli davranışların anlaşılmasında bireylerin başarı ve başarısızlık algılarının çok önemli olabileceğini ifade etmiştir (Bar-Tal,1982'den akt. Arslan, 2005). Weiner'in yükleme güdüsü bireylerin güdülenmelerinin, bireyin geçmişte yaptığı benzer görevi nasıl yaptığı ile geçmiş başarısı ve başarısızlığı için ne tür yüklemeler yaptığına dayanır. Bu yüklemeleri en çok etkileyen faktörler yetenek, çaba, görev zorluğu ve şanstır. Şans ve görev zorluğu gibi dışsal nedenler ve gelecek performans arasında da olumlu bir ilişki olduğunu varsaymışlardır (Bruce, 2006). Yani Weiner, nedensel yüklemelerin, geçmiş başarılarla ve başarısızlığa yapılan nedensel yüklemelerin farklı özellikleri olan gelecek başarı ve başarısızlık beklentisini etkilediğini öngörmüştür (deCharms ve Muir, 1978). Önemli olan bireylerin kendi yüklemelerinin tam olarak doğru olduğuna inanmalarıdır. Bu inanç ve düşünceler, belirli duyguları ve bunları izleyen davranışları ortaya çıkaracaktır (Ahles, 2004).

Weiner yüklemeleri üç nedensel boyutta ele almıştır (Bruce, 2006). Weiner'e (1985) göre tüm nedensel yüklemeler bu üç boyuttan oluşur. Weiner tüm nedensel sonuçların değişebileceği ama boyutların sürekli kalacağını öne sürmüştür. Nedensel boyutlar duygulardan etkilenir ve sırasıyla duygular sonraki davranışı etkiler. Yükleme kuramı nedenselliğin altında yatan boyutsal bir yapı olduğunu farz eder. Bu boyutlar; *denetim odağı, kararlılık ve kontrol edilebilirliktir* (Bruce, 2006). Denetim odağı, nedenin öğrenciye göre içsel ya da dışsal olması anlamına gelir (Mayer, 2003). Kararlılık; açıklamanın değişebilir ya da değişemez olarak algılanmasıdır (Mayer, 2003'den akt.

Özdiyar, 2008; Corbett, 1998). Kontrol edilebilirlik; nedenlerin herhangi birinin kontrolü altında olup olmamasıdır (Corbett, 1998).

Weiner'in kuramına göre, başarı ya da başarısızlığını içsel ve denetlenebilir değişkenlere bağlayan öğrencilerin güdülenme düzeyleri daha yüksektir ve akademik yönden daha başarılıdır. Çünkü, bu öğrenciler başarılarını gösterdikleri çaba ile açıklamaktadırlar. Başarısız oldukları zaman bile, çabalarını artırdıkları takdirde başarılı olacaklarına inanırlar. Buna karşılık başarı ve başarısızlığını dışsal ve denetlenemeyen değişkenlere yükleyen öğrenciler, genellikle akademik yönden başarısız olurlar. Bu öğrenciler, başarı ya da başarısızlıklarını görevin güçlük derecesi ya da şans ile açıklama eğilimindedir (Kuzgun ve Deryakulu, 2006).

2.7.7. Bem'in Benlik Algısı Kuramı

Heider'in çalışmalarından geliştirilen yükleme kuramları, diğer insanların davranışlarının nedenlerinin, birey tarafından algılanması ile ilgilidir. Bem'in ortaya koyduğu "*benlik algısı kuramı*" (self-perception theory) ise, kişinin kendi davranışları üzerindeki algısı ile ilgilidir (Sears, Peplau, Freedman ve Taylor, 2006).

Psikologlar uzun bir süre, insanların kendi tutumlarını "içe bakış" olarak adlandırılan yöntemle, bilinçlerindeki çeşitli duygularını ve farkındalıklarını inceleme yolu kullanarak anladığını ileri sürdüler. Bem, insanın diğer insanların tutumlarını açıklamak için onun içsel belirtilerine doğrudan giriş yapmadığı gibi, kendi tutumları için sadece az bilinen ve şüpheli içsel belirtileri alamayacağını ifade eder. Bu yüzden, insan kendi tutumları hakkındaki çıkarımlarını, kendi açık davranışını gözleme yoluyla yapmalıdır (Sears, Peplau, Freedman ve Taylor, 2006).

Benlik algısı kuramına göre, insanların kendi tutumları için çıkarım yapmada kullandıkları süreçler, diğer insanların tutumlarına çıkarım yapmaya çalışırken başvurduğu süreçlerle büyük ölçüde benzerdir. Bem'e göre, insanlar tutumlar ya da duygular gibi kendi içsel durumlarını, davranışın ortaya çıktığı durumları ve kendi davranışlarını gözleme yoluyla çıkarım yaparak bilirler (Fiske ve Taylor, 1991'den akt. Arslan, 2005). Yani kurama göre, diğer insanları olduğu gibi kendimizi de gözlemler ve değerlendiririz. Birey gözlem sonucunda yaptığı değerlendirmeden bir anlam çıkarır, kendisini etiketler ve bu yönde davranmaya devam eder (Burger ve

Guadagno, 2003). Buradan yola çıkarak bu teoriye göre insan, kendisini bir gözlem objesi gibi farz edip, kendi tepkilerine ve tutumlarına bakarak yorumda bulunan aktif bir organizma özelliği göstermektedir (Akt: Fenster-Kuehl, 1993).

2.7.8. Sosyal Bilişsel Yaklaşımlar

Sosyal bilişsel yaklaşımlar, bireylerin sosyal bilgi işleme süreçleri ile ilgilendirirler. Bu yaklaşıma göre sosyal ortamlardaki bilginin kodlanması, hatırlanması ve bilginin işlenmesi bilişsel şemalar aracılığıyla gerçekleşmektedir (Taylor, 1998). Sosyal biliş kaynağını, bireylerin diğerlerine ilişkin sahip olduğu *şemalardan* almaktadır.

2.7.8.1. Safran'ın Kişilerarası Şema Yaklaşımı

Bilişler, duygular ve davranışlar, kişilerarası bağlamda gelişen ve süren yapılardır. Bilişlerin kişilerarası bağlamdan yalıtılmış ele alınması, diğer bir ifade ile kendiliğin diğerlerinden ayrı, soyutlanarak ele alınması bilişsel alandaki araştırmalarda sınırlılığa yol açmaktadır (Hill ve Safran, 1994'den akt. Bozkurt, 2006). Bilişsel yaklaşımın eleştirildiği noktada ortaya çıkan, *Bilişsel- Kişilerarası Yaklaşım*, Safran tarafından geliştirilmiştir ve bilişsel yaklaşım ve kişilerarası yaklaşımın birleşmesi, bu iki kuramın köprüsü niteliğindedir (Bozkurt, 2006).

Safran (1990) benliğin kişilerarası bağlamda geliştiğini vurgulayarak benlik bilgisinin, kişilerarası olayların bilişsel temsilini içerdiği varsayımını öne sürmüştür; bilişsel kuram çerçevesinde oluşturulmuş bilgi birikimini, kişilerarası ilişkiler ile bütünleştirip, bilişsel süreçleri, “benlik” ve “diğerleri” açısından ele aldığı “*kişilerarası şema*” kavramını geliştirmiştir (Akt. Oral ve Hisli-Şahin, 2008). Benlik şeması, bireyin geçmiş yaşantılarıyla oluşan kendilik hakkındaki genellemeleri iken diğerleri şeması da yine bağlanma figürleri ile yaşanan etkileşim ile ortaya çıkan diğerlerine yönelik beklentileri içermektedir (Markus ve Kitayama, 1991'den akt. Bozkurt, 2006).

Bilişsel şemalar, kişilik ile bağlantılı bilgilerin depolanması, organize edilmesi, bütünleştirilmesi, yönlendirilmesi süreçlerinde yapısal düzeyde etkilidirler (Göçener, 2010; Karşı, 2008). Kişilerarası şema, ilişkiyi sürdüren program ya da kendilik ve diğerlerinin genellenmiş tasarımları olarak da görülebilir (Soygüt, Nelson ve Safran, 2001'den akt. Bozkurt, 2006).

Kişilerarası şema bireyin diğerleri ile olan önceki ilişkileri temelinde kurulan bir bilgi yapısıdır ve kişilerarası ilginin korunumuna dair bilgiyi depolar (Kaya, 2010). Safran ve Segal'e (1990) göre, kişilerarası şemalar, benlik ve diğerleri ilişkisinin genellenmiş temsilleridir ve bağlanma figürleri ile olan etkileşimler temelinde oluşmakta ve bireyin bu figürlerle olan etkileşimlerini yordama olanağı vermektedirler (akt. Oral ve Hisli-Şahin, 2008; Jurgens, 2005'den akt. Bozkurt, 2006). Markus (1975) ise şemaları genel olarak "bireyin sosyal dünya hakkında bilgi edinmesini ve edindiği bu bilgileri örgütlemesine rehberlik eden sosyal uyarılar (sosyal olaylar ve nesnelere) arasındaki ilişkilerinin kavramsal temsilleri" olarak tanımlamaktadır. Safran ve Segal (1990) Bowlby'nin içsel olarak çalışan modellerinin kişilerarası şema olarak adlandırılabilirdiğinden bahsetmiştir (Akt. Alkan, 2008). Şema olarak adlandırılan zihinsel temsiller, bakıcı çocuk ilişkisi ile şekillenmekte (Hill ve Safran, 1994'den akt. Bozkurt, 2006) ve yetişkin yaşamındaki ilişkileri de şekillendirmektedir (Wekerle ve Wolfe, 1998; Fraley ve Shaver, 2000'den akt. Bozkurt, 2006). Bu şemalar, kişinin sosyal ortamları/durumları algılamalarını, yorumlamalarını, diğerlerinden beklentilerini, diğerlerine karşı tutum ve davranışlarını etkilemektedir (Baldwin, 1992'den akt. İmamoğlu, 2008, Duck, 1983'den akt. İmamoğlu, 2008).

Safran (1990) bazı bireylerin diğer bireylere nazaran daha uygun nitelikte kişilerarası şemalara sahip olduklarını ifade etmiştir. Sosyal bağlam içinde daha esnek, daha ulaşılabilir ya da yaratılabilir ve daha kullanılabilir kişilerarası şemaların, katı ve belirli bir repertuar sınırının olduğu kişilerarası şemalara göre daha uyum sağlayıcı olduğu ileri sürülmüştür. Aynı şekilde Safran psikolojik olarak uyumlu olan bireylerin kendilerine daha geniş bir ranjda davranma olanağı tanıyan kişilerarası ilişkiler geliştirdiklerini, buna karşın psikolojik olarak uyumsuz olan bireylerin ise diğer bireyler hakkında olumsuz beklentilerinin daha fazla olduğunu ve davranış repertuarının dar olduğunu belirtmiştir (Safran, 1990'den akt. Kaya, 2010).

Safran'ın kuramındaki diğer önemli kavram da *Kişilerarası Döngü*dür. İşlevsel olmayan kişilerarası şemalar işlevsel olmayan kişilerarası ilişkilerin oluşumuna neden olur, bu durum da kişilerarası şemaların işlevsel olmamasını sağlayarak kişilerarası döngü olarak adlandırılan kısır döngüyü oluşturur (Safran, 1990'den akt. Kaya, 2010). Yani bilişsel kişilerarası döngü, uyumsuz ve fonksiyonel olmayan davranışların devam ettirilmesi olarak tanımlanır (Safran, 1990'dan akt. Uzamaz, 2000). Diğerlerini düşman olarak

algılayan bir bireyin, onlara karşı düşmanca davranış ve tepkiler sergilemesi ile gerçekten düşmanca tepkilerle karşılaşacak ve beklentisi pekişecektir (İmamoğlu, 2008). Bahsedilen bu döngüde kontrol ve birlikte olma olarak adlandırılan iki boyut yer almaktadır. Diğer davranışların bu iki boyutun etkileşiminden oluştuğu kabul edilmektedir (Oral, 2006).

2.7.9. Sosyal Psikoloji Yaklaşımlarında Kişilerarası İlişkiler

Sosyal psikoloji temelli ilk çalışmalarda kişilerarası ilişkiler ele alınırken yerleşim düzeni, tutum benzerliği gibi grup yaşamı ile ilgili konulara odaklanılmıştır (Festinger, Schacter ve Back, 1960'den akt. İmamoğlu, 2008). Zaman içerisinde dikkat grup süreçlerinden çok bireysel faktörlere kaymıştır. Fiziksel yakınlık, yaş, cinsiyet, tutum, inanç, fiziksel özellikler, eğitim, coğrafi bölge gibi faktörler kişilerarası ilişkilerin oluşmasında ve gelişmesinde etkili olan faktörler olarak değerlendirilmiş ve "kişilerarası çekicilik" kavramı ile kişilerarası ilişkiler açıklanmaya çalışılmıştır (Huston ve Levinger, 1978'den akt. İmamoğlu, 2008).

"Kişilerarası çekicilik" kavramı, zaman içerisinde "kişilerarası ilişkiler" (interpersonal relationship) kavramı şekline dönüşmüştür. Bu kavram ile ilişkide bulunan kişilerin özelliklerinin dışında ve üstünde, karşılıklı etkileşimden kaynaklanan özelliklerin olabileceğini ve bunların ilişkileri önemli derecede etkilediği görüşü önem kazanmıştır (Hortaçsu, 2003).

Modern sosyal psikoloji yaklaşımlarında kişilerarası ilişkiler incelenirken, birey hem kendi içinde bireysel süreçleri ile bir olgu (kişi içi-intrapersonal) (tutumları temel alır/inceler) hem de sosyal ilişkileri içerisinde kişilerarası olgu (kişilerarası ilişkiler-interpersonal) (grup süreçlerini, grup üyelerinin birbiri üzerindeki etkilerini temel alır/inceler) dâhilinde, etkileyen ve etkilenen faktör olarak ele alınmaktadır (İmamoğlu, 2008).

Aşağıda kaynağını sosyal psikoloji yaklaşımlarından alan Sosyal Mücadele Kuramı, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı, Yatırım Modeli, Eşitlik Teorisi ve Sembolik Etkileşim Kuramlarının kişilerarası ilişkiler konusundaki temel sayıtlıları kısaca açıklanmıştır.

Ayrıca yukarıda ayrıntılı bir şekilde ele alınan Yükleme Kuramı da sosyal psikoloji yaklaşımları arasında nitelendirilebilir.

2.7.9.1. Sosyal Mübadele Kuramı

Sosyal Mübadele Kuramı'nın ve onu temel alan diğer kuramların kabul ettiği en önemli ortak sayıtlı, insanların haz (ödül) veren ilişkilere yaklaşma, bu ilişkileri sürdürme; elem (acı, bedel) veren ilişkilerden de uzaklaşma, bu ilişkileri sonlandırma güdüleri olduğudur. Kuramın bir diğer sayıtlısı, insanların en az çabayla en yüksek ödülü elde etme çabası içinde olduklarıdır (Befu, 1977).

2.7.9.2. Karşılıklı Bağımlılık

Karşılıklı Bağımlılık Kuramı (theory of interdependence) bağımlılığın yapısını ve süreçlerini anlamak için geliştirilmiş kapsamlı bir kuramdır (Thibaut ve Kelley, 1959'den akt. İmamoğlu-Erden, 2008). Kuramda karşılıklı bağımlılık, etkileşim içindeki bireylerin birbirlerinin tercihlerini, güdülerini ve davranışlarını temel alarak birbirlerinin deneyimlerine göre ya da birbirlerinin deneyimlerini etkileyerek davranma tarzı olarak tanımlanır (Rusbult ve Arriage, 1997'den akt. İmamoğlu, 2008).

2.7.9.3. Yatırım Modeli

Karşılıklı bağımlılık kuramında ve *Yatırım Modeli*nde ilişkiler, bağlanım ve doyum, harcanan bedel ve kazanılan ödül açısından ele alınmıştır. Rusbult (1980)'e göre doyum, alternatiflerin kıyaslanması ve yatırım, bağlanımı yordayan üç değişkendir (Rusbult, 1980).

2.7.9.4. Eşitlik Teorisi

Adams (1965) tarafından geliştirilen *Eşitlik Teorisi*ne göre, birey kendini eşit olmayan bir ilişki içinde bulduğunda ya da ilişkisinin eşit olmadığına ilişkin inanç geliştirdiği anda, stres yaşamaya başlamakta, yaşadığı eşitsizlik oranında stres artmaktadır (İmamoğlu, 2008).

2.7.9.5. Sembolik Etkileşim Kuramı

Sembolik Etkileşim Kuramına göre, insan yaşamı bireyler arasındaki anlamlı etkileşimler ile yönlendirilmektedir. Bu etkileşimler sosyal bir ürün olmanın yanı sıra yaratıcı bir nitelik taşımaktadır (İmamoğlu, 2008).

2.7.9.6. Diğer Sosyal Psikoloji Kuramları

Aşağıda kişilerarası ilişkileri ele alan diğer sosyal psikoloji kuramları kısaca tanıtılmıştır. Kuramlar ilişkiyi ele alış benzerliklerine göre gruplandırılarak sunulmuştur.

Heider'in Denge (Balance) Kuramı, Heider'e göre aynı birimin (örneğin aile) üyeleri arasında olumlu duygular dengeye, olumsuz duygular dengesizliğe neden olur. İlişkiler dengeli, simetrik olmaya doğru sürekli bir eğilim içindedir (Cüceloğlu, 2004). ***Newcomb'un Simetri Eğilimi (Strain for Symmetry) Kuramı***, kuram çok sayıda kişilerarası ilişkilerden söz etmektedir ve tutum benzerliği ile hoşlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. ***Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı (Cognitive Dissonance) Kuramı***, iki çelişkili düşüncenin kişilerde olumsuz duygusal bir duruma yol açtığını savunur. Kişiler tutumlarına ters düşen bir davranışta bulduklarında, bu davranışlarını kendi dışlarındaki bir takım zorluklar ve ödüllerle açıklamaya çalışacaklar, bunu yapamıyorsa, nedenini kendi içlerinde arayarak davranışları ile uyumlu olmadığına inandıkları düşüncelerini değiştireceklerdir (Hortaçsu, 2003; Süataç-Özmen, 2010). ***Belirsizlik Azaltma Teorisi***, insanların diğerleri hakkında daha çok bilgi edinmek suretiyle onlar hakkındaki belirsizlikleri azaltma gereksinimleri olduğunu öne sürer (Erdoğan, 2005).

Lott ve Lott'un klasik şartlanmaya dayanan kuramı, insanların mutlu oldukları anlardaki olumlu duyguları, o anda çevrelerinde bulunan kişi ve nesnelere de genelleneceğini savunur (Berscheid ve Walster, 1978). ***Byrne'nin tutum benzerliği ve kişilerarası çekicilik kuramı***, bireylerin karşılarındakinden hoşlanmalarının, o bireylerle ortak tutumlarının oranı ile doğrudan ilişkili olduğunu savunur. ***Aronson ve Linder'in kazanç zarar modeli***, aynı insandan birbiri ardına alınan olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin, bu değerlendirmeleri yapan kişiye karşı oluşturduğu tepkilerle ilgili olduğunu öne sürer (Hortaçsu, 2003). ***Homans'ın toplumsal değiş tokuş kuramı***, insanların kendilerine ödül veren veya verecek kişilerle ilişki kuracaklarını ve alınan

ödül sayısının hoşlanma derecesini etkileyeceğini savunmaktadır (Hortaçsu, 2003; Süataç-Özmen, 2010).

Adams'ın Hakkaniyet kuramına göre, hakkaniyet, herhangi bir ilişkide iki kişinin girdi çıktı oranlarının eşit olma durumudur. Adams'a göre herhangi bir durumun hakkaniyete uymaması rahatsız edicidir ve kişiler bu rahatsız edici durumdan davranışlarını ya da girdi ve çıktılarla ilgili değerlendirmelerini değiştirerek kurtulmayı düşünürler (Hortaçsu, 2003). **Thibaut ve Kelley'in değiş tokuş kuramı**, temel varsayımı kişilerin başlıca amaçlarının çıktılarını (ödül-bedel) olanaklarınca en yüksek düzeye ulaştırmak olduğudur (Süataç-Özmen, 2010; Hortaçsu, 2003). Bu kurama göre diğer insanlarla bir sonuç çıkarma umuduyla iletişime gireriz (Erdoğan, 2005). **Altman'ın sosyal nüfuz (social penetration) kuramı**, insan ilişkilerinin derinleşmesini ve kişilerin giderek birbirlerine, kendileri ile ilgili daha özel bilgi vermesini konu almaktadır. İlişkiler olumlu yönde geliştikçe, kişiler kendileri ile ilgili daha fazla ve daha özel bilgiler verirler (Hortaçsu, 2003). Eğer ilişki kötüye giderse daha önce açılan kapılar kapatılmaya başlanır ve duruma göre yavaş veya hızla birbirinden uzaklaşma başlar (Erdoğan, 2005). **Huessman ve Levinger'in çoğalan değiş tokuş kuramı**, değiş-tokuş kuramı ve sosyal nüfuz kuramına dayanır. Kuramın üç önemli ögesi; gelecek ve şimdiki zamana verilen ağırlıklı önem, kişinin kendi ve karşısındakinin çıktısına verdiği ağırlıklı önem ve kişinin ilişkinin geçmişinden yola çıkıp karşısındaki hakkında doğru tahminler yürütebilme gücü (Hortaçsu, 2003).

Schacter'in birlikte olma isteği kuramı, başka insanları bilgi kaynağı olarak değerlendiren bir insan modeli öngörür ve birlikte olma isteğinin nedenlerini açıklar.

Walster'in romantik aşk kuramı, insanların kendi duygularını yorumlamakta sosyal ve fiziksel çevrenin koşullarından yararlandıkları savına dayanır (Hortaçsu, 2003).

Zick Rubin'in sevgi-hoşlanma ayırımı, Rubin sevgiliye duyulan sevgi (aşk) ile arkadaşta duyulan hoşlanma duygularını ayırt etmek için çalışmalar yapmış, sevgi ve hoşlanmanın farklılığını göstermeye çalışmıştır (Sears, Taylor ve Peplau, 2010).

Hendrick ve Hendrick'in Sevgi türleri kuramının temel amacı, değişik sevgi türleri olabileceğini göstermektir. Bu amaçla altı sevgi türü tanımlamışlardır (romantik, oyun, arkadaşça, pragmatik, bağımlı, fedakar aşk). **Üçgen sevgi kuramı**, sevginin üç ögesi bulunduğunu savunmaktadır (yakınlık, tutku, bağlanma). Bu kuram aynı çerçeve içinde hem değişik ilişkileri hem de ilişkilerin zaman içinde değişimini açıklayabilmektedir

(Hortaçsu, 2003). Bu kuramdaki üç ögenin çözümlenmesi Sternberg' in her ögenin varlık ve yokluğuna bağlı olarak yedi aşk türü belirlemesini sağlamıştır (Sears, Taylor ve Peplau, 2010).

Levinger ve Snoek'un ilişki düzeyleri görüşü, dört ilişki düzeyinin varlığından söz etmektedir; sıfır ilişki, fark etme, yüzeysel ilişki ve karşılıklı ilişkiler. **Hinde'nin kişilerarası ilişkiler görüşü**, ilişkilerin davranışlar dizisi olmayıp, etkileşimler dizisi olduğunu savunan görüşün odak noktası, bireylerin değil bireylerin birbiri üzerindeki etkileri ve birbirlerinden etkilenmeleridir. **Duck'un ilişkilerin gelişmeleri ve çözümlerine ilişkin görüşü**, ilişkilerin gelişme ve çözümlerini bir kararlar dizisi olarak ele alır (Hortaçsu, 2003). Kuramın vurgusu, ilişkinin değişik devrelerindeki kişi, çift ve çift-çevre etkileşimi arasında değişmektedir (Süataç-Özmen, 2010).

2.7.10. Alan Kuramının Kişilerarası İlişkilere Bakışı

Alan kuramı Gestalt terapinin üç ayağından birini oluşturmaktadır. Alan kuramı denilince akla gelen ilk isim Kurt Lewin'dir. Lewin 'in fikirlerine katkıda bulunan önemli isimler arasında Wertheimer, Kohler ve Koffka yer almaktadır (Parlett, 1997'den akt. Bozkurt, 2006).

Kişilerin diğerleri ile birlikte olma isteği, insanın doğumdan itibaren gözlenen en temel güdüsüdür. Birlikte olma isteği bizleri, sosyal grupların üyesi yapar ve alan kuramı ilişkideki bizleri açıklamada bir araçtır (Wheeler, 1998'den akt, Bozkurt, 2006). Alan şimdi ve burada yapılan ilişki bir süreçtir (Tobin, 2002'den akt. Bozkurt, 2006). Alan kuramına göre olaylar tek başına olarak ortaya çıkmaz, etkileşimle ortaya çıkarlar. Gestalt psikoterapisi, " insan içinde var olduğu çevrenin bir parçasıdır ve bu çevreden ayrı olarak anlaşılabilir" varsayımını ileri sürmektedir (Sezgin, 2002). Bu varsayımlar Alan Kuramının kişilerarası ilişkileri açıklamada kullanılabileceğini göstermektedir.

2.7.11. Transaksiyonel Analizde Kişilerarası İlişkiler

Transaksiyonel Analiz, bir psikoterapi, kişilik ve aynı zamanda bir kişilerarası ilişkiler kuramıdır (Alisinanoğlu ve Köksal, 2000). Yani iletişim temelli bir teoridir ve dört ana konu üzerine odaklanmıştır. Bu dört konu; ego durumları ve kişilik analizi, insanlar arası iletişim, zaman kullanımı ve oyunlar ve son olarak senaryo analizidir (Minibaş-Poussard, 2002).

Transaksiyonel Analiz kuramına göre iletişim süreci, bireyler arasında karşılıklı olarak ego durumları arasında gerçekleşen transaksionlardan oluşur. Berne (1961) insan davranışlarının temelinde, temas ihtiyacının yattığını belirterek kuramını buna dayandırmaktadır. Bir davranışın ortaya çıkmasında birbirleriyle ilişkili çeşitli unsurlar söz konusu olmakla beraber, bu unsurların temelinde başkalarıyla ve /veya dış çevreyle ilişki kurma ihtiyacı yatmaktadır. İnsanlar biyolojik varlıklarını sürdürüebilmek için başka insanlarla ve dış çevreyle fiziksel ve/veya psikolojik temas kurarak varlıklarının onanmasına ihtiyaç duyarlar (Akkoyun, 2007). Transaksiyon “iki kişinin birbiri ile bağlantı kurmasıyla oluşan sosyal bir birliktelik birimi” olarak tanımlanmıştır (Dokur ve Profeta, 2006). Diğer bir ifadeyle “Kişilerarası iletişimde, bir uyarıcı ve bir tepkiden oluşan birime transaksiyon (iletişim işlemi) denir”. Herhangi bir iletişimde gerçekleşen işlemler ayrı ayrı incelendiğinde, kişilerarası iletişimde ne olduğunu anlamak ve müdahale etmek mümkündür (Akkoyun, 2007). Yani transaksiyon, insanlar arasındaki iletişim ile ilgilidir, insanlar birbirlerine karşılıklı ve sürekli olarak transaksiyonlar gönderirler (Kayalar, 2002). Ayrıca transaksiyon türleri, iletişimde harekete geçirilen ego durumlarının çeşitliliği ve uyarıcı gönderenin beklentisini gerçekleştirip gerçekleşmesi bakımından farklılıklara dayalı olarak belirlenir. Örneğin, iki bireyin arasındaki iletişim devam ediyorsa transaksiyonun tamamlayıcı olduğu söylenebilir (Tüfekçi, 2008). Özetle transaksiyonun türünü belirleyen etmenin bireyler arası etkileşim olduğunu söylemek mümkündür.

Transaksiyonel Analizde danışma/terapide vurgulanan iki önemli noktadan biri de kişilerarası ilişki ile ilgilidir. Buna göre, tedavi alan ve tedavi eden iki eşit insandır. Bu nedenle tedavide sorumluluk paylaşılır. Profesyonel bir yardım edici; bilgi, beceri gibi donanımlarının yanı sıra bir insan olarak da danışanla ilişkisinde ona katkıda bulunur. İki insanın ilişkisi olarak bu ilişki anlamlı ve değerlidir. Terapide sözleşme tekniği de, iki eşit insan ilişkisinin gerçekleşmesini garantiye almak amacıyla ortaya konulmuştur (Akkoyun, 2007; Stewart & Joines, 1987).

Ego durumları, bireyin başkalarıyla ya da genel olarak çevresiyle olan ilişkisinde ortaya çıkan kişisel yaşantılardan oluşmaktadır (Akkoyun, 2007). Transaksiyonel Analiz kuramı, bir kimsenin başkalarına ve çevresine tepkide bulunurken veya uyarıcı gönderirken harekete geçirdiği kayıtlarını göz önüne alırken bireyin hangi ego

durumunda olduğunun belirlenebileceğini öne sürmektedir. Yani Transaksiyonel Analizde ego durumları belirlenirken bireyin kişilerarası ilişkileri göz önüne alınır.

Transaksiyonel Analizin kilit kavramlarından biri olan Psikolojik Oyunların oynanma sebeplerinden biri de kişilerarası ilişkilerle ilgilidir. Çünkü Berne (2001)'e göre toplumsal ilişkilerin önemli bir bölümü bu oyunlarla oluşur. İnsanlar, kendileriyle aynı oyunu oynayan kişileri, arkadaş, dost ve yakın kişiler olarak seçerler. Böylelikle aynı oyunu oynayan kişiler bir toplumsal çevre oluştururlar. Bireyin yaşam pozisyonlarının oluşmasında ve değişmesinde de kendisi ve başkalarıyla ilgili daha çok bilgi sahibi olması, yani ilişkileri etkili olmaktadır (Akkoyun, 2007).

Kişilerarası çatışmaya transaksiyonel analiz çerçevesinden bakılacak olursa, insan ilişkilerinde olağan olarak çatışma olmaması olasılığı 25/100'dür, yani 75/100 olasılıkla çatışma söz konusudur. Çatışmaları etkili olarak çözümlenmek ise bilinçli bir şekilde "Ben OKEY'im, Sen OKEY'sin sosyal işlemini kabullenebilmekle mümkündür (Akkoyun, 2007).

2.7.12. Kişilerarası Döngü

1950'lerde başlayan "kişiliğin kişilerarası tanısı" günümüzde de canlı bir şekilde devam etmektedir (Wiggins, 1996; Wiggins ve Trobst, 1997). Kişilerarası Teoriye göre, kişilerarası etki alanının değişkenleri döngü (circumplex) olarak bilinen dairesel sırada düzenlenirler (Acton, 1999). Kişilerarası psikolojide (döngü) circumplex geleneği, Harry Stack Sullivan'ın kişilerarası teorisinden esinlenmiştir (Sullivan, 1953'den akt. Acton ve Revelle, 2001). Kişilerarası ilişkilerdeki "Döngüsel Model" (Circumplex Model) kavramını psikoloji literatürüne kazandıran ise Timothy Leary ve çalışma arkadaşları Freedman, Ossorio, Coffey (1951)'dir (Lorr, 1996; Kasoff, 2001). Değişkenlerin dairesel düzeni, kişilerarası döngü (circumplex) olarak adlandırılmıştır. Kişilerarası döngü, kişilerarası değişkenler taksonomisinin özel bir türü (Acton, 1999), kişilerarası eğilimleri betimlemek için oluşturulan ayrıntılı yapısal bir model ve kişiliğin kişilerarası alanını araştırmakla ilgilenenler için bir rehberdir (Locke, 2000).

Kişilerarası Döngüsel Modelde (Interpersonal Circumplex Model-ICM), kişilerarası davranışların içeriğinin, evrensel olduğu, belli bir yapısal modelde, bireylerin aynı yönde davranış geliştirdiği varsayılır. Bu modelde değişkenler birbirleriyle

benzerliklerine göre dairesel sırada sıralanmıştır (Leary, 1957'den akt. İmamoğlu, 2008). Kişilerarası döngüler, davranış kategorileri arasında trigonometrik ilişkiler oluşturan kişilerarası davranış taksonomileridir (Kiesler, 1996). Kişilerarası döngüsel modelin avantajı bu modelin kişilerarası davranışların genel içeriğine dair net kavramsal bir tanım sağlamasından ileri gelmektedir (Çelik, 2006).

Kişilerarası daire, kişilerarası ilişkiler alanını tanımlayan yapısal bir modeldir. Kişilerarası daire değişkenlerin dairesel bir taksonomisidir (Freedman, Leary, Ossorio, ve Coffey, 1951; McClure, 2008; Acton ve Revelle, 2001) ve kişilerarası davranışların altında yatan iki önemli boyut olduğunu ileri sürer; *hakimiyet* ve *yakınlık*. Kişilerarası davranış stilleri eksenler olarak bu iki boyut ile orijin etrafında bir daire oluşturur. Kişilerarası Daire, her biri iki harfle tanımlanan sekiz kategoriye ya da oktana ayrılmıştır: PA (kendinden emin-dominant), BC (kibirli-çıkarıcı), DE (acımasız), FG (ilgisiz-içe dönük), HI (güvensiz-itaatkar), JK (alçak gönüllü-içten), LM (sıcak-uyumlu) ve NO (girişken-dışa dönük) (Soldz, Budman, Demby ve Merry, 1993'den akt. McClure, 2008). Bu kategoriler kişilerarası etkileşimlerdeki ortak temaları temsil eder (Blackburn, 1998'den akt. McClure, 2008). Model bu iki boyutun tüm olası kombinasyonlarını temsil eder. Kişilerarası circumplex, kişilerarası ilişkilerin iki boyutlu bir modelidir, fakat aslında daha fazlasıdır. Kişilerarası şeyler ilişkisiz alt alanların kopyaları değildir, daha kompleks üst düzey alanların iç içe geçmiş unsurlarıdır (Acton, 1999).

Kişilerarası daire iki nedenden dolayı kişilerarası alanın önemli bir taksonomisidir. İlk olarak, kişilerarası daire döngüsel (circumplex) yapısı ile ilgili özel ve test edilebilir bulgusal (deneyimsel) değeri nedeniyle değerlidir. İkincisi, kişilerarası daire, diğer kişilerarası ve kişilerarası olmayan değişkenlerle olan ilişkisinden dolayı değerlidir (Acton, 1999).

Kişilerarası teori 3 ilkedен oluşur: tamamlayıcılık ilkesi vektör uzunluğu ilkesi, circumplex yapısı ilkesi. (Acton ve Revelle, 2001; McClure, 2008). Kişilerarası teorisinin ilk aşaması tamamlayıcılık ilkesidir (Wiggins, 2009). Tamamlayıcılık ilkesine göre etkileşimde bulunan iki insan karşılıklı olarak birbirlerinin davranışlarını etkiler (Kiesler, 1983'den akt. Karşlı, 2008). Başka bir ifade ile iki veya daha fazla kişi arasında oluşan herhangi bir etkileşim sırasında, her bireyin davranışı diğer bireyin

davranışının hem nedeni hem de sonucudur (Horowitz, 1996). Bu ilkeye göre kontrol boyutu kendi karşıt davranışlarıyla (örneğin; baskınlık pasiflikle, pasiflikte baskınlıkla) tamamlanırken, buna karşın birliktelik boyutu kendine benzer nitelikteki davranışlarla (örneğin; düşmanlık düşmanlıkla, dostluk dostlukla) tamamlanır. Eğer kişi yatay ve dikey eksenler doğrultusunda tamamlayıcı tepki vermezse gerginlik yaşar ve bu gerginliğin davranışlarına yansımalarının sonunda kişi etkileşimden vazgeçer (Knight, 1991; Van Denburg ve Kiesleler, 2002).

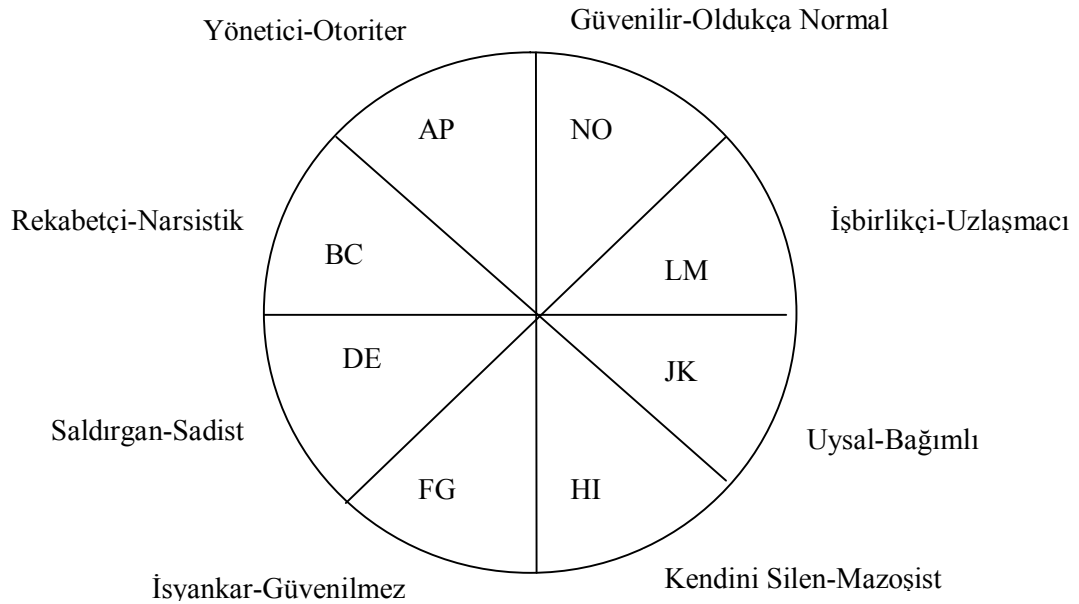
Kişilerarası teorinin ikinci ilkesi vektör uzunluğu ilkesidir. Bu ilke, kişilerarası daire üzerinde kişilik tipi tanımlanmasında, vektör uzunluğunun (istatistiksel sapmanın bir ölçümü) psikopatolojinin (psikiyatrik sapma; Wiggins, Phillips, Trapnell, 1989'den akt. Acton ve Revelle, 2001) bir göstergesi olduğunu ileri sürer. Genel olarak, sert, esnek olmayan kişilikte kişilerin daha çok problemi vardır. Esnek, uyumlu insanların daha az problemleri vardır (bu insanlar genel olarak düşmanca olsalar dahi) (Acton ve Revelle, 2001). Kişilerarası teorinin üçüncü ilkesi circumplex-döngüsellik ilkesidir. Döngüsellik (circumplex) ilkesi kişilerarası ilişkileri ölçen değişkenlerin iki boyutlu bir alanda bir daire etrafında düzenlendiğini iddia etmektedir (Leary, 1957'den akt. Acton ve Revelle, 2001; McClure, 2008).

Kişilerarası daire genellikle, her biri hakimiyet ve arkadaşlığın belirli bir harmanından oluşan 8 oktana (daire dilimine) ayrılmıştır. Kişilerarası döngü; kişilerarası sıfatlar (örneğin, Conte ve Plutchik, 1981; Wiggins, 1979), kişilik ölçümleri (örneğin, Wiggins ve Broughton, 1991), kişilerarası etkileşimler (örneğin, Horowitz et al., 1991; Tracey, 1994), kişilerarası problemler (e.g., Alden, Wiggins, ve Pincus, 1990; Gurtman, 1996), kişilik bozuklukları (örneğin, Matano ve Locke, 1995; Pincus ve Wiggins, 1990) ve terapötik sonuçların kişilerarası yordayıcılarını (örneğin, Eldredge, Locke, ve Horowitz, 1998; Horowitz, Rosenberg, ve Bartholemew, 1993) tanımlamak, düzenlemek ve karşılaştırmak için kullanılmaktadır (Locke, 2000).

Kişilerarası ilişkiler üzerinde çalışan pek çok araştırmacı (örneğin, Conte ve Plutchik, 1981; Foa, 1961; Kiesler, 1983; Leary, 1957; Lorr ve McNair, 1963, 1965; Wiggins, 1979, 1982, 1985), birbirinden bağımsız olarak yürüttükleri araştırmalarında, hep aynı sonuca: "kişilerarası davranışlar en iyi döngüsel düzen içerisinde tanımlanabileceği" sonucuna ulaşmışlardır (Shiff, 1990).

Farklı kişilerarası teorisyenler kişilerarası döngü modelini yeniden ele alıp geliştirmiş ve değiştirmişlerdir. Leary (1957), kişilerarası davranışların döngüsel modelini yeniden ele alarak bu modeli, daha anlaşılabilir hale getirerek genişleten araştırmacılarıdır. Leary'nin döngüsel modelinde sekiz adet kişilik tipi çember içerisinde tanımlanmıştır. Bu sekiz adet kişilik özelliği tamamen Sullivan'ın teorisinden yola çıkılarak betimlenmiştir. Leary'nin döngüsel modelinde tanımlanan sekiz kişilik özelliği; (AP)yönetici otoriter, (BC)rekabetçi-narsistik, (DE)saldırgan-sadist (FG)isyankar-güvenilmez (HI)kendini silen-mazoşist, (JK) uysal-bağımlı, (LM) işbirlikçi-uzlaşmacı, (NO) güvenilir oldukça normal, şeklinde kategorize edilmiştir (Akt. Çelik, 2006).

Şekil 2.3. Leary'nin Kişilerarası Dönüsel Modelini göstermektedir.

Şekil 2.3. Leary'nin Kişilerarası Dönüsel Modeli (Colins, 2003).

Kiesler (1983), Leary'nin (1957), modelini daha da geliştirerek bireylerin süregelen etkileşimleri esnasındaki kişilerarası iletişimlerin haritasını çıkarmak amacıyla yeni bir döngüsel model geliştirmiştir (Kiesler, 1983'den akt. Çelik, 2006).

Şekil 2.4. Kiesler'in Kişilerarası Dönüsel Modeli'ni göstermektedir.

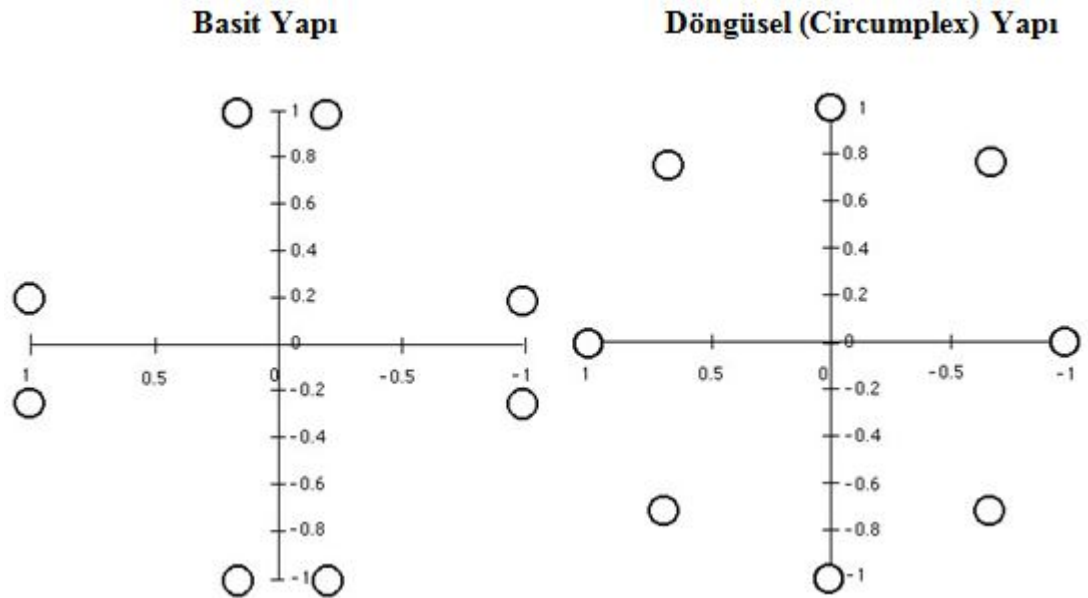

2.8. Döngüsel Yapı (Circumplex Structure)

Döngüsel yapı (circumplex), değişkenlerin birbiriyle ilişkisini belirten açık bütünleştirici bir çerçevedir. Döngüsel yapılarda "özellikler iki boyutlu faktör alanı içinde açısız pozisyonları ile tanımlanır" (Hofstee et al., 1992'den akt. McClure, 2008). Döngüsel bir yapı, kavramları harita üzerinde göstermeye izin verir (Acton, 1999). Döngüsel yapıya (circumplex) alternatif bir taksonomi çeşidi basit bir yapıdır. Basit yapıda değişkenlerin bir ve yalnız bir faktör üzerinde sıfır olmayan bir yükü vardır (Acton, 1999). Döngüsel yapı, tüm faktörler arasından her bir maddenin yük desenine bakar. Bu nedenle bu model pek çok maddenin iki ya da daha fazla faktör üzerinde önemli yüke sahip olacağını açıklar (McCrae ve Costa, 1989; McCormick ve Goldberg, 1997; Plutchik ve Conte, 1997'den akt. McClure, 2008). Döngüsel yapılar ve basit yapıların ikisi de, insanların değil, değişkenlerin taksonomisidir (Acton, 1999).

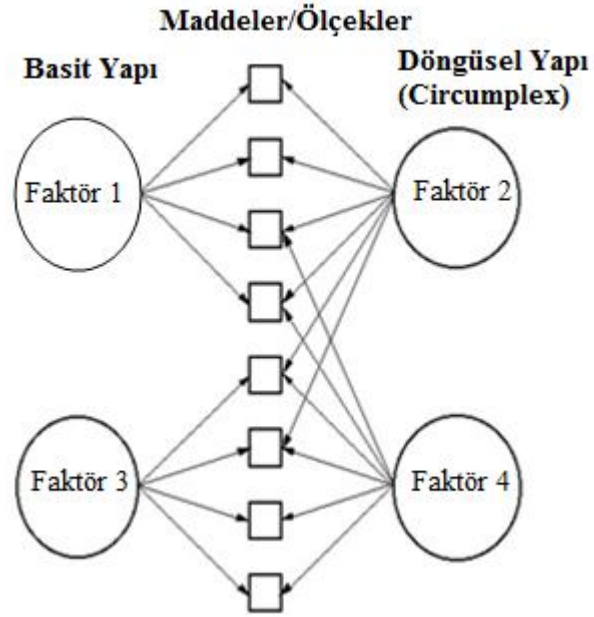
Şekil 2.5. Döngüsel (circumplex) ve basit yapının bir temsilini gösterir.

Şekil 2.5. Basit Yapı Ve Döngüsel (Circumplex) Yapı (Acton ve Revelle, 2001).

Şekilde daireler anketteki maddeleri (ya da ölçekleri) temsil eder. Bir circumplexte, maddeler daire etrafına dengeli bir şekilde dağılmıştır. Basit bir yapıda ise maddeler, iki eksenden yalnız birine düşer (Acton, 1999).

Şekil 2.6. Basit yapı ve döngüsel yapının, yapısal bir modelini göstermektedir.

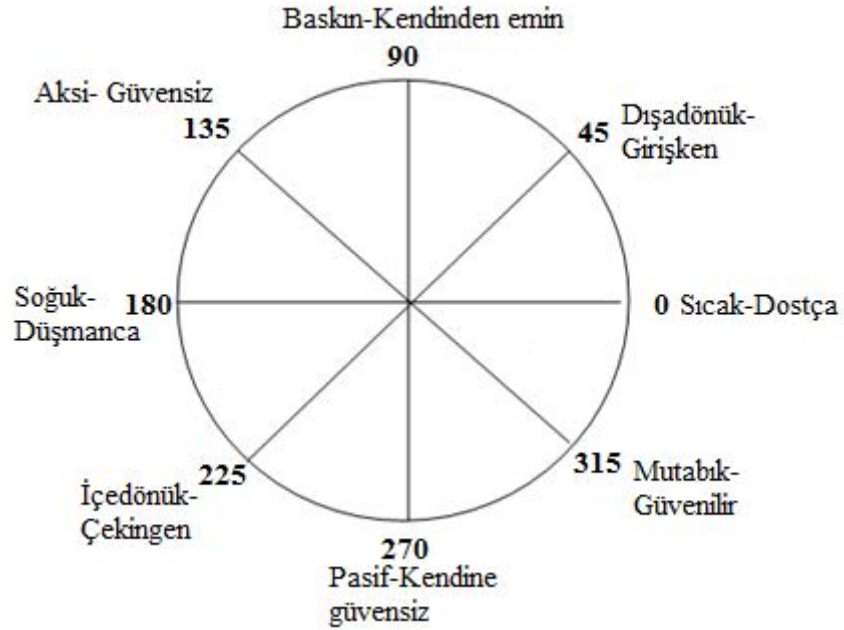

Şekil 2.6. Basit ve Döngüsel (Circumplex) Yapıların Yapısal Modelleri (Acton Ve Revelle, 2001).

Şekil 2.6. Basit yapı ve circumplexin yapısal bir modelini gösterir. Döngüsel yapıdaki bazı maddeler birden fazla faktörden yük alır. Basit bir yapıdaki maddeler bir ve yalnız bir faktörden yük alır (Acton ve Revelle, 2001).

Circumplex modeller; bilişsel yetenekler (Guttman, 1954), mesleki ilgiler (Holland, 1973), duygusal durumlar (Russell, 1980), kişilerarası problemler, etkileşimler, amaçlar ve özellikler (Alden, Wiggins, ve Pincus, 1990) gibi değişkenlere uygulanmıştır (Akt. Acton, 1999).

Şekil 2.7. Kişilerarası Daireyi göstermektedir.

Şekil 2.7. Kişilerarası Daire (Hatcher ve Rogers, 2009).

Döngüsel Modelde maddeler benzerlik derecelerine göre düzenlenir. Daire çevresinde birbirine yakın olan özellikler anlamda birbirine yakın olma eğilimindedir, birbirinin karşısında olan özellikler zıt anlamlara sahiptir. Aralarında 90° olan özellikler bağımsız olma eğilimindedir (McCormick ve Goldberg, 1997'den akt. McClure, 2008). Diğer bir deyişle, dar açıdaki değişkenler pozitif korelasyona sahiptir, dik açıdaki değişkenler ilişkisizdir, geniş açıdaki üçgenler negatif korelasyona sahiptir (Acton, 1999).

Gurtman (1994)'a göre döngüsel (circumplex) yapı 3 temel özellikle tanımlanır. İlk olarak, değişkenler arasındaki herhangi bir farklılık onların iki boyutta farklılıkları ile açıklanabilir. İkinci olarak tüm değişkenler bu düzlemde eşit iz düşüme sahiptir (sabit yarıçap özelliği). Üçüncü olarak eşit aralıklandırma özelliği değişkenlerin dairenin çevresi boyunca düzenli bir şekilde dağıtıldığını belirtir (Akt. McClure, 2008)

Döngüsel bir yapıda değişkenler daire etrafında düzenli bir şekilde dağıtılmış olmalıdır. Bu değişkenlerin eşit aralıklı olması anlamına gelir. Eşit aralık iki yönden değerlendirilebilir: ilk olarak, gözlemlenen değişkenlerin birbirleriyle olan açısal farklılıklarının hesaplanması yönünden, ikinci olarak gözlemlenen değişkenler ile eşit aralıklı olan değişkenlerin olması gerektiği konumlar arasındaki açısal farkın hesaplanması yönünden (Acton, 1999). Eşit aralık, bitişik değişkenler arasındaki

uzaklığın minimum varyansa sahip olmasını gerektirir (Upton & Fingleton, 1989'den akt. Acton, 1999).

Ortalama vektör uzunluğu dairenin yarıçapına yönelik bir tahmin sağlar ve vektör uzunluklarının standart sapması, daireden bir sapma ya da yayılmaya (dağılma) yönelik bir tahmin sağlar. Yarıçap ile ilgili standart sapma büyüdükçe belirli bir grup değişken tarafından oluşturulan dögüsel yapı (circumplex) zayıflar (Fisher, 1997'den akt. Acton, 1999).

Basit bir yapıda, bazı döndürmeler (rotasyonlar), diğerlerinden daha iyi iken dögüsel circumplex bir yapıda ayrıcalıklı bir döndürme olmamalıdır. Bir dögüsel yapıda döndürme farklılık yaratmamalıdır (Acton, 1999). Eksenler, değişkenlerin yerini çizmek için kullanılan keyfi referans noktalarını temsil eder; eksenlerin döndürülmesi değişkenler arasındaki ilişkiyi değiştirmez (McClure, 2008).

Dögüsel yapıyı test etmede, değişkenler, faktör yükleri koordinatlar olarak kullanılarak iki boyutlu eksen üzerinde işaretlenir ve eğer bir daire oluşturacak şekilde görünüyorsa dairesel bir yapı içerdiği söylenir (Acton, 1999). Ayrıca dairesel yapı kriterine tam olarak uygun olup olmadığını belirlemek için çok yönlü psikometrik ve geometrik testler uygulanabilir (Circumplex, t.y.). Circumplex yapıyı değerlendirmek için farklı kriterler geliştirilmiştir. Acton (1999)'un gerçekleştirdiği çalışmaya göre circumplex yapıyı test etmede 4 kriter etkilidir (Gap Testi, Varyans Testi², döndürme Testi, Minkowski Testi).

Hatcher ve Rogers (2009) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal formu dögüsel yapı (circumplex) göstermektedir. Bu nedenle dögüsel yapı yukarıda tanıtılmıştır. Ancak bu çalışma kapsamında ölçeğin Türkçe formunun dögüsel yapıya uyup uymadığı test edilmemiştir. Aşağıda yurtdışında ve ülkemizde kullanılan kişilerarası ilişkilerle ilgili bazı ölçme araçları tanıtılmıştır.

2.9. Benzer Ölçme Araçları

Bu bölümde sırayla yurt dışında ve ülkemizde kullanılan kişilerarası ilişkiler ile ilgili ölçme araçları tanıtılmıştır.

2.9.1. Yurt Dışında Kullanılan Benzer Ölçme Araçları

Kişilerarası Kontrol Listesi (Interpersonal Checklist-ICL)

LaForge ve Suczek, (1955) tarafından geliştirilmiş 128 maddelik bir öz bildirim aracıdır ve bu 128 madde döngüsel modelde 16 alt başlık altında toplanmıştır, yani kişilerarası daire alanlarını yansıtacak şekilde 8 tane 16 maddelik ölçekte puanlanır. Bu ölçek ile "Kişilerarası Kişilik Sistemi" (Interpersonal Personality System) yoluyla tanımlanan değişkenleri ölçmeyi amaçlamıştır. Katılımcılardan kendilerine uygun olan boşlukları doldurmaları, uygun olmayanları boş bırakmaları istenir. 200 den fazla çalışma ICQ kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Taulbee ve Clark, 1982'den akt. Acton, 1999).

Kişilerarası Sıfat Ölçeği (IAS)

128 maddelik Kişilerarası Sıfat Ölçeği (IAS), L. R. Goldberg'in 1,710 özellik-tanımlayıcı sıfatı arasında yer alan sıfatları içerir. Wiggins, 1979 tarafından geliştirilmiştir. 128 sıfat kişilerarası dairenin sekiz kategorisini (oktanını) oluşturmak için 16 alt ölçek şeklinde düzenlenmiştir (Acton, 1999). IAS, "deneme ve yanılma" olarak tanımlanan tekrarlamalı bir prosedür yoluyla döngüsel yapıya sahip olması için oluşturulmuştur (Wiggins, 1979'den akt. Acton, 1999).

Revize Edilmiş Kişilerarası Sıfat Ölçeği (IAS-R)

IAS, 128 sıfattan oluşan uzun bir araç olduğundan ve döngüsel yapıda (circumplex) ölçekleri oluşturmak için geliştirilen yeni bir bilgisayar programı olduğundan (Phillips, 1983'den akt. Acton, 1999), Kişilerarası Sıfat Ölçeği (IAS)'nin daha kısa, ek olarak daha üstün döngüsel yapı özelliklerine sahip bir sürümünün oluşturulması cazip görülmüştür. Bu nedenle araştırmacılar (Wiggins, Trapnell, ve Phillips, 1988) IAS'nin orijinal madde havuzunu kullanarak 8 adet 8 maddelik ölçekten oluşan, revize edilmiş Kişilerarası Sıfat Ölçeği elde etmişlerdir (Acton, 1999).

Kişilerarası Problemler Envanteri (Inventory of Interpersonal Problems-IIP)

Kişilerarası Problemler Envanteri (IIP), Horowitz (1979) tarafından ilişki problemleri değerlendirmek için tasarlanmış 127 maddelik bir kendini değerlendirme ölçeğidir (Horowitz, Rosenberg, Baer, Urefio, ve Villasefior, 1988'den akt. Acton, 1999). Psikoterapi polikliniğine başvuran hastalar arasında sıklıkla rapor edilen kişilerarası

problemlerden yola çıkılarak geliştirilmiştir (Horowitz, 1979'den akt. Acton, 1999). Görüşmeler videoya kaydedilmiş ve iki gözlemci söz edilen her problemi genel bir yapının içine yerleştirip tanımlamışlardır. Daha sonra 14 kişilik bilirkişi/hakem grubu tanımlanan problemlerin kişilerarası problemler olarak tanımlanıp tanımlanmayacağına karar vermişlerdir. Sonuç olarak hastaların bahsettiği ve tanımlanan problemlerin %76'sının kişilerarası problem olarak tanımlanabileceği kararına varılmıştır (Horowitz, 1996'den akt. Çelik, 2006). Horowitz, kişilerarası problemlerin terapinin odak noktası olması gerektiğine inanmıştır ve bu amaçla geliştirdiği Kişilerarası Problemler Envanteri'nde Leary (1957), Sullivan (1953) ve Horney (1945) 'in kişilerarası ilişkilere getirdiği açıklamaları temel almıştır (Horowitz, 1996; Horowitz, 1979'den akt. Çelik, 2006). 127 maddelik ölçekte 8 kategori bulunmaktadır (baskıcı/zorba, kinci, soğuk, sosyal-kaçıngan, kendini/hakkını savunmayan, kahramanca, aşırı bakım veren ve müdahaleci olarak sıralanmıştır) (Horowitz, 1996'den akt. Çelik, 2006). Maddeler katılımcılardan kendilerini beş dereceli bir cevap formatı üzerinde derecelendirmelerini ister (0=hiç, 4=çok). Maddeler şu şekilde başlar: "Benim için... zordur." ya da "Ben çok...". Örnek maddeler: "Diğer insanlara güvenmek benim için zordur." ve "İnsanlarla çok kavga ederim." (Acton, 1999).

Döngüsel Yapıda (Circumplex) Kişilerarası Problemler Envanteri (Inventory of interpersonal Problems Circumplex Scales IIP-C)

Kişilerarası Problemler Envanteri-IIP maddeleri sekiz kategori içinde yeniden puanlanmış, (Alden, Wiggins, ve Pincus, 1990) üniversite öğrencisi örneklemini üzerindeki analizlerde, hakimiyet ve cana yakınlık kişilerarası boyutları ile ilgili olarak iki temel bileşen tanımlanmış ve orijinal 127 maddeden sekiz tane sekiz maddelik ölçek seçilerek oluşturulmuştur. IIP'den elde edilen yeni ölçek IIP-C olarak adlandırılmıştır. IIP-C, kişilerarası eksiklik ve aşırılıkları ölçen 64 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Kişilerarası dairenin kategorilerini yansıtan 8 adet 8 maddelik ölçekte puanlanır. Orijinal alt ölçekler yeterli iç tutarlık ve test tekrar test güvenilirliği göstermiştir (Acton, 1999). Müdahaleci ölçeğinden örnek bir madde: "Diğer insanların işlerinin dışında kalmak benim için zordur (Acton, 1999).

Kişilerarası Amaçlar Envanteri (Inventory of Interpersonal Goals-IIG)

Kişilerarası Amaçlar Envanteri (Inventory of Interpersonal Goals-IIG) 32 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir ve Horowitz, Dryer, ve Krasnoperova, (1997) tarafından

geliştirilmiştir. Kişilerarası ilişkilerde bireylerin amaçlarını değerlendirmek için oluşturulmuştur (Acton, 1999). Kişilerarası dairenin kategorilerini yansıtan 8 adet 4 maddelik kategoride, beşli derecelendirme şeklinde puanlanır (0= kesinlikle hayır, 4=kesinlikle evet). "Biriyle birlikte bir görev üzerinde çalışırken ....benim için önemlidir" şeklinde ifadelerden oluşur. Örnek maddeler; "...gerektiğinde dayanıklı olmak benim için önemlidir." ve "...düşüncelerimi ve fikirlerimi açık bir şekilde paylaşmak benim için önemlidir." (Acton, 1999). Kişilerarası amaçlar önemlidir çünkü yüksek ilişki memnuniyeti, partnerlerin birbirlerinin amaçlarını tamamlayan davranışlar sergilediği etkileşimlerde sağlanır (Acton, 1999).

Döngüsel Yapıda Kişilerarası Değerler Ölçeği (Circumplex Scales of Interpersonal Values-CSIV)

CSIV, uyumlu ve uyumsuz kişilerarası davranışlarla ilişkili olabilen kişilerarası değerleri değerlendirerek IAS-R ve IIP-C'yi tamamlamak için geliştirilmiştir. CSIV'nin 8 tane 8 maddelik ölçeği, yüksek düzeyde içsel tutarlık, test tekrar test güvenilirliği ve döngüsel yapı göstermiştir. Kişilerarası değerler kişilerarası etkileşimleri anlamak ve geliştirmek için yararlı bir yapıdır. Döngüsel yapının her ölçeği için en yüksek korelasyonlar birbirine komşu kategoriler arasındadır ve en yüksek negatif korelasyonlar zıt kutuplar arasındadır. 8 ölçeğin iç korelasyonu temel bileşenler analizine tabi tutulmuştur; ilk iki faktör varyansın %71.4 ünü açıklamıştır. Test tekrar test korelasyonu, .76 ile .88 arasında değişmektedir. CSIV ölçekleri iyi derecede içsel güvenilirlik, test tekrar test güvenilirliği ve döngüsel yapı göstermiştir (Locke, 2000).

Intrex Anketi

Intrex Anketi (Benjamin, 1993), bireyin, belirli bir başkasıyla ilişkili davranışlarını ölçmek; diğerinin bireye karşı davranışlarını ölçmek ve bireyin kendisi hakkındaki genel hislerini ölçmek için geliştirilmiş maddelerden oluşan 108 maddelik bir envanterdir. Katılımcılardan şöyle cevap verilmesi istenmektedir: "Aşağıdaki ifadelerin sizi ve mevcut (en son) oda arkadaşınızla ilişkinizi ne ölçüde tanımladığını anlatınız." Örnek maddeler sırasıyla; "Bu insanı bir kenara bırakıp kendi ayrı yolunuza gidirsiniz." ve "Anın sizi sürüklemesine izin verirsiniz; içsel yönünüz, amaçlarınızı ve standartlarınız yoktur." (Acton, Revelle, 2001).

Kişilerarası Davranış Envanteri” (Interpersonal Behaviour Inventory)

Lorr ve Mc Nair (1963, 1965), döngüsel sistem üzerinde kişilerarası davranışları temsil eden 15 kategorili “Kişilerarası Davranış Envanteri” (Interpersonal Behaviour Inventory) adını verdikleri bir model geliştirmişlerdir. Modeldeki 15 kişilerarası davranış kategorisi (başatlık, onaylanma, saldırganlık, güvensizlik, özerklik, bağlanamama/kopma, çekingenlik, küçük düşürme, boyun eğme, yardımsever, uyum, hoşluk, bakım veren, birliktelik ve kendini sergileme) döngüsel sistem üzerinde sıralanır (Collins, 2003).

2.9.2. Türkiye’de Kullanılan Benzer Ölçme Araçları

Türkiye’de kişilerarası ilişkiler alanında kullanılan ölçekler Türkiye’de geliştirilenler ve yabancı bir dilden uyarlananlar şeklinde gruplandırılarak aşağıda sunulmuştur.

2.9.2.1. Türkiye’de Geliştirilen Ölçme Araçları

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği

Türk toplumuna özgü kişilerarası ilişki boyutlarını belirlemek amacıyla İmamoğlu (2008) tarafından geliştirilmiştir. Açık uçlu sorular yardımıyla, bireylerin günlük yaşamlarında kişilerarası ilişkilerinde etkili olan temel noktalar belirlenmiştir. Elde edilen kavramlar içerik analizine tabi tutulmuştur. İlgili literatür ve uzman görüşleri göz önüne alınarak madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçeğin yüzey, kapsam ve yapı geçerliği sınanmış, dört faktörlü 53 maddeli, 5’li Likert tipinde nihai form oluşturulmuştur. Bu faktörler; onay bağımlık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığıdır. Ölçüt bağımlı geçerlik sınamaları, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği ve İletişim Becerileri Envanteri ile gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizlerinde, test-tekrar test sonuçları .62 ile .96 arasında, Cronbach Alfa değeri de .78 ile .85 arasındadır. Yapılan madde toplam, madde kalan korelasyonları ve ayırt edicilik analizleri sonucu ölçeğin güvenilir olduğu ve sosyal beğenirlikten etkilenmediği ortaya konmuştur. Geliştirilen Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBO), genç yetişkin grubu için oldukça tatminkar sonuçlar vermiştir (İmamoğlu ve Aydın, 2009).

Kişilerarası İlişkiler Ölçeği

Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından “Stres Management: A Positive Strategy” isimli bir video paket programının el kitabında bulunan 53 maddelik bir davranışlar listesinden esinlenerek hazırlanmıştır. Toplam puan ranjı 0-93’dür. Yüksek puanlar kişilerarası ilişkilerde olumlu bir tarzın göstergesidir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .79 olarak bulunmuştur. İki yarım test güvenirliği ise $r = .63$ ’tür ($p < .001$). Ölçeğin her bir maddesinden alınan puanlar ile tüm ölçekten alınan puanlar arasındaki madde-test korelasyonları hesaplanmış ve elde edilen en düşük korelasyon katsayısı $r = .10$ ($p < .01$), en yüksek korelasyon katsayısı $r = .48$ ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi uygulanmış ve özdeğeri 1’in üzerinde olan 8 faktör bulunmuştur. “Scree test” uygulanması sonucunda ve yorumlanabilme durumuna göre bunların iki faktöre indirgenebileceği görülmüştür. Bulunan 15 maddeden oluşan ve varyansın % 15.7’sini açıklayan birinci faktörün kişilerarası ilişkilerdeki olumsuz birtakım tarzların ifadesi olduğu görülmüş, ve bu nedenle de bu faktör “Ketleyici İlişki Tarzları olarak isimlendirilmiştir. 16 maddeden oluşan ve toplam varyansın %13.1’ini açıklayan ikinci faktör kişilerarası ilişkilerde olumlu birtakım tarzların ifadesi olduğundan “Besleyici İlişki Tarzları” adı verilmiştir. Bu iki alt ölçeğin Cronbach Alpha değerleri hesaplanmış, bu değerler Ketleyici İlişki Tarzları alt ölçeği için .81, Besleyici İlişki Tarzları alt ölçeği için .80 olarak bulunmuştur (Şahin, Durak ve Yasak, 1994).

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri Anketi

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri Anketi Şahin (2007) tarafından ilköğretim okulu yöneticilerinin kişiler arası iletişim becerileri konusunda ne derece yeterli olduklarını belirlemek üzere hazırlanmıştır. Ölçme aracı maddeleri hazırlanırken geniş kapsamlı bir alanyazın taraması gerçekleştirilmiş ve bu tarama sonucunda kişilerarası iletişim becerilerinin empati kurma, anlama, aktif dinleme, geri bildirimde bulunma, etkililik (açıklık, saydamlık, tamlık, kısalık, özlük, nezaket, somutluk, doğruluk, önem, düşünme, dikkate alma, tekrar), ikna edicilik, güven verme ve etkili göndericilik (etkili beden dili, sözlü, sözsüz iletişimde etkililik) başlıkları altında toplanabileceği sonucuna varılmıştır (Cohen, Fink, Gadon, Willits ve Josefowitz, 2001; Daft, 2000; Devito, 2007; Dubrin, 2009; Gordon, 1996; Hartley ve Bruckmann,

2005; Lunenburg ve Ornstein, 2004; Murphy, Hildeprant ve Thomas, 1997; Robbins, 2000; Schermerhorn, 1996; Tim, Peterson ve Stevens, 1990).

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için uzman görüşlerine başvurulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Faktörleştirmede ise temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi 5 kez tekrarlanmış ve beşinci döndürmede sonrasında da 4 boyuttan (Empatik Dinleme, Etkililik, Geri Bildirimde Bulunma ve Güven Verme Becerileri) ve 33 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Elde edilen 4 faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 68.37'dir. Kişilerarası iletişim becerileri ölçeğinin birinci boyutunun 11 maddeden, ikinci boyutunun 9 maddeden, üçüncü boyutunun 9 maddeden ve dördüncü boyutunun 4 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Güvenirlik çalışmalarında madde toplam test korelasyonu (Cronbach's Alpha) $r=.96$ bulunmuştur (Şahin, 2007).

Kişilerarası İletişim Tarzı Ölçeği

“Kişilerarası İletişim Tarzı Ölçeği” (KİTÖ) Şahin ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilmiştir. KİTÖ 60 maddelik, 1-5 arası Likert tipi puanlanan kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Ölçek kişilerin kişilerarası iletişim tarzlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Puan ranjı 60-300'dür, ölçekten alınan yüksek puanlar olumsuz iletişim tarzına, düşük puanlar olumlu iletişim tarzına işaret etmektedir. Ölçenin altı alt faktörü bulunmaktadır. Testin güvenilirliğine bakıldığında Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .93 olduğu görülmektedir. Geçerlik çalışmasında, ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla Kısa Semptom Envanteri (KSE), Offer Yalnızlık Ölçeği (OYÖ) ve Kişilerarası İletişim Tarzı Ölçeği (KİT) kullanılmıştır (Şahin ve ark., 2007'den akt. Alkan, 2008).

Kişilerarası Problem Çözme Envanteri (KPÇE)

Envanter ilk olarak 18-30 yaş arası üniversite öğrencilerinin kişilerarası problem çözme yaklaşım ve becerilerini ölçmek amacıyla Çam ve Tümkaya (2007) tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra lise öğrencileri (15-18 yaş) (Çam ve Tümkaya, 2008), son olarak da yetişkinler (30-73 yaş) için (Çam, Tümkaya ve Yerlikaya, 2009'den akt. Nacar, 2010) aracın geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Her üç örnekleme de envanterin kullanılabilmesine ilişkin yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Envanter, Probleme Olumsuz Yaklaşma (POY), Yapıcı Problem Çözme

(YPC), Kendine Güvensizlik (KG), Sorumluluk Almama (SA) ve Israrcı-Sebatkâr Yaklaşım (ISY) olarak adlandırılan beş alt ölçekten oluşmaktadır. Envanterde beş dereceli yanıt seçenekleri olan toplam 50 madde yer almaktadır. Envanterin yetişkin örnekleminde alt ölçekler için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .67 ile .90 arasında değişmektedir. Test-tekrar tekniğinde hesaplanan güvenirlik katsayıları .62 ile .82 arasında değişmektedir. Envanterin alt ölçek puanlarının Problem Çözme Envanteri (PÇE) ve Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) puanları arasındaki ilişkilere bakılmıştır (Nacar, 2010).

2.9.2.2. Yabancı Bir Dilden Uyarlanan Ölçme Araçları

Yakın ilişkilerde Çok Boyutlu Başa Çıkma Ölçeği

Pollina ve Snell (1999) tarafından geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması Büyükşahin ve Taluy-Bilecen (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. YİÇBBÖ 827 üniversite öğrencisine uygulanmış ve ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ) kullanılmıştır. YİÇBBÖ'nin yapı geçerliğini sınamak amacıyla equamax eksen döndürme yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. İlişkiye odaklanma, olumsuz ve edilgen Başa çıkma, dışsal destek arama, olumlu ve etkin başa çıkma, alkol-ilaç kullanımı, kendini destekleme, geri çekilme, inkar/erteleme, dine tutunma ve mizah olmak üzere on faktörlü bir yapı elde edilmiştir. YİÇBBÖ alt ölçekleri ile SBTÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları -.56 ile .62 arasında değişmektedir. Alt ölçeklerin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .57 ile .94; test tekrar test güvenirlik katsayıları .43 ile .95 arasında değişmektedir (Büyükşahin ve Taluy-Bilecen, 2007).

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (Interpersonal Dependency Inventory)

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (Interpersonal Dependency Inventory) Hirschfeld, Klerman, Gough, Barrett ve Korchin (1977) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Kişiler arası bağımlılık değer verilen insanlara duyulan güven, onlarla etkileşim ve yakınlık kurma ile bağlantılı ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan karmaşık düşünce, duygu ve inançları yansıtmaktadır. Ölçek 4'lü derecelendirme şeklinde puanlanır ve bağımsızlığı ifade eden maddeler tersten puanlanır. Ölçeğin 48 maddeden oluşan orijinal formunda, tersten puanlanan üç madde (10, 23,44) yer almaktadır (Hirschfeld ve ark.,1977).

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği yanında karşılaştırma ya da kontrol ölçekleri olarak; Belirti Tarama Listesi (Symptom Check List-90 (Revised) /SCL-90-R; Derogatis, 1977), Maudsley Kişilik Envanteri Genel Nörotisizm Envanteri (General Neuroticism scale of Maudsley Personality Inventory MPI; Eysenck, 1962) ve MMPI Sosyal Beğenirlik Ölçeği (MMPI Social Desirability Scale; Edwards,1953) kullanılmıştır (Hirschfeld ve ark.,1977'den akt. Ulusoy, 2010).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Ulusoy (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. İngilizce form ile Türkçe form arasındaki eşdeğerliği, Türkçe formun anlaşılabilirliği, yapı geçerliği, ölçüt bağıntılı geçerlik, test tekrar test güvenilirliği ve iç tutarlılığı incelenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemek için yapılan çalışmalarda Türkçe formun ölçeğin orijinalindeki gibi üç faktörden oluştuğu ve dört madde dışında kalan 44 maddenin ölçeğin orijinal formunda yer alan faktörlere yüklendiği görülmüştür. Ölçeğin Türkçe formu üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda 44 maddeden oluşan Türkçe formun Türk kültürüne uygun olduğuna karar verilmiştir (Ulusoy, 2010).

Suçla İlişkin Kişilerarası Motivasyonlar Ölçeği

Suçla İlişkin Kişilerarası Motivasyonlar Ölçeği (SKMO), yakın ilişkilerde belirli bir suçu bağışlamayı etkileyeceği düşünülen sosyal ve psikolojik değişken olan kaçınma ve intikamın incelenmesi amacıyla McCullough ve arkadaşları (1998), tarafından geliştirilmiştir ve Taysi, (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBOO) kullanılmıştır. SKMO'nun yapı geçerliğini sınamak amacıyla varimax eksen döndürme yöntemi kullanılarak temel bileşenler analizi yapılmıştır. SKMO ve ÇBOO alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları .05 ile .55 arasında değişmektedir. SKMO'nun iç tutarlık güvenilirlik Cronbach alfa katsayısı .82'dir. Taysi (2007) tarafından gerçekleştirilen analizler, SKMO'nun Türkiye'de yetişkinler üzerinde yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir (Taysi, 2007).

Kişilerarası Şema Ölçeği (KŞÖ)

Kişilerarası Şema Ölçeği; Ölçeği (KŞÖ), Kiesler (1983) tarafından "Kişilerarası döngüdeki" 16 kişilerarası özelliği temel alan 16 senaryo içermektedir. Her bir senaryo için deneklerden, kendilerini kutuplu döngüde tanımlanan bir davranışı yaparken hayal etmeleri istenmektedir. Daha sonra deneklere, onların bu davranışları karşısında, diğer

kişilerin nasıl davranacakları sorulmaktadır: deneklerin bunları kendilerine verilmiş 8 tepki (Sorumluluğu üstlenir ya da beni etkilemeye çalışır, güvenini kaybeder ya da gücenir, sabırsızlık gösterir ya da kavga çıkarır, uzak durur ya da kayıtsız kalır, bana katılır ya da itiraz etmez, bana saygı gösterir ya da bana güvenir, yakın yada dostça davranır, ilgi gösterir yada düşündüklerini açıkça söyler) arasından seçmektedirler. Sonraki aşamada ise deneklerden, o durum için karşıdaki kişiden bekledikleri tepkinin hoşlarına gidip gitmediğini derecelendirmeleri istenmektedir. Böylelikle deneklerin, diğer kişilerin onlara davranışlarına karşı nasıl tepkide bulunacaklarına yönelik beklentilerinin (kişilerarası şemalar) değerlendirilmesiyle, onların davranışlarına rehber olan kurallar ve stratejiler hakkında yordamalar yapılabilmektedir (Baldwin, Patrick, Keelan, 1999'den akt. Çelik, 2006).

Boyacıoğlu ve Savaşır (1995), KŞÖ' nün uyarılma, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yürüterek, ölçeğin kapsam geçerliği, yapı geçerliği, test-tekrar-test güvenilirliği ve faktör yapısını incelemişlerdir.

Ölçeğin yapı geçerliği depresif belirti grupları (düşük, orta ve yüksek) ayırt ediciliği açısından incelenmiştir. Depresif belirtiler için Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, KŞÖ'ndeki tüm alt boyutlar, BDÖ'ndeki üç grup açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde ayırt edici bulunmuştur. Böylece, KŞÖ'nin alt boyutlarının (kişilerarası tepkiler, kişilerarası durumlar ve istenirlik) güçlü bir yapı geçerliğine sahip olduğu belirtilmiştir (Soygüt ve Savaşır, 2001'den akt. Bozkurt, 2006).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Bağlanma stillerinin değerlendirilmesi amacıyla uygulanmıştır. Brennan Clark ve Shaver (1998'den akt. Sümer ve Güngör, 1999) tarafından geliştirilen Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE), bağlanmada temel iki boyut olan, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınmayı ölçmeyi amaçlamaktadır. Toplam 36 maddeden oluşan ölçekte her bir boyut 18'er madde ile ölçülmektedir. YİYE ile ölçülen kaygı ve kaçınma boyutları kullanılarak küme analizi yoluyla kişiler dört bağlanma kategorisi içinde sınıflandırılmaktadır. Yüksek kaygı ve düşük kaçınma ile saplantılı bağlanma stili, düşük kaygı ve yüksek kaçınma kombinasyonu ile de kayıtsız bağlanma stili tanımlanmaktadır (Sümer, 2006). YİYE'nin kültürümüze uyarılma çalışmasında,

(Sümer ve Güngör, 1999) ölçek, her iki dili de çok iyi düzeyde bilen iki uzman tarafından çeviri ve tersine çeviri yoluyla İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Sümer'in (2006) yaptığı faktör analizi sonucunda, kaygı ve kaçınma olmak üzere iki boyut elde edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları kaygı boyutu için .86, kaçınma boyutu için .90 olarak bulunmuştur. Ölçekteki 3., 15., 19., 22., 25., 27., 29., 31., 33., ve 35. maddeler ters puanlanmaktadır. Dört Kategori Modeline uygunluk bakımından YİYE'nin diğer ölçeklerden daha iyi performans gösterdiği, özellikle boyut temelindeki ölçümlerde diğer ölçeklerden belirgin olarak daha yüksek yordama gücüne sahip olduğu belirlenmiştir (Sümer, 2006).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Fraley, Waller ve Brennan (2000), Brennan ve arkadaşlarının (1998) kullandığı maddelerle yaptıkları yeni analiz sonucunda on sekiz kaygı ve on sekiz kaçınma maddesini seçmişlerdir. On yedi maddesi ilk ölçekten farklı olan YİYE-II, madde tepki kuramına dayanarak oluşturulmuştur. Ölçülen özelliğin her noktasında ölçüm duyarlılığının değişmediğini varsayan geleneksel ölçek geliştirme tekniklerine karşıt olarak, ölçülen özelliğin farklı değerleri için farklı düzeyde ölçüm duyarlılığı düzeyi olabileceğini savunan madde tepki kuramı ile YİYE üzerinde çalışmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda, YİYE'ye göre daha yüksek ölçüm duyarlılığına sahip olan YİYE-II'yi geliştirmişlerdir. YİYE-II'nin, Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Selçuk ve arkadaşları tarafından (2005) yapılmıştır. İncelemeler sonucunda iki boyutlu faktör yapısının korunduğu gözlenmiştir. Geçerlik için yapılan yapı geçerliği incelemelerinde ise kaygı ve kaçınmayla ilgili olduğu düşünülen boyutların beklenen yönde ilişkiler gösterdiği ve iç tutarlık açısından, kaçınma için Cronbach alfa katsayısı .90; kaygı için Cronbach alfa katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin, yüksek test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu da belirtilmektedir. Ölçek 7'lik ölçek üzerinde derecelendirilerek değerlendirilmekte ve bazı maddeler ters puanlanmaktadır. Sonuçta iki boyut için farklı iki toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten elde edilen kaygı puanının yüksekliği, yakın ilişkilerde olumlu başkaları, olumsuz kendilik içsel temsillerini ifade etmekteyken, kaçınma boyutundan alınan yüksek puanlar ise olumlu kendilik, olumsuz başkaları içsel temsillerini ifade etmektedir (Akt. Açık, 2008).

Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları Ölçeği

Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları Ölçeği Goldstein (1999) tarafından “Çatışma İletişim Ölçeği” (Conflict Communication Scale) ismiyle geliştirilmiş olup, Türkçeye uyarlama çalışmalarında “Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları Ölçeği” olarak adlandırılmıştır. Zaman sınırlaması olmayan ölçek beş faktörden ve toplam 75 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, “yüzleşme”, “genel/özel davranış”, “duygusal ifade”, “yaklaşma/kaçınma” ve “kendini açma” olarak adlandırılan faktörleri içermekte her bir faktör 15 madde ile ölçülmektedir. Her bir faktörden alınan yüksek puanlar sırasıyla, çatışma süreçlerinde daha fazla yüzleşme, kendini açma, duygusal ifade sergileme, genel davranış gösterme ve çatışmaya yaklaşmayı göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik değerleri; faktörler bazında .82 ile .88 arasında değişmektedir. Bunun yanında sosyal beğenirlik için “Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği” (Crowne ve Marlowe, 1960) kullanılmış ve sonuçların sosyal beğenirlikten çok az etkilendiği görülmüştür. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları amacıyla Mcfall ve Lillesand (1971) tarafından geliştirilen “Çatışma Çözme Ölçeği”, Jourard (1979) tarafından geliştirilen “Kendini Açma Ölçeği”, Jackson (1974) tarafından geliştirilen “Dayanıklılık Ölçeği” ile yakınsak, ayırt edici ve eşzaman geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca yapılan faktör analizi çalışması ile ölçeğin faktör yapısının geçerliliği ortaya konmuştur (Goldstein, 1999’dan akt. Arslan, 2005). Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışmaları Arslan (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçek, güvenilirlik çalışmaları için 111 öğrenciye 25-30 gün aralıklarla iki defa uygulanmıştır. Sonuçta iki uygulama arasında her faktör için $p < .05$ düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliliğinin belirlenmesi için “Sosyal Beceri Envanteri” (Yüksel, 1998) kullanılmış, uzman görüşleri ve elde edilen değerler bakımından ölçeğin geçerli olduğu ve ifade edilen faktör yapısını yordadığı ortaya konmuştur (Arslan, 2005).

Kişilerarası İlişkiler Tarzı Ölçeği

Lorr (1986) tarafından geliştirilen ölçek, bireyin diğer insanlarla olan etkileşim tarzını belirlemeyi amaçlamaktadır. Özgün formu 300 maddeden oluşan ölçek, uzun zaman alması nedeniyle 150 maddeye indirgenmiştir. Tüm maddeler beş ana faktör - kişilerarası etkileşim, sosyalleşme, otonomi, kendini kontrol ve dengeli olma- altında toplanmış, güvenilirlik katsayılarının .72 ile .89; test-tekrar test korelasyon katsayılarının

.81 ile .95 arasında değiştiği görülmüştür. Geçerlik alışmaları ise; Eysenck Kişilik Envanteri alt boyutları ile .51 ile .71; 16 Kişilik Faktörü leği alt boyutları ile .35 ile .71 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları ztan (1995) tarafından yapılmış, daha kullanışlı bir ölçek oluşturmak için Cronbach alpha değerleri en düşük alt boyutları ile her alt boyutta madde toplam korelasyonu en düşük olan maddeler ölçekte çıkarılarak 150 maddelik ölçek 55 maddeye indirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini anlamak amacıyla 11 alt boyut kendi içinde bir faktör analizine tabi tutulmuş ve ana bileşenler (principal components) yöntemi ile yapılan analiz ve varimax dönüştürmesinden sonra bu 11 alt boyut (sosyal olma, yardım alma, destekleyici olma, duyarlı olma, başkalarına güvenme, hoşgörülü olma, yönlendirici olma, bağımsız olma, temkinli olma, kararlı olma, dengeli olma) 5 faktör (İnsanseverlik, Dengelilik, Bağımsızlık, Duyarlılık, Dışadönüklük) KİTO, kendini anlama amacıyla bireyler tarafından kullanılabilceği gibi, danışma ve terapide tanı koyma, terapiyi planlama ve hastaları grup tedavilerine yönlendirme amacıyla da kullanılmaktadır (ztan, 1995).

İlişki lekleri Anketi

Griffin ve Bartholomew'un (1994) geliştirmiş olduğu bu ölçek 30 maddeden oluşmakta ve farklı maddeler toplanarak dört bağlanma prototipini ölçmek amaçlanmaktadır. Ölçekte yer alan her bir madde bireylerin kendilerini ve yakın ilişkilerdeki tutumlarını ne derece tanımladıklarını gösterecek Şekilde 7 basamaklı bir ölçek üzerinde (1= Beni hiç tanımlamıyor; 7= Tamamıyla beni tanımlıyor) işaretlenmektedir. Ölçeğin alt leklerinin alfa değerleri .70 civarındadır. Türkçe uyarlama alışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizinde 30 madde dört faktör altında toplanmıştır. Alt lekler arasındaki güvenirlik katsayıları .41 ile .71 arasındadır, ölçeğin test tekrar test güvenirliğinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Akt. Erözkan, 2009a).

Gençler İçin Kişilerarası Güven İnanı leği (Late Adolescent's Interpersonal Trust Belief Scale)

Gençler İçin Kişilerarası Güven İnanı leği Rotenberg ve arkadaşları (2005) tarafından dört hedef kişi (anne, baba, ğretmen, akran) için güvenirlik boyutu, duygusal boyut ve dürüstlük boyutlarında güveni değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 30 kısa hikaye (rn: "Emre babasına artık okuduğu bölüme devam etmek istemediğini söyler. Ona göre bu bölüm şu an kendisi için doğru bir tercih

değildir. Ancak babasına, bu isteğinden annesine söz etmemesini söyler. Sizce babasının Emre'nin annesine bu durumdan bahsetmeme olasılığı nedir?") yer almakta ve gençlerin hikayedeki altı çizili kişinin yerine kendilerini koyarak beş derece üzerinden soruları yanıtlamaları istenmektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık kat sayısı ölçeğin geneli için .76, alt ölçekler için tutarlık kat sayıları ise güvenilirlik için .67, duygusal güven için .62, dürüstlük için .65'tir. Ölçeğin psikometrik özellikleri Hacettepe Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Laboratuvarı'nda yürütülen kapsamlı ergenlik dönemi projesi çerçevesinde sınanmış (TÜBİTAK SOBAG, 105K029), Türk örneğinde ölçeğin orijinalinde belirtilen 3 alt boyutun (güvenirlik, duygusal güven, dürüstlük) ayrışmadığı ancak farklı hedeflere (anne, baba, öğretmen, akran) duyulan güven alt boyutlarının kullanılabilceği görülmüştür. Türk örneklem için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ölçeğin geneli için .84, anne için .66, baba için .62, öğretmen için .63, akran için .64 olarak bulunmuştur (Kurt, 2010).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama aracını uyarlama sürecine, verilerin toplanmasına ve analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma bir ölçek uyarla çalışması niteliindedir. Hatcher ve Rogers (2009) tarafından geliştirilen “Kişilerarası Güçler Envanteri” nin (KAGE) (Inventory of Interpersonal Strengths) Türkçeye uyarlanması çalışması gerçekleştirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Marmara Üniversitesi'nin farklı bölümlerine kayıtlı üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubu olarak genç yetişkinlerin seçilme sebebi bu dönemde, kişilerarası ilişkilerin yaşamda odak olduğu, daha yakın ve samimi ilişkilerin kurulduğu gelişim dönemi olması ve ayrıca orijinal ölçeğin analizlerinin de genç yetişkinlik döneminde bulunan üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde 10 bölüm (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Eğitim Bilimleri, Güzel Sanatlar Eğitimi, İlköğretim, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi, Özel Eğitim, Türkçe Eğitimi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümleri) ve bu bölümlere bağlı, lisans eğitimi verilen toplam 22 anabilim dalı bulunmaktadır (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Resim-İş Öğretmenliği, Müzik Öğretmenliği, Fen Bilgisi, İlköğretim Matematik, Okul Öncesi, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Coğrafya Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Biyoloji Öğretmenliği, Fizik Öğretmenliği, Kimya Öğretmenliği, Matematik Öğretmeliği, Zihinsel Engelliler

Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Almanca Öğretmenliği, Fransızca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği).

Araştırmanın örneklem grubu, çok aşamalı örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Çok aşamalı örnekleme, örneklemin her aşamasında farklı bir örnekleme yönteminin izlendiği örnekleme türüdür (Büyüköztürk vd., 2010). Tabakalı örnekleme yoluyla katılımcıların %30'si sayısal, %30'si eşit ağırlık, %15 'si sözel, %15 yabancı dil, %10 özel yetenek puanları ile yerleştirilen öğrencilerden oluşacak şekilde seçilmiştir. Yukarıda belirtilen anabilim dalları üniversiteye girişte esas alınan puan türü göz önüne alınarak gruplandırılmış, sayısal, sözel, eşit ağırlık, yabancı dil ve özel yetenek puanları ile üniversiteye yerleşen öğrencilerden gruplar örnekleme dahil edilmiştir. Örneklem grubunun evreni daha iyi temsil etmesi açısından bölüm çeşitliliği sağlanması amaçlanmış bu bağlamda; Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden 83, Müzik Öğretmenliği bölümünden 27, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünden 45, Tarih Öğretmenliği bölümünden 18, Biyoloji Öğretmenliği bölümünden 28, Fizik Öğretmenliği bölümünden 24, Kimya Öğretmenliği bölümünden 32, Matematik Öğretmenliği bölümünden 46, Türkçe Öğretmenliği bölümünden 61, İngilizce Öğretmenliği bölümünden 81 öğrenci olmak üzere toplam 445 üniversite öğrencisi örnekleme oluşturmuştur. Örneklem grubunun 133'ü erkek, 312'si kadındır. Yaş aralığı 17-47 olan grubun yaş ortalaması $\bar{x} = 20,89$ 'dur. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları bu örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Dilsel eşdeğerlik çalışmaları Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 48 kişilik öğrenci grubu üzerinden gerçekleştirilirken; ölçüt bağımlı geçerlik çalışması, Matematik Öğretmenliği 3. Sınıf öğrencilerinden 46 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

30'dan büyük 500'den küçük örneklem büyüklükleri birçok araştırma için yeterlidir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007). Genel bir kural olarak denek sayısının ölçekteki madde sayının en az 5 katı olması gerektiği; ya da denek sayısının ölçekteki madde sayının 10 katı olmasının daha kabul edilebilir bir oran olduğunu vurgulanmaktadır (Hair, Anderson, Tahtam ve Black, 1998'den akt. Şahin, 2007). Uyarlama çalışması gerçekleştirilen envantere toplam 64 madde bulunmakta ve madde

sayısının 5 katı ölçütünü sağladığı için 445 kişilik örneklem grubu yeterli görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, “Kişisel Bilgi Formu” “Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)” ve Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) kullanılmıştır. Aşağıda araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler sunulduktan sonra bu araştırmada Türk üniversite öğrencilerine uyarlanan ve pozitif kişilerarası özelliklerin belirlenmesi amacıyla kullanılan Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)’nin uyarlama sürecinde yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın demografik değişkenlerini saptamak üzere araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Bu formun; yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, algılanan gelir düzeyi, ailedeki birey sayısı, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu bilgilerini içermektedir.

3.3.2. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)

Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) (Inventory of Interpersonal Strengths-IIS) Robert L. Hatcher ve Daniel T. Rogers (2009) tarafından geliştirilmiştir. KAGE’ nin geliştirilmesi ve geçerlilik çalışmaları büyük bir grup üniversite öğrencisi örneklemini üzerinde gerçekleştirilmiştir. Kişilerarası ilişkiler teorisi ve ilişkili metotlarla temellenen KAGE, pozitif karakteristikleri ve genel olarak negatif düşünülen içe dönüklük, soğukluk gibi negatif nitelikleri de içeren kişiler arası etki alanının tüm yelpazesini temsil etmek amacıyla dizayn edilmiş olup pozitif kişilerarası özellikleri ölçmektedir. 64 maddelik KAGE’nin 8 alt boyutu bulunmaktadır ve bu ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik düzeyleri yüksektir. KAGE’nin geçerlik çalışmalarında Kişilerarası Problemler Envanteri (Inventory of Interpersonal Problems-IIP) ve Kişilerarası Yetenekler Bataryası (Battery of Interpersonal Capabilities-BIC) ölçeklerinden yararlanılmış ve KAGE, IIP ve BIC’nin ötesinde yaşam doyumu ve kişisel ilişkilerin niteliğinde anlamlı ek varyanslar oluşturmuştur. KAGE’nin orijinal formu geliştirilmesi

3 aşamada ele alınmaktadır. İlk aşama, ilk maddelerin gelişimi, revizyonu, üniversite öğrenci grubuna pilot uygulamayı içerir. 2. Aşamada 2 ek örneklem grubu ve 64 maddelik versiyon kullanılmıştır. 3. Aşama yeni bir örneklem grubunda 64 maddelik yapıyı bağımsız bir ölçek olarak onaylamıştır. İlk aşamada madde havuzu oluşturulurken öncelikle kişilerarası ilişkilerle ilgili var olan ölçekler incelenmiştir. Bu yolla 339 maddelik bir ilk form geliştirilmiştir. Daha sonra benzer maddeler bir araya getirilerek liste gruplara ayrılmıştır. Gereksiz ve belirsiz maddeler elenmiş ya da tekrar yazılmıştır. Maddeler 20 personel ve klinik psikoloji alanında stajyer öğrencilerden oluşan bir grup tarafından yorumlanmış ve tartışılmıştır. Bu geribildirim 149 maddelik ilk formun oluşturulmasındaki revizyon ve seçime katkıda bulunmuştur. Birinci çalışmada bu 149 maddelik form 345 kişilik bir üniversite öğrencisi örneğine uygulanmıştır. Birinci çalışma sonunda 42 madde elenmiş ve çalışma sonuçları 8 Nisan 2006' da Ohio Psikoterapi Araştırma Topluluğu toplantısında sunulmuştur. Toplantıdaki eleştiri ve öneriler sonucunda ek 42 madde oluşturulmuş ve yeni bir 149 maddelik form oluşturulmuştur. Yeni form ikinci çalışma kapsamında 563 kişilik bir üniversite öğrencisi grubuna uygulanmıştır. İkinci çalışmadaki amaç kişilerarası dairenin 8 oktanının (alt boyut) her birinde eşit sayıda madde bulunduracak şekilde bir nihai form oluşturmaktır. İkinci çalışma sonunda 64 maddelik bir form oluşturulmuştur. KAGE'nin alt boyutları 20 kişilik bir klinik araştırmacı grubunun toplantısı sonucu isimlendirilmiştir. Alt ölçeklerin isimleri: Connect (Bağlantı), Engage (İlgi), Lead (Liderlik), Direct (Yönetme), Balance (Denge), Cooperate (İşbirliği), Restrain (Sınırlama), Consider (Önemseme).

Üçüncü çalışma 64 maddelik KAGE'nin bağımsız bir araç olduğunu göstermek için yapılmış doğrulayıcı çalışmadır. Üçüncü çalışmada 684 kişilik bir örneklem grubu kullanılmıştır. Maddeler 6 puanlı bir ölçek üzerine derecelendirilmiştir. Daha sonra KAGE'nin geçerliliğini incelemek üzere dördüncü bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada KAGE'nin kişilerarası özellikler ve sosyal becerileri ölçen diğer ölçme araçları ile [(Kişilerarası Problemler Envanteri (Inventory of Interpersonal Problems)-(Alden et al., 1990; Horowitz, Alden, Wiggins, & Pincus, 2000), Kişilerarası Yeterlikler Bataryası Kısa Formu (Battery of Interpersonal Capabilities-Short Form)-(BIC; Paulhus & Martin, 1987), 5 Faktör Ölçekleri (Mini-Modular Markers 40)-(3M40; Saucier, 2002) Kişilerarası Yetkinlik Anketi (The Interpersonal Competence Questionnaire)-(ICQ;

Buhrmester et al., 1988), Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale), Algılanan İlişki Kalitesi Envanteri (The Perceived Relationship Quality Components Inventory)-(PRQC; Fletcher, Simpson, & Thomas, 2000)] ilişkisi araştırılmıştır. Kişilerarası Güçler Envanteri alt ölçeklerinin iç tutarlık kat sayıları şu şekildedir: Connect (Bağlantı)=.93, Engage (İlgi)=.84, Lead (Liderlik)=.85, Direct (Yönetme)=.84, Balance (Denge)=.76, Cooperate (İşbirliği)=.79, Restrain (Sınırlama)=.84, Consider (Önemseme)=.90.

Kişilerarası Güçler Envanteri'nde pozitif kişilerarası özellikler, kişilerarası güçler olarak kavramsallaştırılmıştır, bu pozitif kişilerarası özellikler kişilerarası yetkinlik, özellik ve değerleri içerir. Sonuç olarak KAGE, şimdiye kadar genel olarak negatif olarak karakterize edilen, nitelendirilen kategoriler de dahil her alanın belirli kişilerarası niteliğinin pozitif görünümünü yansıtan, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmiştir (Hatcher ve Rogers, 2009).

3.3.3. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği İmamoğlu (2008) tarafından doktora tezi kapsamında geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında öncelikle literatür ışığında, kişilerarası ilişkiler tanımlanarak, 38 (20 kadın, 18 erkek) kişiye “Diğer insanlarla ilişkilerinizde (ilişkiyi başlatma ve devam ettirmede), sizin için önemli temel faktörler nelerdir?” şeklinde açık uçlu bir soru sorulmuş ve günlük yaşamda kişilerarası ilişkilerin neye göre şekillendiğine ilişkin veri elde edilmiş, bireylerin cevapları, isim ve sıfat şeklinde kelimelere dönüştürülmüştür. Belirlenen 138 kelime içerik analizine tabi tutulmuştur. Madde havuzu oluşturulmadan önce ölçekte yer alması düşünülen başlıklara ilişkin uzman görüşleri alınmıştır. Sonraki aşamada tek yönlü cevap verme ihtimalini de ortadan kaldırmak üzere ters maddelerin de yer aldığı 5’li Likert tipi ölçek hazırlanmıştır.

Ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşleriyle sınanmış, yapı geçerliği için veriler temel bileşenler analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi sonucunda maddeler 4 faktör altında toplanmış ve 53 maddelik nihai form oluşturulmuştur. 1. alt boyut 15 maddeden oluşmakta ve faktör yükleri .63 ile .43 arasında değişmekte; 2. alt boyut 9 maddeden oluşmakta, faktör yükleri .66 ile .44 arasında değişmekte; 3. alt boyut 15 maddeden oluşmakta ve faktör yükleri .63 ile .33 arasında değişmekte son faktör ise 14 maddeden

oluşmakta ve faktör yükleri .76 ile .38 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonucu ve maddelerin içerikleri dikkate alınarak, faktörlere onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı isimleri verilmiştir (Erden-İmamoğlu ve Aydın, 2009).

Kozan (1984) tarafından geliştirilen Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılarak ölçeğin sosyal beğenirlikten etkilenip etkilenmediği araştırılmış, Sosyal Beğenirlik Ölçeği ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmadığı ortaya çıkmıştır, bu sonuç, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)'nin sosyal beğenirlikten etkilenmediği göstermiştir. KİBO'nun ölçüt bağımlı geçerliğini belirlemek amacıyla Ergenlerin Sosyal Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İKE), Sosyal Kaygı Ölçeği ve İletişim Becerileri Envanteri kullanılmıştır.

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ), PDR 3. sınıf öğrencilerine 2 hafta ara ile uygulanmış, iki uygulama sonucu elde edilen ile Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı faktörler bazında anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)'nin güvenilirlik sınaması Cronbach alfa katsayısı (.89), iki-yarı test güvenilirliği (Spearman-Brown (.84) ve Guttman (.83)), madde toplam puan ve madde kalan korelasyonlarının hesaplanması ve ayırt edicilik analizi işlemleri ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda testin, maksimum düzeyde % 90, minimum düzeyde ise % 83 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir (İmamoğlu, 2008).

3.4. İşlemler

Aşağıda Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin Türk diline uyarlaması gerçekleştirilirken işlemler anlatılmıştır.

3.4.1. Dilsel Eşdeğerlik (Bilingual Equivalence) Çalışması

Hambleton ve Patsula (2000) son yıllarda ölçek uyarlamaya ilginin arttığını, farklı dil ve kültürlerle uygun yeni bir ölçek geliştirmekten ziyade bir ölçeği uyarlamasının önemle dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir.

Guillemin ve diğ.(1993) ve Bonomi ve diğ.(1996) tarafından yürütülen araştırmalardan derlenen ölçek uyarlamasının adımları şöyle sıralanmaktadır:

- a) Ölçeğin hedef dile çevrilmesi (ön çeviri),
- b) Hedef dile çevrilen ölçeğin, orijinal dile geri çevrilmesi (geri çeviri),
- c) Orijinal ve çevrilen ölçeğin yeniden gözden geçirilmesi, bu iki çeviri arasındaki uyumsuzlukları ortadan kaldırılması, orijinal ve uyarlanan ölçeğin kültürler arası eşitliğinin incelenmesi. Bu basamakta kelimelerin anlamsal eşitliği, deyimler ve konuşma dilinde kullanılan sözcüklerin deyimsel eşitliği, kelimeleri çağrıştıran ya da betimleyen durumlardaki yaşantısal eşitlik incelenir.
- d) Orijinal ve uyarlanan ölçeğin eş değer olduğunu karşılaştırmak için analiz gerçekleştirilmek (geçerlik ve güvenilirliğini test etme) (Akt: Hambleton ve Patsula, 2000).

Dilsel eşdeğerlik çalışması, hem her bir test maddesinin Türkçeye çevrilme işleminde bir hata olup olmadığını, hem de her test maddesinin ifade ettiği anlamı ne derece yansıttığını değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında sırayla aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir:

3.4.1.1. Çeviri Süreci

Ölçek uyarlama araştırmalarında, dilsel eşdeğerlik çalışması gerçekleştirilirken öncelikle maddelerin çevirisi gerçekleştirilmeli daha sonra geri çevirisi yapılmalıdır. Geri çeviri yönteminde ölçek orijinal (kaynak) dilden, kullanılacak olan (hedef) dile çevrilir. Sonra çeviri her iki dili de çok iyi bilen çevirmen ya da çevirmenlerce kaynak dile geri çevrilir. Bu geri-çeviri orijinal ölçekle karşılaştırılır ve tutarsızlıklar incelenerek gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapılır (Savaşır, 1994).

Çalışma kapsamında orijinal ölçek formu her iki dili çok iyi düzeyde bilen 7 kişiye birbirinden bağımsız olarak çevirtilmiştir. Bu çeviriler incelenerek geçici bir Türkçe form oluşturulmuş, oluşturulan Türkçe formun alan uzmanı bir akademisyen tarafından geri çevirisi yaptırılmış, form tekrar İngilizceye çevirtilmiştir.

3.4.1.2. Çevirinin Değerlendirilmesi

Bu formlar üzerine yapılacak çalışmalarda sorunlu görülen maddeler tekrar ele alınarak görüşülmüştür. Geri çeviri yapılan form orijinal ölçeği geliştiren araştırmacılara

gönderilmiş, geri bildirimler dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve form tekrar çevrilerek nihai Türkçe form oluşturulmuştur.

3.4.1.3. Eşdeğerlik Çalışması

Envanterin orijinal İngilizce formu ve çalışmalar sonucu elde edilen nihai Türkçe formu Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 48 kişilik bir gruba 10 gün ara ile iki kez uygulanmıştır. Türkçe ve İngilizce uygulamalar arasında maddeler düzeyinde korelasyon katsayılarına ve İlişkili Grup T Testi (Paired Samples T Test) sonuçlarına bakılmıştır. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayılarının anlamlı, İlişkili Grup T Testi sonuçlarının ise anlamlı olmaması beklenmektedir.

Sonraki aşamada hedef dile çevrilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği test edilir. Testin güvenilirlik katsayısının bulunmasında testin tekrarı yöntemi, paralel formlar güvenilirliği, testi yarılama yöntemi ve iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının hesaplanması yöntemleri kullanılmaktadır. Geçerliliğin sınanması için kapsam geçerliği, ölçütlere dayalı geçerlik ve yapı-kavram geçerliliğin sınanması için kapsam geçerliği, ölçütlere dayalı geçerlik ve yapı-kavram geçerliliği olmak üzere üç tür geçerlik yöntemi kullanılmaktadır (Özgüven, 2003). Bu araştırma kapsamında envanterin geçerlik ve güvenilirliğini sınamak için yapılan çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

3.4.2. Güvenirlik Çalışmaları

Ölçeklerin güvenilirliğinin sınanması amacıyla test yarılama, test-tekrar test, Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı analizi ve madde analizleri gerçekleştirilmektedir. Madde – toplam puan korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde - toplam korelasyonun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2005). Cronbach alfa (α) güvenilirlik katsayısı maddelerin testin tamamıyla tutarlılığını gösteren bir değer (Thorndike ve Thorndike, 1997'den akt. Deniz, 2008), ölçekte bulunan maddelerin iç tutarlılığının, homojenliğinin bir ölçüsüdür. Ölçeğin katsayısı ne kadar yüksek olursa, bulunan maddelerin o ölçüde birbiriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğu şeklinde yorumlanır ve

yeterli sayılabilecek güvenirlik katsayısı, olabildiğince 1'e yakındır (Büyüköztürk, 2005). Cronbach alfa katsayısı güvenirlik katsayısının alabileceği minimum değeri vermektedir (Özgüven, 2003). Kişilerarası Güçler Envanteri'nin tutarlılığı, ölçeğin tümü ve her bir alt ölçek için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Araştırmada ölçeğin iç tutarlılığı hesaplanmış ve Split-half tekniği ile ölçme aracının güvenirliği, grubu parçalara bölerek yapılmıştır. Güvenirlik katsayısının hesaplanmasında Spearman ve Guttman değerleri hesaplanmıştır. Bu değerler, testin iç tutarlılık katsayılarını elde etmek için kullanılmıştır. Güvenirlik analizi için bu yöntemlerin kullanımında ölçülecek konuya ilişkin ölçekteki soru sayısının $k > 20$ ve denek sayısının $n > 50$ 'den fazla olmasına dikkat edilir. Ayrıca güvenirlik katsayılarının 0.60'ın üstünde olması gerekmektedir (Baykul, 2000). Özetle, araştırmada ölçeğin iç tutarlılığı hesaplanması amacıyla Cronbach Alpha, Guttman, Spearman-Brown katsayıları ayrıca madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerleri hesaplanmıştır.

3.4.3. Geçerlik çalışmaları

Geçerlik, *“bir ölçme aracının, ölçmeyi amaçladığı özelliği herhangi bir özellik ile karıştırmadan, doğru ve tam olarak ölçebilmesidir.”* Geçerlilikte *“bir ölçeğin neyi, ne denli isabetli/doğru olarak ölçtüğü ile ilgilenilir* (Ergin, 1995; Öner, 1996; Tezbaşaran, 1996; Karasar, 2006). Araştırma kapsamında ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliği, görünüş ve kapsam geçerliği incelenmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla faktör analizi gerçekleştirilmemiştir. Ergin (1995)' e göre faktör analizi, ölçek geliştirilmesinde kullanılabilecek bir tekniktir, adaptasyonunda değil. Yabancı bir dilde ve ülkede geliştirilen bir ölçeğin Türkçeye çevrisinde (dilsel adaptasyon) bu ölçeği oluşturan maddelerin içeriği aynı kalırken faktör analizi yapmak, ölçeği yeniden yapılandırarak, yapısal adaptasyon hakkını da kendinde görmektir. Faktör analizi sonrası ölçeğin yapısının değiştirilmesi eşdeğerliği ortadan kaldırır, genel hatlarıyla aynı değişkeni ölçen farklı bir ölçek ortaya çıkmış olur. Bu nedenle faktör analizi yapılmamıştır.

3.4.3.1. Ölçüt Bağımlı Geçerlik

KAGE'nin ölçüt bağımlı geçerliği Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (İmamoğlu-Erden, 2008) ile gerçekleştirilmiştir. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Matematik Öğretmenliği 3. Sınıf öğrencilerinden oluşan 46 kişilik bir gruba Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) ve Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBO) uygulanmış ve alt boyutlar arasındaki korelasyon incelenmiştir.

3.4.3.2. Görünüş ve Kapsam Geçerliği

Görünüş ve kapsam geçerliği için alan uzmanı 3 akademisyenin görüşü alınmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında öncelikle Anabilim dallarında görevli öğretim görevlileri ile ön görüşme gerçekleştirilerek, uygulama yapılacak gün ve saatler belirlenmiştir. Belirlenen gün ve saatte araştırmacı tarafından öğrencilere “Kişilerarası Güçler Envanteri” uygulanmıştır. Ayrıca ölçüt bağımlı geçerlik için “Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmacı uygulamadan önce, katılımcılara kendisini tanıtmış, araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarının nasıl yanıtlanacağı konularında gerekli açıklamaları yapmış ve katılımcıların uygulama ile ilgili sorularını yanıtlamıştır. Ayrıca, katılımcıların verdikleri cevapların gizli tutulacağı, kişisel bir değerlendirme yapılmayacağı ve sadece bu araştırma için kullanılacağı belirtilerek içten ve doğru yanıtlar vermeleri istenmiştir. Katılımcıların kendilerini oldukları gibi yansıtma amaçlandığından isimlerini yazmamaları belirlenmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin toplanması işlemi tamamlandıktan sonra, ölçekler puanlanmıştır. Daha sonra ham veriler bilgisayara kodlanarak istatistiksel çözümlenmeleri yapılmıştır. Veriler, Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS, Statistical Package for the Social Sciences) 15.0 ile çözümlenmiştir.

Özetlenecek olursa envanterin geçerlik ve güvenilirliğinin sınanması amacıyla;

1. Envanter maddelerinin dilsel eşdeğerliklerini belirlemek amacıyla Eşleştirilmiş Grup T Testi ve Pearson Moment Çarpım Korelasyonu,
2. Envanter toplam ve alt boyutların, iç tutarlılıklarını belirlemek için Cronbach Alpha, Guttman, Spearman Brown katsayıları,
3. Madde toplam (item-total), madde kalan (item-remainder) analizleri,
4. Madde ve alt boyutların ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla Bağımsız Grup T Testi,
5. KAGE'nin alt boyutları ile KİBO'nun alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu bulgular geçmeden önce araştırma verilerinden elde edilen betimsel istatistikler ve betimsel istatistikler kapsamında veri grubunun dağılımına ilişkin bilgiler aktarılmıştır.

4.1. Örneklem Grubuna Ait Betimsel Analizler

- Örnekleme oluşturan bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Tablo 4.1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Erkek	133	29,9	29,9	29,9
Kadın	312	70,1	70,1	100,0
Toplam	445	100,0	100,0	

Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 445 bireyin 312 (%70,1)'si kadın, 133 (%29,9)'ü de erkektir.

- Örnekleme oluşturan bireylerin yaş gruplarına göre dağılımı

Tablo 4.2. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
17-19	136	30,6	30,6	30,6
20-21	173	38,9	38,9	69,4
22-23	113	25,4	25,4	94,8
23 üstü	23	5,2	5,2	100,0
Toplam	445	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 17-47 yaşları arasındaki bireylerin yaş ortalaması 20,89; standart sapması da 3,332'dir. Bireylerin yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında örneklem grubunun; 136 (% 30,6)'sı 17-19 yaş aralığında, 173 (%38,9)'ü 20-21 yaşlarında, 113 (%25,4)'ü 22-23 yaşlarında ve 23 (%5,2)'ü 23 yaşının üstündedir.

- Örnekleme oluşturan bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı

Tablo 4.3. Medeni Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Bekar	437	98,2	98,2	98,2
Evli	8	1,8	1,8	100,0
Toplam	445	100,0	100,0	

Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan 445 bireyin 437 (%98,2)'si bekar ve 8 (%1,8)'i evlidir.

- Örnekleme oluşturan bireylerin bölümlerine göre dağılımı

Tablo 4.4. Bölüm Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Rehberlik ve Psikolojik Dan.	83	18,7	18,7	18,7
Türkçe Öğretmenliği	61	13,7	13,7	32,4
Matematik Öğretmenliği	46	10,3	10,3	42,7
Fizik Öğretmenliği	24	5,4	5,4	48,1
Kimya Öğretmenliği	32	7,2	7,2	55,3
Biyoloji Öğretmenliği	28	6,3	6,3	61,6
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	45	10,1	10,1	71,7
Tarih Öğretmenliği	18	4,0	4,0	75,7
İngilizce Öğretmenliği	81	18,2	18,2	93,9
Müzik Öğretmenliği	27	6,1	6,1	100,0
Toplam	445	100,0	100,0	

Tablo 4.4.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 445 bireyin 83 (% 18,7)'ü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 61 (%13,7)'i Türkçe Öğretmenliği, 46 (%10,3)'sı Matematik Öğretmenliği, 24 (%5,4)'ü Fizik Öğretmenliği, 32 (7,2)'si Kimya Öğretmenliği, 28 (6,3)'i Biyoloji Öğretmenliği, 45 (%10,1)'i Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 18 (%4,0)'i Tarih Öğretmenliği, 81 (%18,2)'i İngilizce Öğretmenliği ve 27 (%6,1)'i Müzik Öğretmenliği Anabilim dallarına kayıtlıdır.

- Örnekleme oluşturan bireylerin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Tablo 4.5. Sınıf Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
1. Sınıf	170	38,2	38,2	38,2
2. Sınıf	56	12,6	12,6	50,8
3. Sınıf	88	19,8	19,8	70,6
4. Sınıf	131	29,4	29,4	100,0
Toplam	445	100,0	100,0	

Tablo 4.5.'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan 445 bireyin 170 (% 38,2)'i 1. sınıf, 56 (%12,6)'sı 2. sınıf, 88 (%19,8)'i 3.sınıf ve 131 (%29,4)'i 4.sınıfa devam eden üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır.

- Örnekleme oluşturan bireylerin anne ve babalarının eğitim durumu değişkenine göre dağılımı

Tablo 4.6. Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Okuma Yazma Bilmiyor	Anne	32	7,2	7,2	7,2
	Baba	8	1,8	1,8	1,8
Okuma Yazma Biliyor	Anne	24	5,4	5,4	12,6
	Baba	6	1,3	1,3	3,1
İlkokul	Anne	207	46,5	46,5	59,1
	Baba	134	30,1	30,1	33,3
Ortaokul	Anne	50	11,2	11,2	70,3
	Baba	65	14,6	14,6	47,9
Lise	Anne	91	20,4	20,4	90,8
	Baba	133	29,9	29,9	77,8
Üniversite	Anne	38	8,5	8,5	99,3
	Baba	93	20,9	20,9	98,7
Lisansüstü	Anne	3	0,7	0,7	100,0
	Baba	5	1,3	1,3	100,0
Toplam	Anne	445	100,0	100,0	100,0
	Baba	445	100,0	100,0	100,0

Tablo 4.6.'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 445 bireyin annesinin eğitim durumu incelendiğinde; 32 (% 7,2)'si okuma yazma bilmiyor, 24 (%5,4)'ü okuma yazma biliyor, 207 (%46,5)'i ilkokul mezunu 50 (%11,2)'si ortaokul mezunu, 91 (%20,4)'i lise mezunu, 38 (%8,5)'i üniversite mezunu ve 3 (%0,7)'ü lisansüstü bir eğitim kurumu mezunudur. Babalarının eğitim durumu incelendiğinde; 8 (% 1,8)'i okuma yazma bilmiyor, 6 (%1,3)'sı okuma yazma biliyor, 134 (%30,1)'ü ilkokul mezunu 65 (%14,6)' i ortaokul mezunu, 133 (%29,9)'ü lise mezunu, 93 (%20,9)'ü üniversite mezunu ve 6 (%1,3)'sı lisansüstü bir eğitim kurumu mezunudur.

- Örnekleme oluşturan bireylerin algılanan gelir düzeyi değişkenine göre dağılımı

Tablo 4.7. Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Alt	44	9,9	9,9	9,9
Orta	386	86,7	86,7	96,6
Üst	15	3,4	3,4	100,0
Toplam	445	100,0	100,0	

Tablo 4.7.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 445 bireyden 44 (%9,9)'ü kendini alt gelir grubunda algılamakta, 386 (%86,7)'sı kendini orta gelir grubunda algılamakta ve 15 (%3,4)'i kendini üst gelir grubunda algılamaktadır.

4.2. Dilsel Eşdeğerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Envanterin orijinal İngilizce formu ve çalışmalar sonucu elde edilen nihai Türkçe formu Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 48 kişilik uygulanmıştır. Dilsel eşdeğerlikte kullanılan örneklem grubuna ait cinsiyet, yaş ve algılanan gelir düzeyi değişkenlerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 4.8. Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Erkek	14	29,2	29,2	29,2
Kadın	34	70,8	70,8	100,0
Toplam	48	100,0	100,0	

Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 48 bireyin 34 (%70,8)'si kadın, 14 (%29,2)'ü de erkektir.

Tablo 4.9. Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
20-21	14	29,2	29,2	29,2
22-23	32	66,7	66,7	95,8
23 üstü	2	4,2	4,2	100,0
Toplam	48	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında örneklem grubunun; 14 (%29,2)'ü 20-21 yaşlarında, 32 (%66,7)'si 22-23 yaşlarında ve 2 (%4,2)'si 23 yaşının üstündedir.

Tablo 4.10. Dilsel Eşdeğerlikte Kullanılan Örneklem Grubunun Algılanan Gelir DüzeyiDeğişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Alt	4	8,3	8,3	8,3
Orta	41	85,4	85,4	93,8
Üst	3	6,3	6,3	100,0
Toplam	48	100,0	100,0	

Tablo 4.10'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 48 bireyden 4 (%8,3)'ü kendini alt gelir grubunda algılamakta, 41 (%85,4)'i kendini orta gelir grubunda algılamakta ve 3 (%6,3)'i kendini üst gelir grubunda algılamaktadır.

Ölçme aracının Türkçe ve İngilizce formlarının aralıklı olarak uygulandığı gruptan elde edilen bulgular maddelerin bazında farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla eşleştirilmiş grup t testi istatistiği uygulanmış sonuçlar Tablo 4.11.'de sunulmuştur.

- Dilsel eşdeğerlik için gerçekleştirilen eşleştirilmiş gruplar t testi sonuçları

Tablo 4.11. Dilsel Eşdeğerlik Çalışması İçin Eşleştirilmiş Gruplar t Testi (Paired Samples t Test)

Çift	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Sh_x</i>	<i>t</i> Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Çift 1	ing1	48	5,06	,755	,109	-1,044	47	,302
	tür1	48	5,17	,859	,124			
Çift 2	ing2	48	5,00	,799	,115	-1,353	47	,182
	tur2	48	5,13	,890	,128			
Çift 3	ing3	48	4,94	,810	,117	-1,219	47	,229
	tur3	48	5,04	,798	,115			
Çift 4	ing4	48	4,44	1,236	,178	,405	47	,688
	tur4	48	4,40	1,349	,195			
Çift 5	ing5	48	4,33	1,191	,172	-1,093	47	,280
	tur5	48	4,44	1,287	,186			
Çift 6	ing6	48	4,48	1,031	,149	-,850	47	,399
	tur6	48	4,56	1,090	,157			
Çift 7	ing7	48	5,04	,824	,119	-,389	47	,699
	tur7	48	5,08	,794	,115			
Çift 8	ing8	48	3,65	1,280	,185	,321	47	,749
	tur8	48	3,60	1,469	,212			
Çift 9	ing9	48	3,96	1,237	,179	-,518	47	,607

	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	P
	tur9	48	4,02	1,280	,185			
Çift 10	ing10	48	4,50	1,111	,160			
	tur10	48	4,65	1,158	,167	-1,733	47	,090
Çift 11	ing11	48	3,81	1,214	,175			
	tur11	48	3,94	1,295	,187	-,713	47	,479
Çift 12	ing12	48	3,81	1,266	,183			
	tur12	48	3,85	1,304	,188	-,340	47	,736
Çift 13	ing13	48	4,06	1,278	,185			
	tur13	48	4,19	1,197	,173	-1,231	47	,224
Çift 14	ing14	48	4,58	,964	,139			
	tur14	48	4,67	1,018	,147	-1,071	47	,290
Çift 15	ing15	48	4,67	,996	,144			
	tur15	48	4,71	1,031	,149	-,405	47	,688
Çift 16	ing16	48	4,92	,895	,129			
	tur16	48	4,92	,964	,139	,000	47	1,000
Çift 17	ing17	48	4,60	1,047	,151			
	tur17	48	4,75	1,101	,159	-1,634	47	,109
Çift 18	ing18	48	4,29	1,110	,160			
	tur18	48	4,46	1,031	,149	-1,385	47	,173
Çift 19	ing19	48	4,10	1,207	,174			
	tur19	48	4,02	1,246	,180	,613	47	,543
Çift 20	ing20	48	4,29	1,051	,152			
	tur20	48	4,08	1,028	,148	1,944	47	,058
Çift 21	ing21	48	4,54	,922	,133			
	tur21	48	4,63	,981	,142	-,942	47	,351
Çift 22	ing22	48	4,69	,949	,137			
	tur22	48	4,58	1,007	,145	,961	47	,341
Çift 23	ing23	48	4,96	,771	,111			
	tur23	48	5,10	,905	,131	-1,265	47	,212
Çift 24	ing24	48	4,50	,799	,115			
	tur24	48	4,77	1,057	,153	-1,867	47	,068
Çift 25	ing25	48	4,25	1,062	,153			
	tur25	48	4,29	1,110	,160	-,192	47	,848
Çift 26	ing26	48	4,69	1,035	,149			
	tur26	48	4,79	1,129	,163	-,759	47	,452
Çift 27	ing27	48	4,50	,875	,126			
	tur27	48	4,54	1,031	,149	-,321	47	,749
Çift 28	ing28	48	4,58	,942	,136			
	tur28	48	4,52	,989	,143	1,000	47	,322
Çift 29	ing29	48	4,04	1,320	,191			
	tur29	48	3,90	1,403	,202	1,415	47	,164
Çift 30	ing30	48	4,25	,934	,135			
	tur30	48	4,33	1,098	,158	-,613	47	,543
Çift 31	ing31	48	4,65	,934	,135			
	tur31	48	4,90	1,036	,150	-1,901	47	,063
Çift 32	ing32	48	4,31	,971	,140	-,864	47	,392

	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh _x	t Testi																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
						t	Sd	P																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
Çift 33	tur32	48	4,44	1,236	,178	-1,699	47	,096																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing33	48	4,04	1,304	,188				Çift 34	tur33	48	4,25	1,263	,182	-1,944	47	,058	ing34	48	5,25	,887	,128	Çift 35	tur34	48	5,35	,863	,125	-1,353	47	,182	ing35	48	4,83	,834	,120	Çift 36	tur35	48	4,96	,874	,126	,454	47	,652	ing36	48	4,75	1,042	,150	Çift 37	tur36	48	4,69	1,151	,166	-1,594	47	,118	ing37	48	4,98	,887	,128	Çift 38	tur37	48	5,15	,850	,123	,141	47	,888	ing38	48	4,90	,831	,120	Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464	ing39	48	4,29	1,071	,155	Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863
Çift 34	tur33	48	4,25	1,263	,182	-1,944	47	,058																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing34	48	5,25	,887	,128				Çift 35	tur34	48	5,35	,863	,125	-1,353	47	,182	ing35	48	4,83	,834	,120	Çift 36	tur35	48	4,96	,874	,126	,454	47	,652	ing36	48	4,75	1,042	,150	Çift 37	tur36	48	4,69	1,151	,166	-1,594	47	,118	ing37	48	4,98	,887	,128	Çift 38	tur37	48	5,15	,850	,123	,141	47	,888	ing38	48	4,90	,831	,120	Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464	ing39	48	4,29	1,071	,155	Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125													
Çift 35	tur34	48	5,35	,863	,125	-1,353	47	,182																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing35	48	4,83	,834	,120				Çift 36	tur35	48	4,96	,874	,126	,454	47	,652	ing36	48	4,75	1,042	,150	Çift 37	tur36	48	4,69	1,151	,166	-1,594	47	,118	ing37	48	4,98	,887	,128	Çift 38	tur37	48	5,15	,850	,123	,141	47	,888	ing38	48	4,90	,831	,120	Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464	ing39	48	4,29	1,071	,155	Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																											
Çift 36	tur35	48	4,96	,874	,126	,454	47	,652																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing36	48	4,75	1,042	,150				Çift 37	tur36	48	4,69	1,151	,166	-1,594	47	,118	ing37	48	4,98	,887	,128	Çift 38	tur37	48	5,15	,850	,123	,141	47	,888	ing38	48	4,90	,831	,120	Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464	ing39	48	4,29	1,071	,155	Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																									
Çift 37	tur36	48	4,69	1,151	,166	-1,594	47	,118																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing37	48	4,98	,887	,128				Çift 38	tur37	48	5,15	,850	,123	,141	47	,888	ing38	48	4,90	,831	,120	Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464	ing39	48	4,29	1,071	,155	Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																							
Çift 38	tur37	48	5,15	,850	,123	,141	47	,888																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing38	48	4,90	,831	,120				Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464	ing39	48	4,29	1,071	,155	Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																					
Çift 39	tur38	48	4,88	,959	,138	-,738	47	,464																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing39	48	4,29	1,071	,155				Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211	ing40	48	4,19	1,283	,185	Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																			
Çift 40	tur39	48	4,44	1,367	,197	-1,268	47	,211																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing40	48	4,19	1,283	,185				Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060	ing41	48	5,35	,785	,113	Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																	
Çift 41	tur40	48	4,38	1,123	,162	1,929	47	,060																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing41	48	5,35	,785	,113				Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892	ing42	48	4,73	,984	,142	Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																															
Çift 42	tur41	48	5,17	,859	,124	,136	47	,892																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing42	48	4,73	,984	,142				Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083	ing43	48	4,96	,849	,123	Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																													
Çift 43	tur42	48	4,71	1,091	,157	1,770	47	,083																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing43	48	4,96	,849	,123				Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330	ing44	48	4,33	1,117	,161	Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																											
Çift 44	tur43	48	4,77	,881	,127	-,984	47	,330																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing44	48	4,33	1,117	,161				Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243	ing45	48	5,25	,758	,109	Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																									
Çift 45	tur44	48	4,50	1,092	,158	1,182	47	,243																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing45	48	5,25	,758	,109				Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051	ing46	48	4,88	,937	,135	Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																							
Çift 46	tur45	48	5,13	,890	,128	-2,001	47	,051																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing46	48	4,88	,937	,135				Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659	ing47	48	4,75	,729	,105	Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																					
Çift 47	tur46	48	5,02	,863	,125	-,443	47	,659																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing47	48	4,75	,729	,105				Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481	ing48	48	5,00	,772	,111	Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																			
Çift 48	tur47	48	4,79	,798	,115	-,711	47	,481																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing48	48	5,00	,772	,111				Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055	ing49	48	5,35	,729	,105	Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																	
Çift 49	tur48	48	5,10	,805	,116	-1,972	47	,055																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing49	48	5,35	,729	,105				Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061	ing50	48	4,69	,803	,116	Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																															
Çift 50	tur49	48	5,58	,710	,102	-1,917	47	,061																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing50	48	4,69	,803	,116				Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159	ing51	48	5,08	,767	,111	Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																																													
Çift 51	tur50	48	5,04	1,237	,179	-1,430	47	,159																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing51	48	5,08	,767	,111				Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569	ing52	48	5,21	,849	,123	Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																																																											
Çift 52	tur51	48	5,17	,808	,117	-,573	47	,569																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing52	48	5,21	,849	,123				Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209	ing53	48	5,25	,838	,121	Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																																																																									
Çift 53	tur52	48	5,29	,849	,123	-1,273	47	,209																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing53	48	5,25	,838	,121				Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607	ing54	48	5,29	,771	,111		tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																																																																																							
Çift 54	tur53	48	5,33	,834	,120	-,518	47	,607																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
	ing54	48	5,29	,771	,111					tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
	tur54	48	5,35	,863	,125																																																																																																																																																																																																																																																																																																														

	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	P
Çift 55	ing55	48	5,19	,938	,135	-,927	47	,359
	tur55	48	5,29	,922	,133			
Çift 56	ing56	48	5,06	,909	,131	-1,901	47	,063
	tur56	48	5,31	,829	,120			
Çift 57	ing57	48	5,08	,871	,126	-,191	47	,850
	tur57	48	5,10	,831	,120			
Çift 58	ing58	48	5,02	,934	,135	-,340	47	,736
	tur58	48	5,06	,976	,141			
Çift 59	ing59	48	5,13	,815	,118	-1,944	47	,058
	tur59	48	5,23	,751	,108			
Çift 60	ing60	48	5,44	,616	,089	1,929	47	,060
	tur60	48	5,44	,681	,098			
Çift 61	ing61	48	5,25	,786	,113	,000	47	1,000
	tur61	48	5,25	,786	,113			
Çift 62	ing62	48	5,42	,647	,093	-2,067	47	,044
	tur62	48	5,50	,652	,094			
Çift 63	ing63	48	5,35	,758	,109	-,191	47	,850
	tur63	48	5,38	,761	,110			
Çift 64	ing64	48	4,50	1,288	,186	-1,503	47	,140
	tur64	48	4,73	1,233	,178			
Çift 65	İng-Top	48	305,79	26,062	3,762	,000	47	1,000
	Türk-Top	48	305,79	30,402	4,388			

Tablo 4.11.'de görüleceği üzere, maddelerin dilsel eşdeğerliklerini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t testi sonucunda, ölçekte bulunan tüm maddelerin İngilizce ve Türkçe formlarına verilen cevapların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu durum tercüme edilen tüm maddelerin İngilizce formuyla aynı anlama geldiği sonucunu doğurmaktadır. Bir başka deyişle maddelerin dilsel eşdeğerliğe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Aynı şekilde ölçeğin Türkçe ve İngilizce formlarının toplam puanlarının ortalamaları arasındaki fark da istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

- Dilsel eşdeğerlikte kullanılan verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen Kolmogrov-Smirnov normal dağılım testi sonuçları Tablo 4.12.'de sunulmuştur.

Tablo 4.12. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Bir Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değerler		Kişilerarası Güçler Envanteri (İngilizce Formu)Toplam Puanları	Kişilerarası Güçler Envanteri (Türkçe Formu)Toplam Puanları
N		48	48
Normal Parametre	$\bar{x}$	305,79	305,79
	ss	26,062	30,402
Z		,705	,763
P		,702	,605

Tablo 4.12.'de görüldüğü üzere Kişilerarası Güçler Envanteri Türkçe ve İngilizce formları puanlarının, normal dağılımdan farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bir Örneklem Kormogorov Simirnov Testi sonucunda Türkçe ve İngilizce verilerin dağılımlarının normal dağılımdan önemli bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($Z=,705$, $p>.05$; $Z=,702$, $p>.05$).

- Türkçe ve İngilizce formların dilsel eşdeğerlik örnekleme uygulanmasından elde edilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu sonuçları

Tablo 4.13. Ölçek Maddelerinin Dilsel Eşdeğerliğini Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu

Değişken	N	r	p
tur1&ing1	48	,640	,000
tur2&ing2	48	,718	,000
tur3&ing3	48	,729	,000
tur4&ing4	48	,851	,000
tur5&ing5	48	,861	,000
tur6&ing6	48	,796	,000
Tur7&ing7	48	,580	,000
Tur8&ing8	48	,795	,000
Tur9&ing9	48	,780	,000
Tur10&ing10	48	,869	,000
Tur11&ing11	48	,534	,000
Tur12&ing12	48	,782	,000
Tur13&ing13	48	,841	,000

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Tur14&ing14	48	,853	,000
Tur15&ing15	48	,753	,000
Tur16&ing16	48	,879	,000
Tur17&ing17	48	,835	,000
Tur18&ing18	48	,699	,000
Tur19&ing19	48	,706	,000
Tur20&ing20	48	,745	,000
Tur21&ing21	48	,794	,000
Tur22&ing22	48	,707	,000
Tur23&ing23	48	,556	,000
Tur24&ing24	48	,441	,002
Tur25&ing25	48	,045	,761
Tur26&ing26	48	,617	,000
Tur27&ing27	48	,566	,000
Tur28&ing28	48	,901	,000
Tur29&ing29	48	,864	,000
Tur30&ing30	48	,581	,000
Tur31&ing31	48	,577	,000
Tur32&ing32	48	,610	,000
Tur33&ing33	48	,781	,000
Tur34&ing34	48	,910	,000
Tur35&ing35	48	,720	,000
Tur36&ing36	48	,625	,000
Tur37&ing37	48	,653	,000
Tur38&ing38	48	,357	,013
Tur39&ing39	48	,391	,006
Tur40&ing40	48	,645	,000
Tur41&ing41	48	,668	,000
Tur42&ing42	48	,480	,001
Tur43&ing43	48	,641	,000
Tur44&ing44	48	,436	,002
Tur45&ing45	48	,615	,000
Tur46&ing46	48	,846	,000

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Tur47&ing47	48	,640	,000
Tur48&ing48	48	,171	,245
Tur49&ing49	48	,374	,009
Tur50&ing50	48	,270	,063
Tur51&ing51	48	,870	,000
Tur52&ing52	48	,297	,040
Tur53&ing53	48	,853	,000
Tur54&ing54	48	,481	,001
Tur55&ing55	48	,649	,000
Tur56&ing56	48	,454	,001
Tur57&ing57	48	,605	,000
Tur58&ing58	48	,605	,000
Tur59&ing59	48	,891	,000
Tur60&ing60	48	,549	,000
Tur61&ing61	48	,483	,001
Tur62&ing62	48	,908	,000
Tur63&ing63	48	,503	,000
Tur64&ing64	48	,650	,000
T1&i1	48	,903	,000
T2&i2	48	,905	,000
T3&i3	48	,849	,000
T4&i4	48	,763	,000
T5&i5	48	,817	,000
T6&i6	48	,675	,000
T7&i7	48	,739	,000
T8&i8	48	,759	,000
t_toplam&i_toplam	48	,882	,000

Türkçe ve İngilizce maddeler arasında gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu sonucu 52 ve 38 maddeler % 95 düzeyinde ($p < .05$) 25 ve 48 madde dışındaki diğer maddeler de % 99 düzeyinde ilişkili bulunmuştur ($p < .01$). 25 ve 48. Maddeler sorunlu görülmektedir fakat maddelerin Eşleştirilmiş Gruplar T Testi sonucunda Türkçe ve İngilizce formları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır, bu

durum Türkçe ve İngilizce formların istatistiksel anlamda farklılaşmadığını böylece maddelerin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığı anlamına gelir. Bu sonuçlar neticesinde envanterdeki tüm maddelerin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığını söylemek mümkündür.

4.3. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Türkçe Uyarlamasının Güvenirliğine İlişkin Bulgular

KAGE Türkçe uyarlamasının güvenilirlik çalışması için iç tutarlık katsayısı ve split-half test yarıya bölme güvenirligi hesaplanmıştır.

İç tutarlılık yolu ile güvenilirlik sınanmasında, ölçeğin bütünü ve alt boyutları için *Cronbach Alfa katsayısı* hesaplanır. Cronbach Alfa katsayısı, ölçeğin homojenliği hakkında bilgi verir. Cronbach Alfa katsayısının yüksek oluşu, o ölçekteki maddelerin birbiriyle tutarlı oluşunu ve ölçülen değişken her ne ise aynı değişkeni ölçtüğünü gösterir. Bu değer düşük olması, ölçülmek istenen değer istenildiği gibi temsil edilmediğini işaret eder ki, bu değeri taşıyan madde ya da madde grubu elimine edilir (Tezbaşaran, 1996; Ergin, 1995; Karasar, 2006).

Bu çalışmada, Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin güvenilirlik sınaması Cronbach Alfa katsayısı, iki-yarı test güvenilirliği (Spearman-Brown ve Guttman), madde toplam puan ve madde kalan korelasyonlarının hesaplanması ve ayırt edicilik analizi işlemleri ile gerçekleştirilmiştir. Bu analizler önce tüm ölçeğin genel güvenirligi için, daha sonra boyutlar bazında tekrar yapılmış olup tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 4.14. Kişilerarası Güçler Envanteri Cronbach Alfa Katsayıları

Gruplar	Bağlan tı	İlgi	Lider lik	Yönet me	Deng e	Sınırla ma	İşbirl iği	Önemse me	Topla m
Cronbach Alfa	,870	,829	,837	,771	,733	,768	,829	,862	,941

Kişilerarası Güçler Envanteri'nin tümü için iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) .941, Bağlantı alt ölçeği için .870, İlgi alt ölçeği .829, Liderlik alt ölçeği .837, Yönetme alt ölçeği .771, Denge alt ölçeği .733, Sınırlama alt ölçeği .768, İşbirliği alt ölçeği .829, Önemsem alt ölçeği .862 olarak bulunmuştur. İç tutarlık katsayıları envanterin tümü ve tüm alt boyutlar için istenilen değer olan .70 kriter değerinden (Nunnally ve Bernstein, 1994) yüksek bulunmuştur.

İç tutarlılığın hesaplanmasında kullanılan bir diğer yöntem, *iki-yarı test güvenilirliği* (split-half reliability)'dir. Bir testin eşit iki yarıya bölünüp bu yarıların toplam değerleri arasındaki korelasyonuna bakılır. Ortaya çıkan ilişkinin yüksek olması, güvenilirliğin de yüksek olduğunu gösterir (Ergin 1995; Anastasi, 1961).

Tablo 4.15. Kişilerarası Güçler Envanteri Spearman-Brown ve Guttman Katsayıları

Gruplar	N	r
Spearman-Brown	445	,964
Guttman	445	,963

Tablo 4.15'de testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown değeri .964 ve Guttman değeri de .963 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alfa, Spearman-Brown ve Guttman sonuçları testin, maksimum düzeyde % 96, minimum düzeyde ise % 94 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

İç tutarlılığın hesaplanmasında bir diğer yol, "*madde toplam puan ve madde kalan korelasyonlarının hesaplanması*"dır. "*Madde toplam korelasyon (Item-total correlation)*", her test maddesinden elde edilen puan (her bir test maddesinin varyansı) ile testten elde edilen toplam puan arasındaki ilişkinin araştırılmasına dayanır. Pearson Momentler Çarpımı korelasyonunun düzeltilmiş formülü (madde çıkartma korelasyonu) ile, her bir madde için elde edilen sonucun anlamlılık düzeyine bakılır. O maddenin ölçtüğü değişken, tüm testin ölçtüğü değişken ile ilişkili ise, o madde testte kalır, aksi durumda ilişkili olmayan maddeler, testten atılır. "*Madde geri kalan korelasyonu*"nda ise, belli bir maddeden alınan puan ile o madde hariç tüm testten alınan puan arasındaki ilişkiye bakılır (Ergin, 1995).

"*Ayırt edicilik analizi*" (*discriminant analysis*), iç tutarlılığın hesaplanmasında kullanılan bir başka yöntemdir. Ölçeğin ayırt edicilik gücünü hesaplamanın yolu ölçeğin değer ayrımının ve ilişkisiz gruplar için kullanılan t-testi analizinin yapılmasıdır. Ölçeğin değer ayrımı (Da), ölçek toplam puanına göre üst çeyrekte yer alanların ortalamasının ($\mu_ü$), alt çeyrekte yer alanlarınkinden (μ_a) çıkarılması ile elde edilen katsayıdır. Ölçek değer katsayısı ne kadar büyükse, ilgili madde o ölçüde ayırt edici degere sahiptir. T- testi içinde t katsayısı (kritik oranı)'nın ne kadar büyük olduğuna

değil, manidarlık düzeyinin yüksekliğine bakılarak ayırt ediciliğine karar verilir (Ergin, 1995).

Tablo 4.16. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin Madde Analizi Sonuçları

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
1	445	,508	,000	,940	,000	-12,620	238	,000
2	445	,554	,000	,940	,000	-13,436	238	,000
3	445	,559	,000	,940	,000	-13,061	238	,000
4	445	,443	,000	,940	,000	-10,025	238	,000
5	445	,455	,000	,940	,000	-10,407	238	,000
6	445	,504	,000	,940	,000	-12,694	238	,000
7	445	,567	,000	,940	,000	-13,264	238	,000
8	445	,284	,009	,941	,000	-5,937	238	,000
9	445	,498	,000	,940	,000	-12,588	238	,000
10	445	,501	,000	,940	,000	-11,127	238	,000
11	445	,435	,001	,940	,000	-10,051	238	,000
12	445	,354	,002	,941	,000	-7,563	238	,000
13	445	,520	,000	,940	,000	-12,209	238	,000
14	445	,542	,000	,940	,000	-12,890	238	,000
15	445	,470	,000	,940	,000	-10,254	238	,000
16	445	,563	,000	,940	,000	-12,892	238	,000
17	445	,499	,000	,940	,000	-11,983	238	,000
18	445	,589	,000	,940	,000	-16,190	238	,000
19	445	,287	,012	,941	,000	-7,080	238	,000
20	445	,489	,000	,940	,000	-12,706	238	,000
21	445	,510	,000	,940	,000	-11,571	238	,000
22	445	,445	,000	,940	,000	-9,798	238	,000
23	445	,494	,000	,940	,000	-11,423	238	,000
24	445	,611	,000	,940	,000	-15,494	238	,000
25	445	,441	,001	,940	,000	-9,867	238	,000
26	445	,502	,000	,940	,000	-12,685	238	,000
27	445	,508	,000	,940	,000	-12,804	238	,000
28	445	,405	,000	,941	,000	-9,165	238	,000
29	445	,067	,089	,943	,000	-2,094	238	,037
30	445	,258	,021	,941	,000	-5,160	238	,000
31	445	,438	,003	,940	,000	-8,875	238	,000
32	445	,535	,000	,940	,000	-13,157	238	,000
33	445	,441	,001	,940	,000	-12,534	238	,000
34	445	,269	,017	,941	,000	-5,346	238	,000

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
35	445	,475	,000	,940	,000	-10,405	238	,000
36	445	,284	,000	,941	,000	-7,258	238	,000
37	445	,454	,000	,940	,000	-9,732	238	,000
38	445	,574	,000	,940	,000	-13,929	238	,000
39	445	,231	,016	,942	,000	-5,963	238	,000
40	445	,429	,008	,940	,000	-10,280	238	,000
41	445	,382	,012	,941	,000	-7,997	238	,000
42	445	,430	,001	,940	,000	-9,672	238	,000
43	445	,451	,000	,940	,000	-10,101	238	,000
44	445	,300	,018	,941	,000	-6,483	238	,000
45	445	,492	,000	,940	,000	-10,429	238	,000
46	445	,446	,000	,940	,000	-10,727	238	,000
47	445	,325	,009	,941	,000	-7,984	238	,000
48	445	,359	,010	,941	,000	-8,476	238	,000
49	445	,434	,001	,941	,000	-9,139	238	,000
50	445	,365	,008	,941	,000	-8,314	238	,000
51	445	,501	,000	,940	,000	-10,425	238	,000
52	445	,490	,000	,940	,000	-9,473	238	,000
53	445	,477	,000	,940	,000	-9,877	238	,000
54	445	,452	,000	,940	,000	-9,622	238	,000
55	445	,500	,000	,940	,000	-9,977	238	,000
56	445	,377	,009	,941	,000	-7,751	238	,000
57	445	,454	,000	,940	,000	-10,211	238	,000
58	445	,451	,000	,940	,000	-9,934	238	,000
59	445	,525	,000	,940	,000	-10,062	238	,000
60	445	,531	,000	,940	,000	-10,434	238	,000
61	445	,541	,000	,940	,000	-10,462	238	,000
62	445	,506	,000	,940	,000	-9,201	238	,000
63	445	,472	,000	,940	,000	-9,745	238	,000
64	445	,343	,007	,941	,000	-8,352	238	,000

Büyüköztürk (2005) madde toplam korelasyon değerinin .20' den yüksek bulunmasının maddelerin uygun faktörlere yerleştiğinin bir göstergesi olduğunu belirtmektedir. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Türkçe formundan elde edilen madde- toplam puan korelasyon değerlerinin bir madde hariç (29) .20'den yüksek olması, maddelerin uygun faktörlere yerleştiğini göstermektedir.

Ölçeğin madde analiz sonuçları Tablo 4.16’da gösterilmiştir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az .05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir (Tavşancıl, 2010; Büyüköztürk, 2005). Tablo 4.16’nın incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tekniklerin en az birinden en az .05 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla Türkçe KAGE’nin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.17. Kişilerarası Güçler Envanteri Bağlantı (1.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,870
Spearman-Brown	445	,885
Guttman	445	,882

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.870 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki yarı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown değeri 0.885 ve Guttman değeri de 0.882 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 88, minimum düzeyde ise % 87 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.18. Kişilerarası Güçler Envanteri Bağlantı (1.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam			Madde Kalan		Madde Ayırteçlilik		
		r	p		r	p	t	sd	p
1	445	,734	,000		,844	,000	-19,984	238	,000
2	445	,748	,000		,843	,000	-21,489	238	,000
3	445	,657	,000		,851	,000	-17,182	238	,000
4	445	,695	,000		,846	,000	-22,719	238	,000
5	445	,720	,000		,843	,000	-22,064	238	,000
6	445	,643	,000		,852	,000	-19,124	238	,000
7	445	,557	,000		,862	,000	-15,014	238	,000
8	445	,377	,009		,889	,000	-13,371	238	,000

Tablo 4.18'nin incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.19. Kişilerarası Güçler Envanteri İlgili (2.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,829
Spearman-Brown	445	,855
Guttman	445	,854

Tablo 4.19.'da görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.829 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown değeri 0.855 ve Guttman değeri de 0.854 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 85, minimum düzeyde ise % 83 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.20. Kişilerarası Güçler Envanteri İlgili (2.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırteçlilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
9	445	,554	,000	,809	,000	-18,049	238	,000
10	445	,495	,000	,817	,000	-14,339	238	,000
11	445	,565	,000	,807	,000	-16,250	238	,000
12	445	,469	,000	,821	,000	-14,854	238	,000
13	445	,572	,000	,806	,000	-16,555	238	,000
14	445	,614	,000	,800	,000	-16,974	238	,000
15	445	,541	,000	,810	,000	-16,328	238	,000
16	445	,648	,000	,800	,000	-16,586	238	,000

Tablo 4.20.'nin incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.21. Kişilerarası Güçler Envanteri Liderlik (3.)Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,837
Spearman-Brown	445	,848
Guttman	445	,847

Tablo 4.21.'de görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.837 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown değeri 0.848 ve Guttman değeri de 0.847 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 85, minimum düzeyde ise % 84 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.22. Kişilerarası Güçler Envanteri Liderlik (3.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam			Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	p	r	p	t	sd	p
17	445	,547	,000	,820	,000	-15,978	238	,000	
18	445	,673	,000	,804	,000	-21,412	238	,000	
19	445	,495	,000	,829	,000	-14,711	238	,000	
20	445	,594	,000	,814	,000	-17,496	238	,000	
21	445	,537	,000	,822	,000	-16,379	238	,000	
22	445	,465	,000	,831	,000	-14,351	238	,000	
23	445	,578	,000	,816	,000	-18,023	238	,000	
24	445	,666	,000	,805	,000	-18,818	238	,000	

Tablo 4.22.'nin incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.23. Kişilerarası Güçler Envanteri Yönetme (4.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,771
Spearman-Brown	445	,835
Guttman	445	,835

Tablo 4.23.'de görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.771 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown ve Guttman değerleri de 0.835 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 84, minimum düzeyde ise % 77 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.24. Kişilerarası Güçler Envanteri Yönetme (4.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
25	445	,548	,000	,733	,000	-15,978	238	,000
26	445	,641	,000	,719	,000	-21,412	238	,000
27	445	,544	,000	,734	,000	-14,711	238	,000
28	445	,602	,000	,724	,000	-17,496	238	,000
29	445	,296	,009	,779	,000	-16,379	238	,000
30	445	,360	,008	,765	,000	-14,351	238	,000
31	445	,408	,000	,757	,000	-18,023	238	,000
32	445	,419	,000	,756	,000	-18,818	238	,000

Tablo 4.24'ün incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.25. Kişilerarası Güçler Envanteri Denge (5.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,733
Spearman-Brown	445	,763
Guttman	445	,763

Tablo 4.25.'de görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.733 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown ve Guttman değerleri de 0.763 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 76, minimum düzeyde ise % 73 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo4.26. Kişilerarası Güçler Envanteri Denge (5.)Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
33	445	,449	,000	,701	,000	-15,404	238	,000
34	445	,435	,000	,704	,000	-11,310	238	,000
35	445	,480	,000	,698	,000	-14,275	238	,000
36	445	,415	,000	,709	,000	-14,070	238	,000
37	445	,406	,000	,712	,000	-11,624	238	,000
38	445	,514	,000	,690	,000	-17,100	238	,000
39	445	,390	,006	,718	,000	-15,307	238	,000
40	445	,388	,007	,713	,000	-13,132	238	,000

Tablo 4.26'nın incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.27. Kişilerarası Güçler Envanteri Sınırlama (6.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,768
Spearman-Brown	445	,816
Guttman	445	,815

Tablo 4.27.'de görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.768 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown değeri 0.816 ve Guttman değeri de 0.815 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 82, minimum düzeyde ise % 77 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.28. Kişilerarası Güçler Envanteri Sınırlama (6.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
41	445	,441	,000	,748	,000	-11,435	238	,000
42	445	,479	,000	,742	,000	-18,073	238	,000
43	445	,582	,000	,723	,000	-19,443	238	,000
44	445	,437	,000	,751	,000	-13,048	238	,000
45	445	,464	,000	,745	,000	-13,620	238	,000
46	445	,502	,000	,738	,000	-14,446	238	,000
47	445	,401	,000	,756	,000	-13,631	238	,000
48	445	,471	,000	,744	,000	-12,725	238	,000

Tablo 4.28.'in incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.29. Kişilerarası Güçler Envanteri İşbirliği (7.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,829
Spearman-Brown	445	,867
Guttman	445	,867

Tablo 4.29'da görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.829 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown ve Guttman değerleri de 0.867 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 87, minimum düzeyde ise % 83 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.30. Kişilerarası Güçler Envanteri İşbirliği (7.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
49	445	,492	,000	,817	,000	-10,663	238	,000
50	445	,459	,000	,828	,000	-16,036	238	,000
51	445	,653	,000	,795	,000	-17,658	238	,000
52	445	,570	,000	,809	,000	-13,190	238	,000
53	445	,622	,000	,800	,000	-16,190	238	,000
54	445	,584	,000	,805	,000	-14,136	238	,000
55	445	,601	,000	,803	,000	-16,315	238	,000
56	445	,508	,000	,816	,000	-15,328	238	,000

Tablo 4.30'un incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.31. Kişilerarası Güçler Envanteri Önemseme (8.) Alt Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Gruplar	N	r
Cronbach Alfa	445	,862
Spearman-Brown	445	,877
Guttman	445	,876

Tablo 4.31.'de görüldüğü gibi, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach α yönteminde güvenilirlik katsayısı 0.862 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Spearman-Brown değeri 0.877 ve Guttman değeri de 0.876 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar bu faktörün, maksimum düzeyde % 88, minimum düzeyde ise % 86 düzeyinde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.32. Kişilerarası Güçler Envanteri Önemseme (8.) Alt Ölçeği Madde Analizleri

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırtedicilik		
		r	p	r	p	t	sd	p
57	445	,573	,000	,850	,000	-17,219	238	,000
58	445	,675	,000	,839	,000	-18,409	238	,000
59	445	,663	,000	,842	,000	-14,063	238	,000
60	445	,730	,000	,834	,000	-17,805	238	,000
61	445	,627	,000	,844	,000	-15,716	238	,000
62	445	,662	,000	,843	,000	-16,981	238	,000
63	445	,653	,000	,841	,000	-16,621	238	,000
64	445	,477	,000	,875	,000	-18,323	238	,000

Tablo 19'nin incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde .001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

4.4. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Türkçe Uyarlamasının Geçerliğine İlişkin Bulgular

Kapsam Geçerliği

İçerik geçerliği (content validity) olarak da isimlendirilen kapsam geçerliği, ölçek içeriğinin, ölçülen davranış örüntülerini yeterince kapsayıp-kapsamadığı ve temsil edip-

etmediğinin sistematik bir şekilde incelenmesidir (Anastasi, 1961). Bu doğrultuda ölçme aracının, ölçülmek istenen ve tanımlanan davranış-tepki evrenini yeterince temsil edip etmemesi sınanır. Ölçme konusu evreni, yeterli ve dengeli olarak örnekler ve kapsadığı maddelerin her biri de, ölçmek istediği davranışı / özelliği gerçekten ölçüyor ise o ölçeğin kapsam geçerliğine sahip olduğu kabul edilir (Ergin, 1995; Öner, 1996; Tekin, 1996).

Kapsam geçerliğinin sınanmasında kullanılan en yaygın yol “uzman görüşü” ne başvurulmasıdır. Temel amaç, ölçme aracında bulunan maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini bir uzman gruba inceleyerek, anlamlı maddelerden oluşan bir bütün oluşturmaktır. Geçerlik incelemesine katılan uzmanlar, hem ölçeğin hazırlandığı bilim alanını hem de ölçek sorusu hazırlama teknik ve yöntemlerini iyi bilen kişilerdir. Bu nedenle uzman öneri ve görüşleri, ölçeğin oluşmasında ve yeniden yapılandırılmasında son derece önem taşımaktadır (Tezbaşaran, 1996; Özgüven, 2003). Bu çalışmada ölçeğin kapsam geçerliği alanda uzman 3 akademisyenin görüşü alınarak sınanmıştır.

Ölçüt-Bağımlı Geçerlik

Kriter geçerliği olarak da isimlendirilen ölçüt-bağımlı geçerlikte (criterion-related validation), ölçek puanlarının bazı dış ölçütlerle ilişkisi aranmaktadır (Anastasi, 1961; Tezbaşaran, 1996; Özgüven, 2003). Ölçüt geçerliği sınamasında, geliştirilmekte ya da uyarlanmakta olan ölçeğin puanları, geçerli olduğu bilinen bir ölçekten elde edilen puanların ölçüt olarak kullanılması ile değerlendirilir. Bu ölçütlere “dış ölçüt” denir (Anastasi, 1961; Tezbaşaran, 1996). Ölçüt-bağımlı geçerlik; uygulama geçerliği, halihazırda geçerlik ve yordayıcı geçerlik şeklinde incelenebilmektedir (Anastasi, 1988; Öner, 1996; Özgüven, 2003; Tezbaşaran, 1996).

Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)’nin ölçüt bağımlı geçerliğini belirlemek üzere envanter, Marmara Üniversitesi Matematik Öğretmenliği 3. sınıf öğrencilerinden oluşan 46 kişilik gruba Kişilerarası İlişki boyutları Ölçeği (KİBO) ile birlikte uygulanmıştır.

Tablo 4.33. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği Puanlarının Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değerler		Onay Bağımlık	Empati	Başkalarına Güven	Duygusal Farkındalık
N		46	46	46	46
Normal Parametre	$\bar{x}$	44,50	34,57	52,28	47,78
	ss	7,782	4,833	9,162	7,093
Z		,587	,600	,675	,705
p		,881	,865	,752	,761

Tablo 4.33’de görüldüğü üzere Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği verilerinin normal dağılımdan farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bir Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonucunda verilerin dağılımının normal dağılımdan önemli bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($p > .05$).

Tablo 4.34. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Normalliğini Denetlemek Amacı ile Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değerler		1	2	3	4	5	6	7	8	Topla m
N		46	46	46	46	46	46	46	46	46
Normal Parametre	$\bar{x}$	33,72	29,57	32,98	29,30	34,09	37,28	38,74	39,35	275,02
	ss	6,804	6,517	6,061	6,686	6,847	5,691	5,393	6,499	35,691
Z		,744	,529	,601	,796	,810	,586	,573	,761	,733
P		,638	,942	,862	,551	,528	,882	,898	,610	,656

Tablo 4.34.’de görüldüğü üzere Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının, normal dağılımdan farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bir Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonucunda verilerin dağılımının normal dağılımdan önemli bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($p > .05$).

Ölçüt-bağımlı geçerlik için kullanılacak olan veriler, normal dağılımdan önemli bir farklılık göstermediği için veriler arasındaki ilişki parametrik testlerden olan Pearson Moment Korelasyon Analizi ile sınıanmıştır. aşağıda Tablo 4.35.’de ölçüt-bağımlı geçerlik sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.35. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) İLE Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Moment Korelasyon Analizi

Alt Ölçekler	Onay Bağımlık	Empati	Başkalarına Güven	Duygusal Farkındalık
1. Bağlantı	,083	,458(**)	,125	,296(*)
2. İlgi	-,105	,517(**)	,226	,336(*)
3. Liderlik	-,461(**)	,274	,170	,320(*)
4. Yönetme	-,492(**)	,006	-,235	,209
5. Denge	-,620(**)	,255	-,029	,389(**)
6. Sınırlama	-,293(*)	,374(*)	,051	,538(**)
7. İşbirliği	-,191	,533(**)	,343(*)	,406(**)
8. Önemseme	-,072	,540(**)	,246	,388(**)
9. Toplam	-,381(**)	,517(**)	,149	,504(**)

N=46

* p<.05

** p<.01

Tablo 4.35’de görüldüğü gibi Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)’nin alt boyutları ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. KAGE’nin *Bağlantı* alt ölçeği, ile KİBÖ’nun Empati ($r=.458$) ve Duygusal Farkındalık ($r=.296$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *İlgi* alt ölçeği ile KİBÖ ‘nun Empati ($r=.517$) ve Duygusal Farkındalık ($r=.336$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *Liderlik* alt ölçeği ile KİBÖ ‘nun Onay Bağımlık alt boyutu ($r=-.461$) arasında negatif ve Duygusal Farkındalık alt boyutu ($r=.320$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *Yönetme* alt ölçeği ile KİBÖ ‘nun Onay Bağımlık alt boyutu ($r=-.492$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *Denge* alt ölçeği ile KİBÖ ‘nun Onay Bağımlık alt boyutu ($r=-.620$) arasında negatif ve Duygusal Farkındalık alt boyutu ($r=.389$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *Sınırlama* alt ölçeği ile KİBÖ’nun Onay Bağımlık ($r=-.294$) alt boyutu arasında negatif; Empati ($r=.374$) ve Duygusal Farkındalık ($r=.538$) alt boyutları pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *İşbirliği* alt ölçeği ile KİBÖ’nun Empati ($r=.533$), Başkalarına Güven ($r=.343$), Duygusal Farkındalık ($r=.406$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE’nin *Önemseme* alt ölçeği ile KİBÖ ‘nun Onay Bağımlık alt boyutu ($r=-.381$) arasında negatif, Empati ($r=.517$) ve Duygusal Farkındalık alt boyutu ($r=.504$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır.

4.5. Kişilerarası Güçlerin Araştırmanın Demografik Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Kişilerarası Güçler Envanteri alt boyutlarının ve toplam puanının, araştırmanın demografik değişkenleri olan cinsiyet, yaş, medeni durum, bölüm, sınıf düzeyi, ailedeki birey sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve algılanan gelir durumu değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir ve analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

- Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Tablo 4.36. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Kişilerarası Güçler Envanteri	Erkek	133	292,067	38,491	3,337	-,205	443	,838
	Kadın	312	292,846	35,829	2,028			

Tablo 4.36’da görüldüğü gibi Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Bağımsız Gruplar T Testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-.205$; $p>.05$).

Tablo 4.37. Kişilerarası Güçler Envanteri Alt Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
1. Bağlantı	Erkek	133	34,759	7,986	,692	-2,229	443	,026
	Kadın	312	36,410	6,768	,383			
2. İlgi	Erkek	133	32,985	7,690	,666	-,756	443	,450
	Kadın	312	33,554	7,095	,401			
3. Liderlik	Erkek	133	35,721	7,005	,607	2,203	443	,028
	Kadın	312	34,099	7,156	,405			
4. Yönetme	Erkek	133	34,338	6,237	,540	1,977	443	,049
	Kadın	312	32,990	6,727	,380			
5. Denge	Erkek	133	35,917	6,242	,542	,875	443	,382
	Kadın	312	35,336	6,478	,366			
6. Sınırlama	Erkek	133	38,496	5,664	,491	,567	443	,571
	Kadın	312	38,157	5,829	,330			
7. İşbirliği	Erkek	133	39,857	5,650	,489	-1,515	443	,130
	Kadın	312	40,769	5,880	,332			
8. Önemseme	Erkek	133	39,992	6,610	,573	-2,521	443	,012
	Kadın	312	41,528	5,547	,314			

Tablo 4.37.'de görüldüğü gibi Kişilerarası Güçler Envanteri alt ölçeklerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Bağımsız Gruplar T Testi sonucunda, 1. (Bağlantı), 3. (Liderlik), 4. (Yönetme) ve 8. (Önemseme) alt ölçekleri için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Bu anlamlılık Bağlantı ve 8. Önemsem alt ölçeklerinde kadınlar; Liderlik ve Yönetme alt ölçeklerinde erkekler lehinedir.

Tablo 4.38. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Kişilerarası Güçler	Bekar	437	222,35	97167,00	1464,000	-,788	,431
	Evli	8	258,50	2068,00			
	Toplam	445					

Tablo 4.38.'de görüldüğü üzere Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Medeni Durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-U analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($Z = -,384$; $p > ,05$).

Tablo 4.39. Kişilerarası Güçler Envanteri Alt Ölçekleri Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Non Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
1. Bağlantı	Bekar	437	222,11	97062,00	1359,000	-	1,080
	Evli	8	271,63	2173,00			
	Toplam	445					
2. İlgi	Bekar	437	222,10	97059,50	1356,500	-	1,087
	Evli	8	271,94	2175,50			
	Toplam	445					
3. Liderlik	Bekar	437	222,83	97377,00	1674,000	-	,837
	Evli	8	232,25	1858,00			
	Toplam	445					
4. Yönetme	Bekar	437	222,41	97193,00	1490,000	-	,474
	Evli	8	255,25	2042,00			
	Toplam	445					
5. Denge	Bekar	437	223,09	97490,50	1708,500	-	,913
	Evli	8	218,06	1744,50			
	Toplam	445					
6. Sınırlama	Bekar	437	223,04	97466,50	1732,500	-	,966
	Evli	8	221,06	1768,50			
	Toplam	445					
7. İşbirliği	Bekar	437	222,05	97037,50	1334,500	-	,250
	Evli	8	274,69	2197,50			
	Toplam	445					
8. Önemseme	Bekar	437	222,71	97326,00	1623,000	-	,728
	Evli	8	238,63	1909,00			
	Toplam	445					

Tablo 4.39’da görüldüğü üzere Kişilerarası Güçler Envanteri alt ölçeklerinin Medeni Durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-U analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > ,05$).

- Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo 4.40. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Kişilerarası Güçler	17-19	136	288,588	33,528	G.Arası	8597,013	2	4298,506	3,241	,040
	20-21	173	290,670	39,064	G.İçi	586274,506	442	1326,413		
	22 ve üstü	136	299,110	35,697	Toplam	594871,519	444			
	Toplam	445	292,613	36,603						

Tablo 4.40’da görüldüğü üzere, Kişilerarası Güçler Envanteri aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) sonucunda gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,241$; $p<,05$). Bu sonucun ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Post-Hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı denetlenmiş, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F=1,280$; $p>,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan LSD çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Gerçekleştirilen LSD çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 4.41’de sunulmuştur.

Tablo 4.41. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan LSD Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
17-19	20,21	-2,082	4,173	,618
	22+	-10,522(*)	4,416	,018
20-21	17,18,19	2,082	4,173	,618
	22+	-8,439(*)	4,173	,044
22 ve üstü	17,18,19	10,522(*)	4,416	,018
	20,21	8,439(*)	4,173	,044

Tablo 4.41’de görüldüğü üzere kişilerarası güç düzeyinin yaş değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Post-Hoc testlerinden olan LSD testi sonucunda, söz konusu farklılıkların 17-19 yaş grubu ile 22 ve üstü yaş grubu arasında 22 ve üstü grubu lehine ($p<,05$), 20-21 yaş grubu ile 22 ve üstü yaş grubu arasında 22 ve üstü grubu lehine ($p<,05$) olduğu saptanmıştır. Bu durum 22 ve üstü yaş

grubuna dahil bireylerin kişilerarası ilişkilerindeki olumlu özelliklerinin (kişilerarası güçlerinin) daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.42. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Bölüme Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kişilerarası Güçler	PDR	83	201,23			
	Türkçe Öğretmenliği	61	206,71			
	Matematik Öğretmenliği	46	158,25			
	Fizik Öğretmenliği	24	243,42			
	Kimya Öğretmenliği	32	249,05			
	Biyoloji Öğretmenliği	28	190,39	33,442	9	,000
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	45	269,00			
	Tarih Öğretmenliği	18	199,83			
	İngilizce Öğretmenliği	81	251,72			
	Müzik Öğretmenliği	27	274,46			
	Toplam	445				

Tablo 4.42’de görüldüğü üzere, Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının, bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($x^2=33,442$; $p<,001$). Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla tamamlayıcı karşılaştırma analizlerine geçilmiştir. Bu amaçla kullanılan özel bir analiz tekniği bulunmadığından, gruplar kendi aralarında ikili olarak Mann Whitney-U analizi ile karşılaştırılmıştır. Aşağıda Tablo 4.43’de anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.43. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	PDR	Türkçe	Matematik	Fizik	Kimya	Biyoloji	Sosyal B.	Tarih	İngilizce	Müzik
PDR	SO=201,23	,891	,081	,144	,075	,681	,007	,950	,010	,009
Türkçe	p>.05	SO=206,71	,073	,228	,172	,566	,021	,902	,042	,029
Matematik	p>.05	p>.05	SO=158,25	,003	,001	,303	,000	,250	,000	,000
Fizik	p>.05	p>.05	p<.01	SO=243,42	,753	,100	,304	,247	,703	,286
Kimya	p>.05	p>.05	p<.01	p>.05	SO=249,05	,075	,397	,192	,911	,528
Biyoloji	p>.05	p>.05	p>.05	p<.05	p>.05	SO=190,39	,021	,813	,031	,014
Sosyal B.	p<.01	p<.05	p<.001	p>.05	p>.05	p<.05	SO=269,00	,057	,300	,944
Tarih	p>.05	p>.05	p>.05	p>.05	p>.05	p>.05	p>.05	SO=199,83	,092	,062
İngilizce	p<.05	p<.05	p<.001	p>.05	p>.05	p<.05	p>.05	p>.05	SO=251,72	,381
Müzik	p<.01	p<.05	p<.001	p>.05	p>.05	p<.05	p>.05	p>.05	p>.05	SO=274,46

Tablo 4.43’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının bireyin bölüm değişkenine göre hangi gruplar arasında anlamlı fark gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi sonucunda; Kişilerarası Güçler Envanteri PDR bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.01$), PDR bölümü okuyanlar ile İngilizce Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında İngilizce Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.05$), PDR bölümü okuyanlar ile Müzik Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Müzik Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.01$); Türkçe Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.05$), Türkçe Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile İngilizce Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında İngilizce Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.05$); Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Fizik Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Fizik Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.01$), Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Kimya Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Kimya Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.01$), Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.001$), Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile İngilizce Öğretmenliği

bölümü okuyanlar arasında İngilizce Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.001$); Fizik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Biyoloji Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Biyoloji Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.05$); Biyoloji Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar arasında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların lehine ($p<.05$) bulunmuştur. Diğer grupların sıralamaları arasındaki fark ise anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 4.44. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	p
Kişilerarası Güçler	1. sınıf	170	219,58	18,837	3	,000
	2. sınıf	56	236,58			
	3. sınıf	88	177,10			
	4. sınıf	131	252,47			
	Toplam	445				

Tablo 4.44’de görüldüğü üzere, Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının, bireyin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($x^2=18,837$; $p<.001$). Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla tamamlayıcı karşılaştırma analizlerine geçilmiştir. Bu amaçla kullanılan özel bir analiz tekniği bulunmadığından, gruplar kendi aralarında ikili olarak Mann Whitney-U analizi ile karşılaştırılmıştır. Aşağıda Tablo 4.45’de anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.45. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaşım Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf
1. sınıf	SO=219,58	,394	,014	,030
2. sınıf	p>,05	SO=236,58	,004	,368
3. sınıf	p<,05	p<,001	SO=177,10	,000
4. sınıf	p<,05	p>,05	p<,001	SO=252,47

Tablo 4.45’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında

anlamli fark gosterdigiini belirlemek amaciyla yapilan Mann Whitney U analizi sonucunda; Kisiilerarası Güçler Envanteri puanları 1.sınıf olanlarla 1.sınıf olanlar arasında 3. sınıf olanların lehine ($p < ,05$); 1. sınıf olanlarla 4. sınıf olanlar arasında 4. sınıf olanların lehinedir ($p < ,05$). 2.sınıf olan bireylerle 3. sınıf olanlar arasında 2.sınıf olanların lehine ($p < ,001$); 3.sınıf olanlarla 4.sınıf olanlar arasında 4.sınıf olanların lehine ($p < ,05$) bulunmuştur. Diğer grupların sıralamaları arasındaki fark ise anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

Tablo 4.46. Kisiilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Ailedeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Kisiilerarası Güçler	1-4	204	296,598	36,684	G.Arası	6417,687	2	3208,844	2,410	,091
	5-6	186	289,973	37,219	G.İçi	588453,832	442	1331,344		
	7 ve üstü	55	286,763	33,052	Toplam	594871,519	444			
	Toplam	445	292,613	36,603						

Tablo 4.46'da görüldüğü üzere, Kisiilerarası Güçler Envanteri aritmetik ortalamalarının ailedeki birey sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) sonucunda gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,410$; $p > ,05$).

Tablo 4.47. Kisiilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kisiilerarası Güçler	Okuma Yazma Bilmiyor	32	219,17	10,348	6	,111
	Okuma Yazma Biliyor	24	238,92			
	İlkokul	207	207,23			
	Ortaokul	50	240,03			
	Lise	91	253,87			
	Üniversite	38	208,67			
	Lisans Üstü	3	186,17			
	Toplam	445				

Tablo 4.47.'de görüldüğü üzere, Kisiilerarası Güçler Envanteri puanlarının, annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemek

amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($x^2=10,348$; $p>,05$).

Tablo 4.48. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kişilerarası Güçler	Okuma Yazma Bilmiyor	8	211,75	8,068	6	,233
	Okuma Yazma Biliyor	6	172,75			
	İlkokul	134	219,94			
	Ortaokul	65	246,02			
	Lise	133	231,85			
	Üniversite	93	199,26			
	Lisans Üstü	6	278,92			
	Toplam	445				

Tablo 4.48’de görüldüğü üzere, Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının, babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($x^2=8,068$; $p>,05$).

Tablo 4.49. Kişilerarası Güçler Envanteri Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kişilerarası Güçler	Alt	44	209,45	2,833	2	,243
	Orta	386	222,57			
	Üst	15	273,80			
	Toplam	445				

Tablo 4.49’da görüldüğü üzere, Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H analizi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($x^2=2,833$; $p>,05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIRŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartırşma

Bu bölümde, araştırmada ele alınan amaçların sırası göz önünde tutularak istatistiksel çözümler sonucu elde edilen bulguların, mevcut kuramsal literatür ve çalışmaların desteğiyle tartırılmasına ve değerlendirilmesine ve araştırmacı tarafından geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1.1. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Dilsel Eşdeğerliğinin İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Envanter maddelerinin dilsel eşdeğerliklerini belirlemek için yapılan çalışmalar sonucunda ölçekte bulunan tüm maddelerin İngilizce ve Türkçe formlarına verilen cevapların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum tercüme edilen tüm ifadelerin maddelerin İngilizce formuyla aynı anlama geldiği sonucunu doğurmaktadır. Bir başka deyişle İngilizce ve Türkçe maddelerin dilsel eşdeğerliğe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Aynı şekilde envanterin Türkçe ve İngilizce formlarının toplam puanlarının ortalamaları arasındaki fark da istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Türkçe ve İngilizce maddeler arasında gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucu 25 ve 48 maddeler hariç tüm maddeler ilişkili bulunmuştur. 25 ve 48. maddelerin t testi sonucunda Türkçe ve İngilizce formları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştı, bu durum Türkçe ve İngilizce formların istatistiksel anlamda farklılaşmadığını böylece maddelerin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığı anlamına gelir. Bu sonuçlar neticesinde envanterdeki tüm maddelerin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığını söylemek mümkündür.

5.1.2. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Güvenirliğinin İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Envanterin güvenirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlık kat sayısı hesaplanmış ve envanterin alt boyutları ve tümü için iç tutarlık kat sayısı yüksek bulunmuştur. Ayrıca envanterin iç tutarlığını hesaplamak için test-yarılama tekniği uygulanmış ve envanterin

alt boyutları ve tümü için tutarlık katsayısı yüksek bulunmuştur. Her bir madde ile envanterden elde edilen toplam puan arasındaki ilişkiyi incelemek için madde analizleri yapılmış ve tüm maddelerin toplam puanla olan korelasyonları pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Güvenirligi sınamak için yapılan bu çalışmalar sonucunda Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) Türkçe formunun güvenilir olduğu söylenebilir.

5.1.3. Kişilerarası Güçler Envanteri'nin Geçerliğinin İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Ölçeğin kapsam geçerliği alanda uzman 3 akademisyenin görüşü alınarak sınanmıştır. Ölçeğin kriter geçerliğini belirlemek amacıyla Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ile Kişilerarası Güçler Envanteri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla gerçekleştirilen analizlerin sonucu şöyledir:

KAGE'nin Bağlantı alt ölçeği ile KİBÖ'nun Empati ve Duygu Farkındalığı alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin İlgı alt ölçeği ile KİBÖ 'nun Empati ve Duygu Farkındalığı alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin Liderlik alt ölçeği ile KİBÖ 'nun Onay Bağımlık alt boyutu arasında negatif ve Duygu Farkındalığı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin Yönetme alt ölçeği ile KİBÖ 'nun Onay Bağımlık alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin Denge alt ölçeği ile KİBÖ 'nun Onay Bağımlık alt boyutu arasında negatif ve Duygu Farkındalığı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin 6. Sınırlama alt ölçeği ile KİBÖ'nun Onay Bağımlık alt boyutu arasında negatif; Empati ve Duygu Farkındalığı alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin İşbirliği alt ölçeği ile KİBÖ'nun Empati, Başkalarına Güven, Duygu Farkındalığı alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. KAGE'nin Önemseme alt ölçeği ile KİBÖ 'nun Onay Bağımlık alt boyutu arasında negatif, Empati ve Duygu Farkındalığı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Diğer alt ölçekler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Onay Bağımlık, kişilerarası ilişkilerde bireyin açılımlarında başkalarının görüş, tutum ve değerlerinin ön planda tutulduğu bir boyutu yansıtmaktadır. Bu boyut, ben ve

diğerleri ayırımında, kendisini yok farz edecek derecede diğerlerine odaklanmış, bireyselliğine ve ben değerinin yok edildiği bir boyuttur. Onay bağımlık, ilişki tarzı itibari ile sağlıklı bir yaklaşımı işaret etmektedir (İmamoğlu ve Aydın, 2009). Dolayısıyla kişilerarası ilişkilerdeki pozitif özellikleri, kişilerarası güçleri ölçen KAGE ve alt ölçekleri ile Onay Bağımlık arasındaki negatif korelasyon beklenen yönde bir sonuçtur.

Rogers (1983) tarafından, “kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun, duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, onun hissettiklerini hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci” olarak tanımlanan empati sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurmanın temelini oluşturmaktadır (İmamoğlu ve Aydın, 2009). Kişilerarası pozitif özellikleri ölçen KAGE ve KAGE'nin alt boyutları ile Empati arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ayrıca bu korelasyon beklenen yönde bir sonuçtur.

Güven, “korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2004). KİBO'nun başkalarına Güven boyutu da KAGE'nin Yönetme alt ölçeği ile pozitif yönde ilişkilidir.

KİBO'nun Duygu Farkındalığı boyutu da Empati ve Başkalarına Güven boyutları gibi sağlıklı kişilerarası ilişkilerin kurulmasını özendirici değişkendir. Duygu Farkındalığı, ilişki sürecinde bireyin kendi duygularını temel alarak, bunları belirleyici olarak değerlendirmesidir (İmamoğlu ve Aydın, 2009). Duygu Farkındalığı, sağlıklı kişilerarası ilişkileri belirttiği için KAGE ve alt boyutları ile arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir ve KAGE'nin Yönetme hariç tüm alt ölçekleri ile arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE), kişilerarası güçler olarak kavramsallaştırılan, kişilerarası özellikler, değerler ve yeterlikleri; pozitif kişilerarası özellikleri ölçmektedir. Alt ölçekler bazında spesifik olarak ele alındığında maddelerin farklı kavramlar konusunda da bilgi verdiği söylenebilir. Örneğin bağlantı, ilgi ve önemseme alt ölçekleri sosyal ve psikolojik bozukluklarla ilgili ipuçları verebilir. Dünya Sağlık Örgütü, (2001) raporuna göre depresyon; üzüntü, aktivitelere ilgi kaybı ve azalmış enerji ile eşlik eden bazı semptomlarla tanımlanmaktadır. Düşük kendilik saygısının olması, azalmış kendine güven gözlenmesi ve suçluluk ile değersizlik düşünceleri, depresyon tanı kriterlerindedir. KAGE alt ölçeklerinden iş birliği boyutu kişilerarası

uyum ve güven hakkında bilgi verebilecek maddeler içermektedir. Koç (2008)'e göre sosyal etkileşim eksikliği depresif belirtilerin işareti olabilir, KAGE genel anlamda bireylerin sosyal etkileşim düzeyleri hakkında fikir vermektedir. Yukarıda söz edildiği gibi KAGE'nin işbirliği alt ölçeği bu konuda daha spesifik bilgiler sağlayabilir.

Kendini ayarlama becerisi; benliğin dışavurumuna sosyal ortamın uygunluğunun sınanması, sosyal karşılaştırmalardan elde edilen bilgilerin benliğin dışavurumunda ipucu olarak kullanılması, benlik dışavurumunun ve davranışın denetimi ve değiştirilme yeteneği, bu yeteneklerin belirli durumlarda kullanılması, farklı sosyal durumlarda kişinin davranış ve benlik dışavurumunun değişebilme ve uyum derecesi gibi davranış ve ilgileri kapsamaktadır (Bacanlı, 1997). Kişilerarası Güçler Envanteri maddeleri incelendiğinde maddelerin, özellikle denge, yönetme ve önemseme alt ölçeklerinin bireylerin kendini ayarlama becerileri hakkında fikir verebileceği düşünülebilir.

Benlik saygısını da içine alan kendilik, tek bir yapı olarak, birçok çevresel bağlam içindeki etkilere karşı, kişinin yaptıkları ve tepkileri ile elde edilen ve sürdürülen, düzenlenmiş ve öğrenilmiş tepki biçimi olarak düşünülebilir (Crain ve ark. 1994). KAGE'nin de bireylerin kendilerine yönelik algıları ve çevresindeki bireylere yönelik algıları hakkında fikir vereceği düşünülmektedir. Özellikle önemseme alt ölçeği bireyin çevresindeki insanlara verdiği değer hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olurken denge alt ölçeği de kendimize verdiğimiz değer ve öncelik ile çevremizdeki insanlara verdiğimiz önceliğin karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır. Bireyin kendine verdiği önem diğerlerine verdiği öneme göre düşük düzeydeyse bireyin karşısındaki bireyler tarafından sömürülmesi söz konusu olabilir.

Sınırlama alt ölçeği bireyin kendi yaşam alanı ve kişisel sınırların farkındalığı konusunda bilgi vermesinin yanı sıra çevresindeki bireylerin de sınırları, mahremiyetleri olduğunun farkında olması ve bunlara saygı gösterip göstermediği hakkında maddeler içerdiğinden dolayı bu konuda da bilgi verebilir.

Sözü edilen bu alanlar psikolojik danışma sürecinde danışanın kendini tanımasına ve danışmanın danışanı tanımasına yardımcı olacaktır. KAGE'nin genel anlamda bireyin kişilerarası bağlamda kendini tanımasına, danışmanın danışanın sosyal becerileri hakkında fikir sahibi olmasına yardımcı olabileceği söylenebilir. KAGE sonuçları psikolojik danışmada amaçların oluşturulmasında, danışma sürecinin yapılandırılmasında yol gösterici bir faktör olarak kullanılabilir.

Türkçe KAGE'den alınacak en düşük puan 64, en yüksek puan 384'tür. Yüksek puan, kişilerarası ilişkilerde pozitif özellikler sergilendiğini göstermektedir. Envanterden toplam puan elde edilebildiği gibi her alt ölçekten de ayrı ayrı puan elde edilebilmektedir.

Yapılan bütün bu analizler, envanterin Türkiye koşullarında kullanılabilir, dilsel eşdeğerliğe sahip, geçerli ve güvenilir bir envanter olduğunu göstermektedir. Bu envanter, kişilerarası ilişkilerdeki pozitif özellikleri (kişilerarası güçleri) ölçmek amacıyla güvenilir bir şekilde kullanılabilir.

Araştırmanın son amacı olan demografik değişkenlerle ilgili sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

5.1.4. Kişilerarası Güçlerin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Aşağıda Kişilerarası Güçler Envanteri puanlarının araştırmanın demografik değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Kişilerarası Güçlerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Kişilerarası Güçler Envanteri Puanları ile cinsiyet değişkeni arasında gerçekleştirilen analizler sonucuna göre kişilerarası güçler, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Fakat KAGE'nin Bağlantı, Liderlik, Yönetme, ve Önemseme alt ölçekleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bağlantı ve Önemseme alt ölçekleri kadınların lehine, Yönetme ve Liderlik alt ölçekleri erkeklerin lehinedir. İlgili alan yazın incelendiğinde kişilerarası ilişkilerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçların tutarlılık göstermediği görülmektedir.

Erözkan (2009a) tarafından lise öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzlarını etkileyen faktörleri belirlemek üzere gerçekleştirilen araştırmaya göre cinsiyet kişilerarası ilişki tarzları üzerinde yordayıcı bir özelliğe sahip değildir.

Erözkan (2009b) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve ebeveyn tutumları açısından incelemeye yönelik olarak yapılan araştırmaya göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere

göre daha duyarlı; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha dışa dönük kişilerarası ilişki tarzlarına sahip oldukları görülmüştür.

Topal (2011) tarafından gerçekleştirilen ve eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve yönelimleri ile fonksiyonel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesine dayanan çalışmaya göre Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Envanteri'nin Yapıcı Problem Çözme, Kendine Güvensizlik ve Isırcı-Sebatkar yaklaşım alt boyutları bakımından cinsiyetlere göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yılmaz (2007) tarafından Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelenmesi amacıyla yapılan çalışmaya göre kişilerarası iletişim becerilerine ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

Yüksel (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerinde yaşadıkları problemleri çözme becerilerinin incelenmesine dayanan çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin, kişilerarası ilişkilerde problem çözme becerilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer yandan Korkut (1996), ve Altıntaş (2006) çalışmalarında kişilerarası iletişim becerilerinin cinsiyete göre farklılaştığını rapor etmişlerdir.

İmamoğlu (2008) tarafından yapılan araştırmaya göre kişilerarası bağlılık puanları, cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bulgular, genç yetişkin kadınların, erkeklerden daha fazla kişilerarası bağlılık kurma arzusunda olduklarını göstermektedir. Genç yetişkinlerin empati puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, cinsiyetin bir farklılığa neden olmadığını bulmuştur.

Tracey ve Schneider (1995), erkekler ve kadınlar arasında kişilerarası davranışlar açısından farklılık olup olmadığını araştırmak üzere bekar bay ve bayan örneklem grubuna "Kişilerarası Etkileşimler Kontrol Listesini" (Checklist of Interpersonal Transactions) uygulamışlardır. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlara göre anlamlı derecede daha fazla kendine güvenen-başat, rekabetçi-güvenilmez, soğuk-düşmanca ve bağımsız çekingen davranışlar sergiledikleri rapor edilmektedir (Akt. Çelik, 2006). Ayrıca (Wiggins ve Holzmuller, 1978'den akt. Çelik, 2006) araştırmalarında bekâr bay ve bayan örneklem grubuna revize edilmiş kişilerarası sıfat listesi uygulamış ve sonuçta

erkeklerin kadınlara göre kişilerarası ilişkilerinde daha fazla hırslı-başat, kibirli-kurnaz, soğuk-kavgacı ve ilgisiz/uzak-içedönük oldukları tespit edilmiştir (Çelik, 2006).

Farklı toplumda yapılan çalışmalarda (Fenster-Kuehl, 1993; Hill ve Zrull, 1997), kadınlar, kendilerini erkeklere göre daha empatik olarak değerlendirmişlerdir.

Feingold (1994), yaptığı araştırma ile kadınların dışadönüklük, kaygı, güven ve destekleyicilik puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuştur (Akt. Saymaz, 2003). Buna karşın Lynn ve Martin (1997)'nin Amerika'da yaptığı çalışma sonucunda kadınların dışadönüklük puanlarının erkeklerden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Saymaz (2003) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmaya göre cinsiyet değişkeni açısından kişilerarası ilişki tarzları sonuçlarına bakıldığında; yardıma açık olma, destekleyicilik, yönlendiricilik, başkalarına güven alt boyutları ile insan severlik ve dışadönüklük faktörlerinde erkek öğrenciler kızlara oranla anlamlı düzeyde yüksek puanlar elde etmiştir.

Göçener (2010) tarafından yapılan çalışmaya göre cinsiyetin kişilerarası ilişki tarzlarını yordayıcı bir değişken olduğu bulunmuştur. Bu araştırmaya göre Kadın katılımcıların kişilerarası ilişkiler toplam puanları erkek katılımcıların kişilerarası ilişkiler toplam puanlarından daha yüksek bulunurken, kadın katılımcıların zehirleyici ilişki tarzı puanları erkek katılımcıların zehirleyici ilişki tarzı puanlarından daha düşük bulunmuştur. Bu durum kadınların kişilerarası ilişkilerinde erkeklere göre daha olumlu bir tarza sahip olduklarına işaret etmekle beraber ayrıca kişilerarası ilişkilerinde erkeklerin kadınlara göre daha zehirleyici tarzda ilişkiler kurduklarını da göstermektedir.

Carlson'un (1971) bir çalışmasında kadınların kişilerarası ilişkilerde, işbirliğinin ve dostluğun göstergesi sayılabilecek bazı sıfatları erkeklerden daha çok kullandıkları, erkeklerin ise yarışmacılığın ve rekabetin göstergesi sayılabilecek sözcükleri daha sık kullandıkları görülmüştür (Akt. Göçener, 2010).

Ayrıca Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından yapılan intihar olasılığında kişilerarası iletişim tarzının, yaşamı sürdürme nedenleri, yalnızlık ve umutsuzluk değişkenlerinin etkisinin araştırıldığı çalışmada, erkeklerin daha zehirleyici iletişim tarzına sahip oldukları, kadınların ise daha besleyici iletişim tarzını benimsedikleri bulunmuştur.

Şahin, Durak ve Yasak (1994), Kişilerarası İlişkiler Ölçeği'nin psikometrik özelliklerini inceledikleri çalışmalarında kişilerarası ilişki tarzlarında cinsiyete göre farklılık bulmuşlardır. Erkeklerin küçümseyici ve saygısız ilişki tarzları alt boyutlarını kapsayan zehirleyici ilişki tarzlarında kadınlardan yüksek puan aldıkları, buna karşın açık ve saygılı alt boyutları olan besleyici ilişki tarzlarında cinsiyetin farklılık yaratmadığı rapor edilmiştir.

Kişilerarası Güçlerin Medeni Durum Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Kişilerarası Güçler Envanteri Puanları ile medeni durum değişkeni arasında gerçekleştirilen analizler sonucuna göre kişilerarası güçler medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ayrıca envanterin alt ölçekleri de medeni duruma göre farklılaşmamaktadır. Bu durum yapılan benzer çalışmalarda elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

İmamoğlu (2008) tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'nin kişilerarası bağlılık, empati ve başkalarına güven alt boyutlarında medeni duruma göre bir farklılık oluşmazken; duygu kontrolü boyutunda farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Bu farklılaşma, bekarların lehine oluşurken, bekarların duygularını evli olanlara göre daha fazla kontrol edebildiklerini de işaret etmektedir.

Yapılan çalışmalarda, evliliğin kişilerarası ilişkilerde farklılık yaratmadığı ortaya konmuştur. Gürsoy (2005), KKK'da görev yapan subayların kişilerarası ilişkileri ve duygusal zeka arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında da medeni durum değişkeni toplam duygusal zeka puanları, kişilerarası ilişki puanları ve diğer temel boyutlarda istatistiksel açıdan bir farklılık elde edilmemiştir. Benzer şekilde Uygun (2006)'un çalışmasında da, medeni durumun hemşirelerin empati puanlarında bir farklılık yaratmamıştır.

Kişilerarası Güçlerin Yaş Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Kişilerarası Güçler Envanteri Puanları ile yaş değişkeni arasında gerçekleştirilen analizler sonucuna göre kişilerarası güçler yaşa göre farklılaşmaktadır. 22 ve üstü yaş grubuna dahil bireylerin pozitif kişilerarası özellikleri 17-19 ve 20-21 yaş gurubundaki bireylere göre daha güçlüdür. İlgili alayazın incelendiğinde kişilerarası ilişkilerin yaş

değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçların tutarlılık göstermediği görülmektedir.

Saymaz (2003)'ün yaptığı araştırmaya göre öğrencilerin yaşları arttıkça Kişilerarası İlişkiler Tarz Ölçeği (KİTÖ) yönlendiricilik boyutundan aldıkları puanlar da yükselmektedir. Diğer yandan 20-22 yaş arasındaki öğrencilerin dışadönüklük faktöründen aldıkları puanlar, 22 yaş üzerindeki öğrencilere oranla anlamlı düzeyde yüksektir (Saymaz, 2003).

İmamoğlu (2008) tarafından yapılan çalışma elde edilen bulgular kişilerarası bağlılık, empati, başkalarına güven ve duygu kontrolü puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu çalışmada genç yetişkinlerin kişilerarası bağlılık, empati, güven ve duygu kontrollerinde yaşın bir farklılık yaratmaması, kişilerarası ilişkilerde biyolojik ve fizyolojik yapıdan ziyade yaşam içinde edinilen öznel yaşantıların, içinde yaşanılan sosyal ve kültürel çevrenin, kişinin kendine ve diğerlerine ilişkin yüklemelerinin, benlik algısı, özerklik, farkındalık gibi kişisel karakteristik yapıların daha belirleyici olabileceğine işaret edebileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Erözkan (2009a) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaya göre yaş kişilerarası ilişki tarzları üzerinde yordayıcı bir özelliğe sahip değildir.

Theodore ve Llody (2000)'un 18–24, 36–45 ve 60-üstü şeklinde üç ayrı yaş kategorisine ayrılan araştırmalarında, yaş değişkeninin duygusal ifade edicilik ve yakınlık düzeylerinde bir farklılık yaratmadığı sonucu elde edilmiştir.

Erözkan, (2004), yaşın reddedilme duyarlılığı açısından farklılık yaratmadığını; ancak 18-19 yaşlarındaki bireylerin daha yüksek kişilerarası duyarlılık puanına sahip oldukları sonucunu elde etmiştir. Benzer yaş grupları ile çalışan Ümmet (2007) ise, yaş arttıkça sosyal kaçmanın azaldığı yönünde bulgular elde etmiştir.

Aydın (1996), empati ile yaş arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucunu elde ederken (Akt. İmamoğlu, 2008); Uygun (2006)'un hemşirelerle gerçekleştirdiği çalışmasında, yaş ilerledikçe empati puanlarının da arttığı sonucu elde edilmiştir.

Şahin, Durak ve Yasak (1994), Kişilerarası İlişkiler Ölçeği'nin psikometrik özelliklerini inceledikleri çalışmalarında kişilerarası ilişki tarzlarının yaşa göre farklılaşmadığını bulmuşlardır.

Kişilerarası ilişkiler ile ilişkili çalışmalarda, yaş ve cinsiyetin etkisine dair farklı sonuçların elde edilmesi bu konuların farklı ve büyük gruplar üzerinde araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Kişilerarası Güçlerin Bölüm Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın amaçları doğrultusunda Kişilerarası pozitif özelliklerin bölüme göre farklılaşp farklılaşmadığı sorusuna ilişkin yapılan analizlere göre PDR bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların, PDR bölümü okuyanlar ile İngilizce Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında İngilizce Öğretmenliği okuyanların, PDR bölümü okuyanlar ile Müzik Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Müzik Öğretmenliği okuyanların kişilerarası pozitif özelliklerinin daha güçlü olduğu bulunmuştur.

Türkçe Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların, Türkçe Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile İngilizce Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında İngilizce Öğretmenliği okuyanların; Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Fizik Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Fizik Öğretmenliği okuyanların, Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Kimya Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Kimya Öğretmenliği okuyanların, Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların, Matematik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile İngilizce Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında İngilizce Öğretmenliği okuyanların; Fizik Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Biyoloji Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Biyoloji Öğretmenliği okuyanların; Biyoloji Öğretmenliği bölümü okuyanlar ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü okuyanlar karşılaştırıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okuyanların kişilerarası pozitif özelliklerinin daha güçlü olduğu bulunmuştur. Diğer gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yüksel (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerinde yaşadıkları problemleri çözme becerilerinin incelenmesine dayanan çalışmada sözel puanla öğrenci alan bölümlerde okuyan birinci sınıf öğrencilerinin, kişilerarası ilişkilerde problem

çözme becerisinin, diğer puan türleriyle üniversiteye girmiş öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç sözel becerilerine güvenen bireylerin, sayısal becerileri daha güçlü olan bireylere göre iletişim, bunun getirdiği kişilerarası ilişkiler ve ilişkinin içinde bulunan problemleri çözme anlamında daha başarılı olacakları şeklinde yorumlanmıştır.

Topal (2011), tarafından gerçekleştirilen ve eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve yönelimleri ile fonksiyonel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesine dayanan çalışmaya göre Probleme Olumsuz Yaklaşma, Yapıcı Problem Çözme, Kendine Güvensizlik, Sorumluluk Almama ve Isırcı Sebatar Yaklaşım alt boyutlarına sahip Kişilerarası Problem Çözme Envanterinden aldıkları puanların bölümlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Ayrıca Kırılmazkaya, (2010), Çam ve Tümkaya, (2006); Sardoğan, Karahan ve Kaygusuz, (2006) tarafından yapılan araştırmalarda da problem çözme becerisi bölümlere göre farklılaşmamaktadır.

Kişilerarası Güçlerin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin

Sonuçlar

Bireylerin kişilerarası pozitif özelliklerinin sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analizler sonucunda; 1.sınıf olanlarla 3.sınıf olanlar karşılaştırıldığında 1. sınıf olanların; 1. sınıf olanlarla 4. sınıf olanlar karşılaştırıldığında 4. sınıf olanların; 2.sınıf olan bireylerle 3. sınıf olanlar karşılaştırıldığında 2.sınıf olanların; 3.sınıf olanlarla 4.sınıf olanlar karşılaştırıldığında 4.sınıf olanların kişilerarası özelliklerinin daha olumlu olduğu bulunmuştur. Yani 1. sınıfta olan bireyler 3. sınıfta olanlara göre, 2. Sınıfta olanlar 3. Sınıfta olanlara göre ve 4. Sınıfta olanlar da 1. ve 3. Sınıfta olanlara göre daha yüksek düzeyde pozitif kişilerarası özellikler sergilemektedir.

Yılmaz (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaya göre kişilerarası iletişim becerilerine ilişkin sınıf düzeyleri arasında yapılan karşılaştırmada anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu durum üniversite yaşantısı içerisinde öğrencilerin sınıf ve yaş farkı gözetmeksizin benzer davranışlarda bulunmalarının olası olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Erözkan (2009b) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve ebeveyn tutumları açısından incelemeye yönelik olarak yapılan araştırmaya göre kişilerarası ilişki tarzlarına ilişkin, sınıf düzeyleri arasında yapılan karşılaştırmada 4. Sınıf öğrencilerinin diğer gruplara göre daha duyarlı ve daha dışa dönük kişilerarası ilişki tarzlarına sahip oldukları görülmektedir.

Kişilerarası Güçlerin Ailedeki Birey Sayısı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre kişilerarası güçler ailede yaşayan birey sayısına göre farklılaşmamaktadır.

Literatür incelendiğinde kişilerarası ilişkilerin ailedeki birey sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmediği görülmektedir. Kişilerarası ilişkilerin erken dönem yaşantılarla ilişkili olduğu; ailenin de bireyin ilişkilerinde sergilediği davranışlarda ve bireyin kişilerarası ilişki özelliklerinin belirlenmesinde etkili olduğu göz önüne alındığında kişilerarası ilişkilerin ailedeki birey sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmemesi dikkat çekici bir eksikliklerdir.

Kişilerarası Güçlerin Annenin-Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre kişilerarası güçler, annenin ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin Probleme Olumsuz Yaklaşma, Yapıcı Problem Çözme ve Kendine Güvensizlik alt boyutlarından aldıkları puanların anne ve babalarının öğrenim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş ve yapılan analizler sonucu istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Topal, 2011).

Yılmaz (2007) tarafından yapılan araştırmada baba eğitim düzeylerine göre yapılan karşılaştırmada babası üniversite düzeyinde öğrenim görmüş olan bireylerin daha çok bilişsel düzeyde, babası okuryazar olan bireylerin ise daha çok duygusal iletişim becerilerine sahip oldukları bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyinin yükseldikçe çocuğuna yönelik davranışlarında bir model oluşturması bakımından daha çok empatik

becerileri; duygu ve düşüncelerin anlatılmasında gerekli olan dinleme becerilerini içeren bilişsel iletişim becerisine sahip olmalarının; babanın eğitim düzeyi düştükçe daha çok sözsüz iletişimin hakim olduğu duygusal iletişim becerisi geliştirmelerinin muhtemel olduğu söylenebilir.

Çelik (2006) tarafından üniversite birinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri, bağlanma tarzları ve kişilerarası şemalarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmaya göre anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre üniversite birinci sınıf öğrencilerinin kişilerarası şemalarının anne-baba-önemli diğerlerinden beklediği tamamlama (baskınlık, pasiflik, dostluk, düşmanlık) boyutları farklılaşmamaktadır.

Kişilerarası Güçlerin Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre kişilerarası güçler algılanan gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuç yapılan diğer çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Erözkan (2009b) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve ebeveyn tutumları açısından incelemeye yönelik olarak yapılan araştırmaya göre Kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarına ilişkin, sosyo-ekonomik düzeyler arasında yapılan karşılaştırmada da gruplar arasında fark olmadığı görülmektedir.

Şahin, Durak ve Yasak (1994), Kişilerarası İlişkiler Ölçeği'nin psikometrik özelliklerini inceledikleri çalışmalarında kişilerarası ilişki tarzlarının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmadığını bulmuşlardır.

Saymaz (2003) tarafından yapılan araştırmaya göre gelir düzeyi değişkenine göre KİTO ölçeğinde ailelerinin gelir düzeyi azaldıkça, temkinlilik boyutundan ve insan severlik faktöründen elde edilen puanlar artmakta ve ailenin gelir düzeyi arttıkça, öğrencilerin duyarlılık faktöründen aldıkları puanlar azalmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde, bir şeyi yapmadan önce iyice düşünme, çabuk tepki göstermeme olarak açıklanmakta olan temkinlilik boyutundan elde edilen puanların düşük gelir grubundan gelen öğrencilerde yüksek olması, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anne-babaların çocukları ile ilgili tutum, davranışları ve çocuk yetiştirme stillerinden kaynaklanabilir. Hortaçsu (2003)'ya göre,

alt-sosyo-ekonomik düzeydeki anne-babalar otoriteye daha fazla değer vermekte, eşitlik ve bağımsızlığı daha önemli görmemektedir. Diğer gruplara göre daha bağımlı yetişen ve ilişkilerde “eşit” görülmeyen gençlerde bu durum, kişilerarası ilişkilerde diğer gelir gruplarına oranla daha temkinli davranmalarına neden olabilir (Saymaz, 2003).

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgu ve yorumlar sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Bu araştırmada Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği genç yetişkinlik döneminde bulunan üniversite öğrencileri örneklemini üzerinde sınanmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı örneklem grupları üzerinde araştırmalar gerçekleştirilebilir.
2. Kişilerarası Güçler Envanteri (KAGE)'nin orijinal formu döngüsel yapıya (circumplex structure) sahiptir. Bu çalışma kapsamında ölçek basit yapıda ele alınmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda ölçeğin Türkçe formunun döngüsel yapıya (circumplex structure) sahip olup olmadığı incelenebilir.
3. Amerika'da geliştirilen ve araştırmalarda kullanılan bu ölçeğin (Inventory of Interpersonal Strengths-IIS) Türkçe formu (Kişilerarası Güçler Envanteri-KAGE) gelecekteki araştırmalarda kullanılarak pozitif kişilerarası özelliklerle ilgili kültürel farkların incelendiği kültürler arası çalışmalar yapılabilir.
4. Kişilerarası ilişkilerde yaş ve cinsiyetin etkisine dair farklı sonuçların elde edilmesi bu konuların farklı ve daha geniş örneklem gruplarında incelenmesini gerekli kılmaktadır.
5. Bireylerin kendini ifade etme becerilerini geliştirmek ve olumlu kişilerarası ilişkiler kurabilmelerine yardımcı olmak amacıyla lisans düzeyinde kişilerarası ilişkiler dersine yer verilebilir.
6. Erken dönem ilişkileri, bireyin kişilerarası ilişkilerini etkileyen temel değişkenler arasındadır. Bu nedenle bireyselleşme ve özerklik için anne-babalara çocuk yetiştirme eğitimleri verilebilir. Ayrıca kişilerarası ilişkilerin kalitesini artırmak dolayısıyla ilişkilerden elde edilen doyumu artırmak amacıyla ülke genelinde iletişim becerileri eğitimi verilebilir, sosyal beceri eğitimi programları geliştirilebilir.

7. İnsanların sosyal varlıklardır ve tek başlarına var olmaları söz konusu olamaz. İnsanların mutluluk ve üzüntüleri, yaşam memnuniyetleri kişilerarası ilişkilerine bağlıdır, bu nedenle psikolojik danışma sırasında bireylerin kişilerarası özelliklerini belirlenmesi ve danışmanın bu özellikler de göz önüne alınarak yapılandırılması önemlidir. Bu araştırmada Türkçe uyarlaması yapılan KAGE üniversitelerdeki Rehberlik ve Psikolojik Danışma birimlerinde ve Danışmanlık merkezlerinde genç yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerinde sergiledikleri özellikleri belirlemek için kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Acton, S.G. (1999). *Interpersonal theory and circumplex structure*. Unpublished Dissertation. Northwestern University. Illinois.
- Acton, G. S. & Revelle, W. (2001). *Testing for Circumplex Structure in the Interpersonal Circle and the Structural Analysis of Social Behavior*. <http://www.personalityresearch.org/acton/MPAPoster.html> adresinden 10 Şubat 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Adler, A. (1985). *Yaşamın anlamı ve amacı*. (Sipal, K.,Çev.). (2004). (7. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Ahles, P. M. (2004). Attribution theory in a cooperative learning situation: Can it explain helping behavior. Unpublished doctoral dissertation. Arizona State University, Arizona.
- Ajzen, I. (1998). *Attitudes, Personality and Behavior*. Open University Press.
- Akkoyun, F. (2007). *Psikolojide işlemsel çözümleme yaklaşımı Transaksiyonel Analiz*. Ankara: Nobel.
- Alberti, R. & Emmons, M. (1998). *Atılganlık hakkınızı kullanın*. (S. Kaplan, Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Alden, L. E., Wiggins, J. S., & Pincus, A. L. (1990). Construction of circumplex scales for the Inventory of Interpersonal Problems. *Journal of Personality Assessment*, 55, 521–536
- Alisinanoğlu F. ve Köksal, A. (2000). Gençlerin ben durumları (ego state) ve empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 11-16
- Alkan, E. (2008). *Cinsel işlev bozuklukları ve kişilerarası tarz, öfke, kendilik algısı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Altıntaş, G. (2006). *Liseli Ergenlerin Kişilerarası İletişim Becerileri ile Akılcı Olmayan İnançları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı. (5. Baskı). İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Anastasi, A. (1961). *Psychological testing (2nd ed.)*. New York: Macmillan Publishing Company.

- Araz, A. (2005). *Kişilerarası ilişkilerde benlik sunumu: Maskelerimiz mi gerçek yüzümüz mü?*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Ardahan, M. (2006). Sosyal destek ve hemşirelik. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 68-75.
- Arkonaç, S. A. (2005). *Sosyal psikoloji*. (3. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arslan, C. (2005). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yüklenme karmaşıklığı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. & Nolen-Hoeksema, S. (2002). *Psikolojiye giriş*. (2. Baskı). (Çev. Yavuz, Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Aydın, B. (2002). Genç yetişkinlik. B. Aydın (Ed). *Gelişim psikolojisi* İçinde. Ankara: Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.
- Balkaya, F. (2005). Bilgi işleme süreçleri açısından bağlanma kuramının yeniden ele alınması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 17-39.
- Bacanlı, H. (1997). *Sosyal ilişkilerde benlik: Kendini ayarlamanın psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Baron, R. A., & Byrne, D. (2006). *Social psychology*. (11. Baskı). Boston: Allyn and Bacon.
- Baron, R. A., D. Byrne. & Suls, J. (1998). *Exploring Social Psychology*. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Baykul, Y. (2000). Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması. Ankara: OSYM Yayınları.
- Befu, Harumi (1977). Social exchange. *Annual Review of Anthropology*, 6, 225-281.
- Benjamin, L. S. (1979). Use of structural analysis of social behavior (SASB) and Markov chains to study dyadic interactions. *Journal of Abnormal Psychology*, 88, 303-319.
- Berne, E. (2001). *Hayat denen oyun*. (S. Sargut, çev.). İstanbul: Kariyer.
- Berscheid, E. & Walster, E. H. (1972). *Interperonal attraction*. (2nd ed.). Canada: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Bilen, M. (1983). *Sağlıklı insan ilişkileri: Ailede/kurumlarda/toplumda*. (2. Baskı). Ankara: Teknik Basım Sanayi.

- Boyacıoğlu, G. (1994). *Üniversite öğrencilerinde kişilerarası şemalar ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Boyacıoğlu, G. ve Savaşır, I. (1995). Kişilerarası şemalar ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35), 40-58.
- Bozkurt, S. (2006). *Temas biçimleriyle bağlanma stilleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Bruce T. (2006). *Swinomish attributes of success*. Unpublished doctoral dissertation. Gonzaga University, Spokane.
- Budak, S. (2005). Psikoloji Sözlüğü. (3. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burger, J. M.& Guadagno, R. E. (2003). Self-Concept Clarity and the Foot-in the Door Procedure. *Basic & Applied Social Psychology*, 25(1),79-86.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. (Çev: İnan Deniz Erguvan). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Buscaglia, L. (1982). *Birbirimizi sevebilmek*. (N. Ebcioğlu, Çev.). Ankara: İnkılap Kitapevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Yayınevi
- Büyükşahin ve Taluy-Bilecen, (2007). Yakın İlişkilerde Çok Boyutlu Başa Çıkma Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 47 (2) 129-145.
- Can, B. (2005). *An Analysis of Elementary School Teachers' Causal Attributions Related to Self-Identified Success and Failure*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Circumplex*, (t.y.). <http://www.personalityresearch.org/interpersonal/circ.htm> adresinden 8 Şubat tarihinde edinilmiştir.
- Cohen A.R., Fink S.L., Gadon H., Willits R.D. & Josefowitz N. (2001). *Effective Behavior in Organizations: Cases, Concepts, and Student Experiences*. (7th ed.). Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Collins, K.A. (2003). *Assessing Interpersonal Dominance and Affiliation on the Thematic Apperception Test: The Development and Validation of Two Orthogonal Scales*. Unpublished Doctoral Dissertation. Windsor University, Ontario, Canada.

- Corbett D. G. (1998). *Weiner's attributional theory of motivation and emotion: Testing aspects of the model with community college students*. Unpublished doctoral dissertation. New York University. New York.
- Crain M, Bracken R, Bruce A ve ark. (1994) Age, race, and gender differences in child and adolescent self-concept: evidence from a behavioral acquisition, context dependent model. *School Psychol Rev*, 23(3), 496-511.
- Cüceloğlu, D. (2004). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2000). *Yeniden insan insana*. (22. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalışır, M. (2008). *Bağlanma temsilleri ile depresif belirtiler arasındaki ilişki: Güvenli yer senaryoları ve erken dönem ilişkisel temalar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çam, S. , Tümkaya, S. (2008). Kişilerarası Problem Çözme Envanteri lise öğrencileri formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 5:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com> adresinden 14 Mart 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Çam, S. ve Tümkaya, S. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Kişilerarası Problem Çözme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 119-132.
- Çelik, H. (2006). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları Ve Kişilerarası Şemalarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Daft R. L. (2000). *Management*. (5. Baskı). Chicago: The Dryden Press
- deCharms R. ve Muir M. S. (1978). Motivation: Social approaches. *Annual Reviews Psychol*. 29, 91-113.
- Deniz, K. Z. (2008). *Uzmanlık gerektiren mesleklere yönelik bir ilgi envanteri geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi.
- Devito J. A. (2007). *The Interpersonal Communication Book*. (11. Baskı). Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Dokur, M. Profeta, Y. (2006). *Aile ve Çift Terapisi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dubrin A. J. (2009). *Human Relations: Interpersonal, Job-Oriented Skills*. (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Dünya Sağlık Örgütü (2001). *The World Health Report 2001-Mental Health: New Understanding, New Hope*. WHO: 2001 Raporu.

- Eldredge, K. L., Locke, K. D. & Horowitz, L. M. (1998). Patterns of interpersonal problems associated with binge eating disorder. *International Journal of Eating Disorders*, 23, 383–389.
- Erdoğan, F. E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma biçimleri ve kişilik bozuklukları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak*. (2. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- Ergin, B. E. (2009). *Kişilerarası problem çözme davranışı, yetişkinlikteki bağlanma biçimleri ve psikolojik rahatsızlık belirtileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ergin, D. Y. (1995). Ölçeklerde geçerlik ve güvenirlik. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 7, 125–148.
- Erözkan, A. (2009a). Lise öğrencilerinde kişilerarası ilişki tarzlarının yordayıcıları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21, 543-551.
- Erözkan, A. (2009b). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 26, 56-66.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 85-98.
- Fenster-Kuehl, E. D. (1993). *Gender differences in empathy and seperation individuation: An investigation of self-in-relation theory*. Unpublished doctorate thesis, Fairleigh Dickinson University.
- Freedman, M. B., Leary, T. F., Ossorio, A. G., & Coffey, H. S. (1951). The interpersonal dimension of personality. *Journal of Personality*. 20, 143-161.
- Freedman, J. L., Sears, D. O., ve Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal psikoloji*. (4. Baskı). A.Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Gençtan, E. (2006). *Psikanaliz ve Sonrası* (12. bs). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gordon J. R. (1996). *Organizational Behavior A Diagnostic Approach*. (5th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Gurtman, M. B. (1996). Interpersonal problems and the psychotherapy context. The construct validity of the Inventory of Interpersonal Problems. *Psychological Assessment*, 8, 241–255.

- Gurtman, M. B. (1994). The Circumplex as a Tool for Studying Normal and Abnormal Personality: A Methodological Primer. In S. Strack & M. Lorr (Eds.), *Differentiating Normal and Abnormal Personality*. (pp.243-263). New York: Springer Publishing Co.
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Gürsoy, A. (2005). *Liderlikte duygusal zeka (liderlik özellikleri ile duygusal zekalı liderlere ulaşılması): Türk Silahlı Kuvvetleri'nde örnek bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Hackney H. ve Cormier S. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: psikolojik yardım süreci el kitabı*. (T. Ergene ve S. Aydemir, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hair J. F., Anderson R.E., Tahtam R.L. ve Black W.C. (1998). *Multivariate Data Analysis, (Fifth Edition)*. New Jersey: Printice- Hall.
- Hall, C. Ve Lindzey, G. (1957). *Theories of personality*. New York: John Wiley And Sons.
- Hambleton, R. K. ve Patsula, L. (2000), Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Laboratory of Psychometric and Evaluative Research Report*, 2-30. Massachusetts University, Amherst.
- Hartley P. ve Bruckmann C. G. (2005). *Business Communication*. New York: Routledge.
- Harvey J. H. ve Weary G. (1984). Current Issues in Attribution Theory and Research. *Annual Review of Psychology*, 35, 427-459.
- Haskan, Ö. (2009). *Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hatcher, R. L. ve Rogers, D. T. (2009). Development and validation of a measure of interpersonal strengths: The Inventory of Interpersonal Strengths. *American Psychological Association*, 4, (21), 554-569.
- Hazan, C.,& Shaver P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationship. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hewstone, M. ve Fincham, F. (2003). "Attribution Theory and Research: Basic Issues and Applications". Editörler: Hewstone, M., Stroebe, W. & Stephenson, G.M. *Introduction to Social Psychology: A European Perspective*. (3. Baskı). Oxford Blackwell Publisher Ltd.

- Hill, R. W., & Zrull, M. C. (1997). Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69 (1), 81–103.
- Hirschfeld, R. M., Klerman, G. L., Gough, H. G., Barrett, J., Korchin, S. J., & Chodoff, P. (1977). A measure of interpersonal dependency. *Journal of Personality Assessment*, 41(6), 610-618.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan ilişkileri* (3. bs). Ankara: İmge Kitabevi.
- Horowitz, L. M. (1996). The Study of Interpersonal Problems: A Leary Legacy, *Journal of Personality Assessment*, 66 (2), 283-300.
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (36), 12-24.
- Işınsu, M. (2003). *İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- İmamoğlu, S. ve Aydın, B. (2009). Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 29(29). 76-90.
- İmamoğlu-Erden, S. (2009). *Kişilerarası ilişkiler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. (10. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınları.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (16. bs). Ankara: Nobel Yayınları.
- Karşlı, E. (2008). *Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve psikosomatik bozukluklar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Kart, N. M. (2002). *Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: Sağlık personeliyle yapılan bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Kartal, A. Ve Çetinkaya, B. (2009). Yüksekokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek durumları ve sosyal desteği etkileyen faktörler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12).
- Kasoff, M. B. (2001). *Interpersonal Subtypes of Generalized Anxiety Disorders: Derivation and Differentiation in Patterns of Adult Attachment and Psychiatric Comorbidity*. Unpublished Doctoral Dissertation. Pennsylvania State University, Pennsylvania.

- Kaya, F. (2010). *Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkisi: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Kaya-Balkan, İ. (2009). *Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Kayalar, M. (2002). Transaksiyonel analizin etkili takım oluşturmada kullanılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. 7(1), 265-275.
- Kırılmazkaya, G. (2010). *İlköğretim fen bilgisi ve sınıf öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ve sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kiesler, (1996). From Communications to Interpersonal Theory: A Personal Odyssey. *Journal of Personality Assessment*, 66(2); 267-282.
- Killeen, C. (1998). Loneliness: An epidemic in modern society. *Journal of Advanced Nursing*, 28 (4), 762-770.
- Knight, T.A. (1991). *Client Role Preferences, Complementarity and Attraction in the Initial Psychotherapy Session*. Unpublished Doctoral Dissertation.
- Kobak, R. R. & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence. Working models, affect regulation and representations of self and other. *Child Development*, 59, 135-146.
- Koç, V. (2008). *Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayınları.
- Kurt, D. (2010). *Algılanan psikolojik kontrol ile gencin psikososyal işlevselliği arasındaki ilişkiler: Kişilerarası güven inancı ve güvenli bağlanmanın rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. (2006). *Eğitimde bireysel farklılıklar*. (2.baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- LaFollette, H. (1997). *Kişisel ilişkiler: Sevgi, kimlik ve ahlak*. (Çev: F. Lekesizalın). İstanbul: Ayrintı Yayınları.
- LaForge, R., & Suczek, R. F. (1955). The interpersonal dimension of personality: III. An interpersonal checklist. *Journal of Personality*. 24, 94-112.
- Locke, K. D. (2000). Circumplex scales of interpersonal values: Reliability, validity, and applicability to interpersonal problems and personality. *Journal of Personality Assessment*, 75(2), 249-267.

- Lorr, M. (1996) The Interpersonal Circle as a Heuristic Model For Interpersonal Research. *Journal of Personality Assessment*, 66(2); 234-239.
- Lunenburg F.C. & Ornstein A.C. (2004). *Educational Administration Concepts and Practices*. (4th ed.). London: Wadsworth.
- Lynn, R. & Martin, T. (1997). "Gender differences in Extraversion, Neuroticism and Psychotism in 37 Cultures", *Journal of Social Psychology*, 137 (369-373).
- Markus, H. J. R. (1975). *Self schemas, behavioral inference, and the processing of social information*. Unpublished Doctorate Thesis, Michigan University. United States.
- Matano, R., & Locke, K. D. (1995). Personality disorder scales as predictors of interpersonal problems of alcoholics. *Journal of Personality Disorders*, 9, 62-67.
- McClure, T. K. (2008). *Using The Abridged Big Five Circumplex (AB5C) Model To Predict Psychopathy*. Unpublished master's thesis. Wayne State University, Michigan.
- Minibaş-Poassard, J. (2002). Transaksiyonel Analiz. A. E. Aslan (ed.) *Örgütte kişisel gelişim* içinde (s. 597-620). Ankara: Nobel Yayınları.
- Mitchell, S. A. (2000). *Relationality: From Attachment to Intersubjectivity*. The Analytic Press.
- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Murphy H. A., Hildebrant H. W. & Thomas J. P. (1987). *Effective Bussiness Communications*. Grolier, Inc.
- Nacar, F. S. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Nalbant, A. (2010). *Çocuklarla çalışan infaz ve koruma memurlarına yönelik olarak hazırlanan kişilerarası ilişkiler psikoeğitim programının etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. (3rd Ed.). New York: McGraw-Hill.
- Oltmans, T. F., Neale, J. M., & Davison, G. C. (2003). *Case studies in abnormal psychology*. (6. baskı). Hoboken, NJ: Wiley.
- Onur, B. (2008). *Gelişim psikolojisi "yetişkinlik, yaşlılık, ölüm"*. (8. Baskı.). Ankara: İmge Kitabevi.

- Oral, N. (2006). *Yeme tutumu bozukluğu ile kişilerarası şemalar, bağlanma stilleri, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi.
- Oral, N. ve Hisli-Şahin, N. (2008). Yeme tutum bozukluğunun kişilerarası şema, bağlanma, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*. (62), 37-48.
- Öner, N. (1996). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testler: bir başvuru kaynağı*. (3.Basım). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Öner, E. T. (2009). *Belirli Alanlara Özgü Risk Tutumları Ölçeği’nin Türk üniversite öğrencilerine uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özdiyar, Ö. (2008). *Başarı ve başarısızlığa yüklenen nedenlere ilişkin sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2003). *Psikolojik testler*. (5. Baskı) Ankara: PDREM Yayınları.
- Öztan, N. (1995). *Kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeği geçerlik ve güvenilirliği; Bir ön çalışma. VIII. Ulusal psikoloji kongresi bilimsel çalışmaları*. İzmir: Türk psikologlar derneği yayınları.
- Peplau, L. A., ve Perlman, D. (1982). Perspective on loneliness. In L.A. Peplau ve D.Perlman (Eds), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research, and threapy* (1–8). New York: Wiley Interscience.
- Pincus, A. L. (1994). The Interpersonal Circumplex and the Interpersonal Theory: Perspectives on Personality and its Pathology. In S. Strack & M. Lorr (Eds.), *Differentiating Normal and Abnormal Personality*. (114-135). New York: Springer Publishing Co.
- Robbins S. P. (2000). *Essentials of organizational behavior*. (6. Baskı). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Rotenberg, K. J., Boulton, M. J., &Fox, C. L. (2005). cross-sectional and longitudinal relations among children’s trust beliefs, psychological maladjustment and social relationships: are very high aswell as very low trusting children at risk? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33, 595-610
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satifaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Ryff, C. D. ve Singer, B. (2000). Interpersonal flourishing: A positive health agenda for the new millennium. *Personality and Social Psychology Review*, 4(11), 30-44.
- Sardoğan, M. E., Karahan, F. T. ve Kaygusuz, C. (2006). Üniversite öğrencilerinin kullandıkları kararsızlık startejilerinin problem çözme becerisi, cinsiyet, sınıf

- düzei ve fakülte türüne göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 78-97.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk psikoloji dergisi*,9(33), 27-33.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Schermerhorn J. R. Jr. (1996). *Management*. (5. baskı). New York: John Wiley and Sons.
- Sears, D. O., Peplau, L. A., Freedman, J. L. & Taylor, S. E (2006). *Social Psychology*. New Jersey: Printice Hall.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Sezgin, N. (2002). Gestalt Terapisinde Temas İşlevleri ve Temasın Engellenmesi. *Temas Gestalt Terapi Dergisi*, 1(1), 15-41.
- Shiff, R. S. (1990). *The Effect of Interpersonal Complementarity on Anxiety Level and Performance Of Dyads on a Decision Making Task and A Jigsaw Puzzle*. Unpublished Doctoral Dissertation. Emory University.
- Sims R. R. (2009). *Managing Organizational Behavior*. Quorum Books. Connecticut: Quorum Books.
- Solmuş, T.(2006). Bebeklik dönemi bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri, iş yaşamı ve is-aile yaşamı etkileşimi/dengesi, <http://www.ailem.com/templates/library/>, adresinden 15 Mart 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Soygüt, G. (2009). Bilişsel tedavide kişilerarası süreçler: kişilerarası şemalar, terapötik ittifak ve terapötik ittifakta bozulma. I. Savaşır, G. Soygüt, ve E. Kabakçı, (Ed.), *Bilişsel-davranışçı terapiler* içinde. (4. Baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Steers R.M. (1984). *Introduction to organizational behavior* (2nd ed.). Santa Monica, California: Goodyear Publishing Company, Inc.,
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. Figen Çok). Ankara: İmge Kitabevi.
- Stewart I. ve Joines, V. (1987). *TA today: A new introduction to Transactional Analysis*. England: Lifespace

- Süataç-Özmen, A. (2010). *Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Sümer N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57):1-22.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, A. (2007). *İlköğretim okulu yöneticilerinin kişiler arası iletişim becerileri ve çatışma yönetimi stratejileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Şahin, N. H., Durak, A. ve Yasak, Y. (1994). Kişilerarası İlişkiler Ölçeği: Psikometrik özellikleri. *VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi*, 21-23 Eylül, İzmir.
- Şen, S. (2007). *Anneanne-anne-bebek bağlanmasının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tangney, J.P., Baumeister, R. F., ve Bone, A.L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72 (2), 271–324.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Taylor, S. E. (1998). The social being in social psychology. In Daniel T. Gilbert, Susan T. Fiske, and Gradner Lindzey (Eds.). *The handbook of social psychology*, (58–95). Boston: McGraw-Hill.
- Taysi, (2007). Suça İlişkin Kişilerarası Motivasyonlar Ölçeğini Türk Kültürüne Uyarlama Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10 (20), 63-74.
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (9. Baskı). Ankara: Yargı Kitap ve Yayınevi.
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Psikoloji Derneği Yayınları, Ankara: Özyurt Matbaası.
- Theodore, H. ve Lloyd, B. F. (2000). Age and gender role conflict: A cross-sectional study of Australian men. *Sex Roles: A Journal of Research*, 42 (11-12), 1027-1042.
- Timm P.R., Peterson B.D. ve Stevens J.C. (1986). *People at work human relations in organizations*. (2nd ed.). St. Paul: West Publishing Company.
- Topal, H. (2011). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve yönelimleri ile fonksiyonel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Topaloğlu, T. (2006). *Girişimcinin motivasyonel ve bilişsel kişilik özellikleri: Girişimci ve yöneticilerin öğrenilmiş (manifest) gereksinimleri ve kontrol odaklarının kıyaslanmasına yönelik bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Topçuoğlu, V. (2003). *Kişilerarası Psikalaniz ve Aile Terapisi*. Psikanaliz Yazıları. Çocuk ve Psikanaliz. Baharlık Kitap Dizisi:7. Ankara: Bağlam Yayınları
- Tregold, R. F. (1992). *Çağdaş çalışma düzeninde kişilerarası ilişkiler*. (Çev. Cevdet Aykan). İstanbul: Yaprak Yayınları.
- Tutarel-Kışlak, Ş. Ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.
- Tüfekçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: transaksiyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, (2004), *Türk Dil Kurumu*, <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 12 Nisan 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Uluç, S. Ötkem, F. (2010). Okul öncesi çocuklarda güvenli yer senaryoları ve kişilerarası beklentiler arasındaki ilişki. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*. 17(3), 139-147.
- Ulusoy, Y. (2010). *Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği'nin (Interpersonal Dependency Inventory) uyarlama çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Uygun, E. (2006). *Psikiyatri servisinde çalışan hemşirelerin empati beceri düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Uzun, C. (2008). *Kişilerarası ilişkiler, öfke, benlik saygısı ve anksiyete*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Ümmet, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal G. (2004). Bir Grup Üniversiteli Gençte Çekingenlik, Aleksitimi ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri*. 7, 215-222.
- Van Denburg, T.F.& Kiesler, D.J. (2002). An Interpersonal Communication Perspective on Resistance in Psychotherapy. *Psychotherapy in Practice*, 58(2); 195-205.

- Wampler, K., Bruceriggs, W. & Kimball, T.G. (2004). Observing attachment behavior in couples: The adult attachment behavior Q-Set (AABQ). *Family Process*, 43(3): 315-335.
- Waters, E., Crowell, J., Elliott, M., Corcoran, D. & Treboux, D. (2002). Bowlby's secure base theory and social/ personality psychology of attachment styles: work(s) in progress. *Attachment and Human Development*, 4, 230-242.
- Waters, E. & Cummings, E.M. (2000). A secure base from which to explore close relationships. *Child Development*, Feb.
- Weiner B. (1996). Searching for order in social motivation. *Psychological Inquiry*, 7(3)199-216.
- Wiggins, J. S. (2009). Circumplex models of interpersonal behavior in clinical psychology. In P. C. Kendall, J. N. Butcher, N. G. Holmbeck, (Eds.), *Handbook of research methods in clinical psychology* (183-221). New York: Wiley.
- Wiggins, J. S., & Broughton, R. (1991). A geometric taxonomy of personality scales. *European Journal of Personality*, 5, 343-365.
- Wiggins, J. S. (1996). An informal history of the interpersonal circumplex tradition. *Journal of Personality Assessment* 66, 217-233.
- Wiggins, J. S., & Trobst, K. K. (1997). Prospects for the assessment of normal and abnormal interpersonal behavior. *Journal of Personality Assessment*. 68, 110-126.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik özellikleri ve iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. "İş, Güç" *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8 (2), 196-211.
- Yılmaz, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tez, Muğla Üniversitesi.
- Youniss, R.P. ve Lorr, M. (1972). Varieties of personality style. *Journal of Clinical Psychology*, 28(2), 140-145.
- Yüksel, Ç. (2008). *Üniversite öğrencilerinin kişiler arası ilişkilerinde yaşadıkları problemleri çözme becerilerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

EKLER

EK 2: Kişilerarası Güçler Envanteri

Aşağıda Kişilerarası Güçler Envanteri alt ölçeklerinden örnek maddelere yer verilmiştir.

Bağlantı

*İnsanlarla birlikte olmaktan hoşlanırım.
İnsanlarla birlikteyken kendimi iyi hissederim.*

İlgi

*İletişimi kaybettiğim insanlarla yeniden iletişim kurmaya çalışırım.
Toplantılarda/Partilerde yeni insanlarla kaynaşmaktan hoşlanırım.*

Liderlik

*Diğerleri ile rekabete girmekten hoşlanırım.
Bir grupta sorumluluğu üstlenebilirim.*

Yönetme

*Diğerleri katılmasa bile kararımı verebilirim.
İnsanlarla ile etkili bir şekilde tartışabilirim.*

Denge

*Herkesle arkadaş olmak zorunda olmadığımın farkındayım.
Kendi ihtiyaçlarımı ihmal etmeden başkalarının ihtiyaçlarına yardım edebilirim.*

Sınırlama

*Zor olduğu zamanda bile dürüst olmak benim için önemlidir.
İlişkilerde, harekete geçmeden önce dinler ve düşünürüm.*

İşbirliği

*Benden daha deneyimli insanlardan bir şeyler öğrenmekten hoşlanırım.
İyi bir dinleyiciyim.*

Önemseme

*Diğer insanlara duygusal destek vermek benim için önemlidir.
Zor zamanlarında arkadaşlarımla yanıtında olurum.*